

LUNDS UNIVERSITET

Genusvetenskapliga institutionen

“Once you have the habit, you don’t feel the pain anymore”

En etnografisk studie av vävning som lönearbete

Lina Sundberg
Examensarbete för masterexamen i genusvetenskap
Vårterminen 2018, GNVM03
Handledare: Kerstin Sandell

Abstract

The aim of the thesis is a multidisciplinary approach to how traditional handicrafts interplay with social relations, such as gender, on several geographical scales. The study is an ethnographic fieldwork in Uttarakhand, India, at an organization working with weaving. The material is interviews, observations and field notes. The interviews were conducted with women working as weavers at the main centre and one of the field centres of the organization. The theoretical framework draws from feminist standpoint theory and an experimental attempt with the ethnographic concept of *Thinking Through Things*, using the practice of weaving as an ontological starting point. Weaving is understood as a *community of learning* and is discussed as both a local traditional skill, but also as an introduction to wage labour.

The analysis is structured around the themes: “learning”, “weaving”, “working” and “changing preconditions”. The introduction of weaving as waged labour is changing and reformulating gender relations. The analysis show that the weavers are, even after several years of practice and training, considered low skilled workers. The mobility of the weavers, that are connected to the globalized world through wage labour, have not changed. Wage labour can enable empowerment, but it is conditioned and situated. The concluding discussion touches upon local and global interconnectedness through place, modernity and global capitalism.

Keywords: weaving, work, empowerment, women, India

Ämnesord: vävning, arbete, empowerment, kvinnor, Indien

'Walk Beside Us' demonstrates that this simplistic approach will never work, because empowered women without responsive and accountable states and supportive civil societies will reach the limit of their capacity to change the world very quickly. They cannot be solely responsible for social, economic and political transformation while state and non-state actors sit idly by. Women understand this very well.

Srilatha Batliwala, *Engaging with empowerment* (2013:234)

Tack

Jag vill tacka de väverskor jag intervjuat och alla människor jag träffat under mitt fältarbete. De som berättat om sina liv och som försökt prata engelska för att jag skulle förstå. Som låtit mig sitta bredvid och titta på, luta mig över axlar och vara i närheten. Tack.

Jag vill även tacka Maja som accepterar att jag är flygrädd, katastroftänkande och saknar tidsuppfattning, men som ändå vill åka långt bort med mig. Det är en enorm trygghet att göra saker tillsammans med dig och tack för dina värdefulla kommentarer och alltid intressanta diskussioner.

Tack till alla i min närhet. Ni som finns där för mig närsomhelst. Ni som intresserat frågar hur det går, bjuder hem mig på middag och rättar grammatiska fel. Jag är oerhört tacksam för att jag kan kalla er mina vänner. Jag är även väldigt glad för att min mamma, pappa och syster som vid olika tillfällen sagt: sluta gråt och skärp dig. Det behövs faktiskt. Och tack till Leslie, det skulle ha varit tråkigt att alltid dricka kaffe själv.

Det är svårt att beskriva hur mycket stöd jag har känt från min handledare Kerstin Sandell. Du har både peppat och pressat mig på ett väldigt stärkande sätt. Tack.

Innehållsförteckning

1. Inledningskapitel	6
Introduktion	6
Bakgrund	7
Hindunationalisering och plats-specifika värden	7
Professionalisering av marginalisering	8
Kastsystemets närvaro	9
Geopolitiska utmaningar	10
Beskrivning av organisationen	11
Syfte och frågeställningar	13
Disposition	13
2. Forskningsfältet	14
Handarbete som metod för social förändring	14
Artefakter och värden	16
Empowerment och hållbarhet	17
Historiska arv och kontinuiteter	18
3. Teoretiska ramar	21
Vetenskapsteori	21
Plats	23
Global och lokal globalisering	24
Förståelse av lönearbete	25
Genus som ordningar, regimer och kristendenser	26
Situerad inläring	27
4. Metodologi och metod	29
Metodologiska reflektioner	29
Att vara en besökare	29
Fältarbetet	30
Informerat samtycke	32
Deltagarna i studien	33
Empiri	33
Intervjusituationen	33
Översättning	34
Fältanteckningar	35
Att använda bilder	36
Hantering av intervjumaterialet	37
Analysmetod	37
Att ge sig själv och andra förtroende	38

5.	Att lära sig.....	40
	Inledning	40
	Vad är praktisk kunskap?	40
	Att lära sig väva.....	41
	Inlärningsprocessen	46
	Relationer till inläring	49
	Sammanfattning.....	50
6.	Att Väva	51
	Inledning	51
	Att väva men inte äga sin kunskap	51
	Samarbete som ett community.....	55
	Att handarbete hemma	58
	Sammanfattning.....	59
7.	Att arbeta	60
	Inledning	60
	Hushållsarbete	60
	Motivation och möjligheter till att lönearbeta.....	62
	Sammanfattning.....	64
8.	Förutsättningar i förändring.....	66
	Inledning	66
	Förändring av socio-teknologiska förutsättningar.....	66
	Familjen som instution.....	68
	Ogifta döttrar och gifta kvinnor	69
	Okvalificerat arbete och valmöjligheter	72
	Empowerment.....	74
	Sammanfattning.....	76
9.	Sammanvävning.....	77
	Inledning	77
	Svårigheter med att nå fram och att tänka genom ting	77
	Subjekt eller individer med erfarenheter	79
	Modernisering och globalisering	80
	Avslutning	82
	Referenser.....	83
	Information om intervjuer	88

1. Inledningskapitel

Introduktion

Våren 2016 läste jag en kurs i genus och kulturgeografi på Delhi University. På gatorna och vid marknader blev jag ofta uppsökt av försäljare som sa "handmade ma'am" om sjalarna de visade upp. Jag som ung, vit, västerländsk kvinna erbjöds främst två saker: handgjorda sjalar eller droger. Det var det jag antogs vilja konsumera som turist. Det säger en del om hur turistnäring påverkar en plats och om postkolonial historia. Till slut började jag längta efter att röra mig i miljöer där allt är uttalat massproducerat av maskiner baserat på utopiska visioner om aldrig sinande resurser. Sådana miljöer är dock långt ifrån den verkliga textilindustrin, som är tätt kopplad till fruktansvärda arbetsvillkor, barnarbete och giftiga arbetsmiljöer. Det är även en bransch som förknippas med kvinnor i sydostasien (Fair Action 2017). I en global värld spelar plats stor roll. I gentrifierade stadsdelar är Fairtrade-certifierade, lokalproducerade alternativ närmare till hands, samtidigt som produktionen flyttas längre ifrån konsumenterna och pris- och klasskillnaderna växer (SvD 2015, Despotović & Thörn 2015).

Startpunkten för detta projekt var ett övergripande intresse för att vilja veta hur saker hänger ihop, att hitta samband, dra i trådar, väva samman, dra upp, göra om eller bara hålla i händerna och känna hur det känns. Betrakta, tänka, fråga, bli visad och göra själv. Det är vad essensen av handarbete är för mig. I min kandidatuppsats använde jag mig av stickböcker med mönsterbeskrivningar för att undersöka vad stickning ansågs vara, vem som stickade och varför (Sundberg 2014). Jag har längtat efter att gå djupare i det praktiska handarbetet, själva görandet, och har i denna uppsats valt att fokusera på vävning. Ibland tänker jag på uttrycket "If walls could talk", eller snarare om gardiner kunde berätta vad de har varit med om. Hur de har virkats, vävts, fått en bård, lagats, tvättats, när de har tagits ner, hur de har förvarats, varför de satts upp igen. Det hade gett sammanhang och beskrivit vardag. Gardiner skulle kunna berätta något om klass och kön, inte bara som entiteter, utan genom sina livslopp. Människor har relationer till textilier. De är intima, som i kläder, och/eller sociokulturella, som i inredning. Oftast har de, idag, producerats av någon annan än den slutgiltiga ägaren.

Detta är en studie av vävning som lönearbete. Under två veckor i oktober 2017 gjorde jag ett fältarbete på en organisation som är verksam i en region i södra Uttarakhand, beläget i nordöstra Indien. Uppsatsen tar utgångspunkt i hur väverskorna lär sig väva för att sedan fördjupa frågeställningar om hur löne- och hushållsarbete konstitueras och hur detta påverkar och förändrar genusrelationer. Vävningen som praktik är en relevant utgångspunkt för att studera hur väverskorna formar relationer till varandra, utövandet och det reproduktiva arbetet. Det empiriska materialet består av intervjuer, observationer och fätanteckningar. Centrala koncept är plats, situerad inlärning och arbete.

Bakgrund

Jag inleder denna uppsats med att skissa en bakgrund med samtidigheter. De utgör processer jag anser viktiga för att förstå i vilken kontext jag placerar mitt fältarbete utöver tidigare forskning. Det jag diskuterar är nationalism i en global samtid, plats och autenticitet samt professionalisering av arbete med marginaliserade grupper.

Hindunationalisering och platsspecifika värden

Sedan frigörelsen från Storbritannien 1947 har Indiens ekonomi liberaliserats, vilket bland annat har inneburit en integrering på den globala markanden (Tonini 2016: 26). 2014 lanserades den indiska regeringens satsning *Make in India*, som är ett initiativ för att uppmuntra multinationella och nationella företag att förlägga produktion och utveckling i Indien. På den officiella hemsidan står det:

”Today, India’s credibility is stronger than ever. There is visible momentum, energy and optimism. Make in India is opening investment doors. Multiple enterprises are adopting its mantra. The world’s largest democracy is well on its way to becoming the world’s most powerful economy.” (Make in India 2018).

Citatet ger ett smakprov på den offensiva optimism som karaktäriserar hur satsningen formuleras till allmänheten. Kampanjen är lätt att känna igen då symbolen är konturerna av ett lejon, Indiens nationaldjur, som ofta är ifyllt med kugghjul eller likande för att tydligt illustrera att det är en kraftfull och modern rörelse framåt i tiden.

Nationalism konstituerar sociala gemenskaper kring vad det innebär att tillhöra av en nation. De hindu-nationalistiska krafterna i Indien har mobiliserats på olika sätt under historien (Khan et al 2017: 477, 479). Khan et al, forskare i politisk psykologi, menar att nationalismen skapar upplevda gemenskaper genom narrativ. Narrativen struktureras som berättelser som för nationen och folket från dåtid till framtid genom att etablera temporära kontinuiteter, exempelvis genom att använda symboler (Khan et al 2017: 480).

Den nuvarande regeringen är den politiska delen av de hindu-nationalistiska strömningar som finns i landet. Bharatiya Janata Party (BJP) leds av premiärminister Narendra Modi. Jämförelser av valmanifest från 1998 till 2014 visar att mindre fokus har lagts på de tidigare hindunationalistiska slagorden “one nation, one people and one culture”. Den nya retoriken är istället fokuserad på hur Indien nu reser sig som en stark ekonomisk makt, som den största demokratin i världen som citatet från *Make in India* också lyfter fram (Khan et al 2017: 481).

1999 lagförde Indien *Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) Act, 1999* för att kunna registrera och skydda produkter som platsspecifika¹. Inga andra produkter ska kunna säljas med platsnamnet än de som faktiskt produceras där. Professor i geografi, Anu Kapur, undersöker i sin bok *Made Only in India* det som hon kallar ”place goods”; “A synchronicity of natural resources and wisdom of use cohere to make possible a place good” (Kapur, 2016:xiv). Hon skriver även: “Place goods which fall in the jurisdiction of India thus belong only and only to India. It is in this spirit that evolved the concept and caption *Made Only in India*.” (Kapur, 2016:xiv). Det är flera koncept som samspelar i Kapurs definition. *Place* som i en geografisk plats där lokal kunskap gör en viss produkt möjlig men även nationell äganderätt

¹ Det första som registrerades var Darjeeling te (Kapur 2016:5).

till kapitaliseringen av produkten. *Good(s)* syftar på de produktionsled som sammanför kunskap, råvarorna och resurserna som utgör varan. Kapur menar att det finns fördelar och nackdelar med denna registrering. Det ena är problem med hur de geografiska gränserna ska formuleras, genom politiskt föränderliga administrativa gränser eller med koordinatsystem som kan anses mer beständiga. Hon menar att förfalskningar av produkter kommer i kölvattnet när det skapas definition av något äkta vilket leder till att denna lag ökar byråkratisk dokumentation (Kapur 2016:172).

Det positiva kan vara ökat intresse för en plats, ökad status för dess invånare, ökande inkomster och bevarande av kvalitet och arv. Som Kapur lyfter fram är det utövarna som tar konsekvenserna, som hon menar främst är landsbygdsbefolkning och i stor utsträckning kvinnor som jobbar med textilt hantverk. De befinner sig i intersektion mellan lag, plats och exploatering (Kapur 2016:172).

Made Only in India och *Make in India* har lika namn, men olika innebörder i form av produktion. Båda formar de modernitetstankar om framsteg, framtid, rationell kontroll och nationalism. Även om *place goods* bygger på geografisk plats, tillfaller värdet av registreringen den styrande makten samt bilden av den sammanhållna nationalstaten. *Make in India* tilldelar snarare plats till internationella aktörer för att skapa indisk förankring av produktion eller utveckla tekniska lösningar som ska leda vägen in i framtiden. *Made* och *Make* appellerar till olika grammatiska tempus men bygger en brygga av konservering och kommodifiering av materiella kulturvärden till Indiens expanderande marknadsekonomi. De lämnar även frågor om ägandeskap av kunskap, hur och varför den geografiskt ska begränsas och hur autenticitet av *place goods* ska mätas mer juridiska, ekonomiska och byråkratiska termer (Kapur 2016:172, *Make in India* 2018).

Professionalisering av marginalisering

Den indiska staten har erkänt 705 etniska grupper som *Scheduled Tribes*, vilka anses vara ursprungsbefolkning och utgör ca 8,6% av den totala befolkningen. Det finns fler grupper som skulle kunna erkännas som ursprungsbefolkning, men ännu inte gör det. De flesta grupper finns i de sju delstater som utgör nordöstra Indien, där delstaten Uttrakhand, där jag genomför mitt fältarbete, ingår. Det finns flera lagrum som omfattar skydd för ursprungsbefolkningen, som rätt till land och självstyre, men dessa saknar implementering och efterföljs inte (IWGIA 2017:384). Kvinnor utsätts för kränkningar av både kollektiva och individuella rättigheter, bland annat genom sexuellt och dödligt våld och trafficking. Polis, säkerhetsstyrkor och andra statliga representanter är ansvariga för mycket av detta våld (IWGIA 2017:390). Asian Indigenous People Pact (AIPP) menar att ursprungsbefolkningen i Asien utsätts för multipla dimensioner av förtryck baserat på etnicitet, ras, plats och ekonomisk status. Detta leder till institutionaliserad social och ekonomisk diskriminering, vilket kan ta sig i uttryck i exempelvis utbildningsnivå, då skolorna i vissa byar är undermåliga både byggnadsmässigt och i hur undervisningen bedrivs (AIPP 2017:VI). Ytterligare en faktor är *land grabbing*. Det sker genom etablerandet av gruvor, dammar eller skogsavverkning som gör mark otillgänglig för urinvånarna, tvingar dem att flytta eller bidrar till miljöförstöring. Ofta motiveras detta som utvecklingsprojekt, men bidrar till diskriminering och bortträngning av den befintliga befolkningen (Gilbert 2017:23).

Den ökade liberaliseringen av marknadsekonomin, neo-liberala strömningar och den hindu-nationalistiska utvecklingen har stimulerat framväxten av fler Non-Governmental-Organizations (NGOs). Professorn i sociologi Biswajit Ghosh menar att det finns flera grundläggande problem med denna utveckling (Ghosh 2009:230,246). Ett problem är vad utländska finansiärers krav för beviljande av medel gör med formulerande av verksamheten och projekten som drivs. NGOs riskerar att begränsas till att vara "technical transfer agents" vilka implementerar toppstyrda beslut på temporär basis, med projektorienterade "lösningar" som inte integrerats hos den specifika målgruppen och risken för korruption ökar (Karlsson 2016:5-6, Ghosh 2009:240-243).

Enligt Ghosh finns det en uppfattning om att NGOs är bättre än andra aktörer på att jobba med målgruppsinriktade insatser, som syftar till att förbättra livsvillkoren för marginaliserade grupper (Ghosh 2009:229,246). De senaste årtiondena har det bildats, vad han benämner som, en "ny generation NGOs" som anses mer konventionella och apolitiska i sina metoder för att garantera sin existens från sina finansiärer. Ghosh menar alltså att det framträtt ett ny dynamik mellan NGOs och finansierär. Det är även en bransch som professionaliserats de senaste åren då de i större utsträckning har anställda. Många NGOs drivs inte längre främst av volontärer, utan har anställda som fungerar som socialarbetare (Ghosh 2009:243-244).

Forskaren och aktivisten Srilata Batliwala menar att kvinnor som målgrupp i utvecklingsarbete konstrueras som homogena instrumentella objekt (socialt, ekonomiskt och politiskt) som bygger på myter kopplade till det neo-liberala linjära tänkandet kring utveckling (Batliwala 2015:263,269). Det leder till att kvinnors organisering avpolitiserats och distanseras från reell förändring och omfördelning av resurser när metoder för social mobilisering stagnerar (Batliwala 2015:276).

Kastsystemets närvaro

En ytterligare dimension av sociala hierarkier är kastsystemet. Det är officiellt sett avskaffat och det är olagligt att diskriminera på grunder kopplade till kasttillhörighet. Kastsystemet har historiskt sett segregerat och strukturerat det indiska samhället, på lokal som nationell nivå, genom yrkes/arbetsfördelning samt släktskap (vilket baseras på tankar om "renhet" och även geopolitik mellan byar då egendom och arv regleras genom äktenskap) (Geetha 2009:92-94). *Scheduled Casts and Tribes* har enligt lag rätt att åberopa särbehandlande principer samt olika välfärdsprogram som ska kompensera och utjämna den socio-ekonomiska marginalisering som de lever under. Kritik mot denna juridiska reglering av kastrelationer är att de ställer utsatta grupper mot varandra och reducerar kastpolitiken till att formulera rättighetskrav från etablerade myndigheter och institutioner:

"In other words, power and status are not separate, nor is the quantum of power and status that a group enjoys accepted passively; caste groups compete with each other by actively reconstructing their 'official' status and by wielding the power they have at a local level in order to prevail over contiguous groups."(Tonini 2017:24-25).

Genusvetaren Maria Tonini påpekar att det är viktigt att vara medveten om att dessa hierarkier är närvarande och motståndskraftiga i Indiens sociokulturella landskap, även när de inte är uttalade eller öppet förnekas² (Tonini 2016:25).

Tonini menar att det inte går att underskatta betydelsen av familjen som kulturell, ekonomisk och moralisk institution i Indien. Historiska, regionala och sociala aspekter påverkar hur familjen konstitueras, men det är en viktig arena för sociala relationer (Tonini 2016:32). Familjen kan referera till både kärnfamilj och andra släktskaper som syskon, mor-eller farföräldrar eller kusiner, vilka kan utgöra ett hushåll. Kärnfamiljer kan kopplas till urbanisering och modernitet i en Indisk kontext, men kopplingen till övrig släkt fortsätter att vara stark och inflytelserik (Tonini 2016:33).

Fundamentet för familjen är heteronormativitet och äktenskap, vilka historiskt har reglerats av kastsystemet. Att gifta sig inom sitt kast har på det sättet etablerat och reproducerat system och traditioner där de högkastiga har tillgång till egendomar och resurser, och mäns kontroll över kvinnors kroppar. Den feministiska aktivisten V. Geetha menar familjens institutionella funktion också genererar olika sociala positioner i och utanför hemmet, vilket gör att familjerelationer inte är individuella angelägenheter, utan delar av ett större komplext släktskap som sträcker sig över tid och rum (Geetha 91,95-96). Med denna bakgrund kommer jag nu kortfattat beskriva den delstat där jag genomfört mitt fältarbete.

Geopolitiska utmaningar

Jag köpte boken ”Where gods dwell” i en liten bokaffär i staden Nainital för att få bättre lokal och kulturhistorisk förståelse för regionen. Uttarakhand är regionen där gudarna bor, där Ganges forsar ut från Shivas hår, där livet på något sätt börjar (Budhwar 2010). Kontrasten är stor från guideböckerna till vad som står i exempelvis *Hindustan times*, en av de stora nyhetstidningarna i Indien. Delstaten beskrivs som en plats där det i stor utsträckning saknas möjligheter för lokalinvånarna att försörja sig på annat än småskaligt jordbruk (Hindustan Times 2013).

Enligt Census (2011) är den generella läs- och skrivkunnigheten 78% för befolkningen i Uttarakhand (jämfört med 88% i Delhi). Det skiljer sig dock mycket mellan män och kvinnor. För män är det 87% och för kvinnor 70%. Detta kan jämföras med siffrorna från 2001, vilket för män var 83% och för kvinnor 60% (Census 2011). För kvinnor i Uttarakhand har läs- och

² I förordet *The Doctor and the Saint* till nytgivna *Annihilation of Caste* av B. R. Ambedkar skriver Arundhati Roy (2014): “According to the National Crime Records Bureau, a crime is committed against a Dalit by a nonDalit every sixteen minutes; every day, more than four Untouchable women are raped by Touchables; every week, thirteen Dalits are murdered and six Dalits are kidnapped. In 2012 alone, the year of the Delhi gang-rape and murder, 1,574 Dalit women were raped (the rule of thumb is that only 10 per cent of rapes or other crimes against Dalits are ever reported), and 651 Dalits were murdered. That’s just the rape and butchery. Not the stripping and parading naked, the forced shit-eating (literally), the seizing of land, the social boycotts, the restriction of access to drinking water. These statistics wouldn’t include, say, Bant Singh of Punjab, a Mazhabi Dalit Sikh, who in 2005 had both his arms and a leg cleaved off for daring to file a case against the men who gang-raped his daughter. There are no separate statistics for triple amputees” (Roy 2014:14). Daliter är de som tidigare benämndes som “orörbara”, som Roy påpekar inte är “the Hollywood way” utan pågrund av paria och stigma. Av de som räknas som Daliter kan vissa ansöka om att omfattas av den positiva särbehandling som kan ges åt *Scheduled Casts/Tribes*. Det Roy i detta exempel lyfter är hur mycket våldsbrott som utförs, men även hur många som är utanför statistiken och som inte heller anmäls eller går att anmäla.

skrivkunnigheten ökat med 10 procentenheter på 10 år.³ Det är en diskrepans mellan vad Uttrakhand är i nyhetsrapportering och vad det kulturhistoriskt beskrivs som. Den största delen av befolkningen tillhör grupper som kan åberopa rättigheter utifrån *scheduled castes/tribes*. Då jag gjorde praktik på en NGO i delstaten 2013 bestod en stor del av deras arbete i att informera människor om de rättigheter de kunde åberopa från staten, då detta inte var allmänkunskap.

Tre av Indiens heliga floder flyter genom delstaten och det finns mycket skog vilket gör det till en region som utnyttjas för sina naturresurser. Uttarakhand är även känt för sina många tempel, pilgrimsvägar och forsränningar för turister. Klimatförändringar är något som påverkar hela jorden, men konsekvenserna blir olika på olika geografiska skalor och platser. I Himalaya-massiven finns glaciärer som när de smälter frigör större mängder koldioxid samt mer vatten än vad som normalt rinner ut till floderna. Det gör även att källor som tidigare innehöll rent vatten kan förorenas (Joshi et al 2015). Dammar som byggts har orsakar negativ miljöpåverkan, och electriciteten som utvinns går i stor utsträckning till de större städerna och även ut ur delstaten. Skogen som avverkas säljs som råvirke, vilket betyder att den lämnar delstaten och att arbetstillfällena minimeras kring de naturresurser som finns. Det utarmar både jorden och ökar erosionen som gör området mindre motståndskraftigt under monsunerna (Hindustan Times 2013). Tillgång till vatten och elektricitet och lönearbete är därför en geopolitisk fråga.

Beskrivning av organisationen

Fältarbetet till denna studie gjordes på en organisation som startades som en del i ett projekt som genomfördes i tre delstater, i olika regioner med byar som helt saknade elektricitet. Projektet syftade till att organisationen introducerade solenergi, men många av de fattigaste av befolkningen hade inte möjlighet att investera, även om det erbjöds relativt låga avbetalningsplaner. Organisationen såg det som sitt ansvar att skapa möjligheter till försörjning vilket skulle generera kapital att investera i solenergi. De började utforska att arbeta med textilt material då många i området traditionellt sett försörjt sig genom att spinna och att väva. De har sedan utvecklat arbetet till att inkludera giftfri växtfärgning, produktion av tvättnötter och vävning i många olika material av natur- och animaliska fibrer.

Under Storbritanniens kolonialisering av Indien inplanterades tall i området, som tidigare främst dominerades av ek och rhododendron, för att det skulle finnas trävirke till hus och möbler i mer engelsk byggstil. Tall visade sig vara en invasiv art och har nu trängt bort nästintill all annan växtlighet i stora områden. När barren faller av lägger de sig som en tjock matta som både försurar jorden och gör det svårt för regnvattnet att ta sig ner. När det blir så torrt ökar risken för erosion och även för skogsbränder då saven som utvinns från tallen är lättantändlig (Times of India 2016). Organisationen utvinner energi och gör briketter genom att processa tallbarr, då syfte för organisationen har varit att värna den biologiska mångfalden i området och motverka skogsbränder.

Organisationen jobbar med ekologi, ekonomi och elektricitet, vilka kan sammanfattas som viktiga komponenter i en global samtids. Verksamheten har etablerats under mer än 20 år och

³ Att mäta läskunnighet syftar inte till att analyser av utbildning på individnivå utan *literacy* är ett multidimensionellt begrepp som både kan kopplas till reproduktiv hälsa och hur människor kan delta i ett mer digitaliserat och textbaserat samhälle (UNESCO 2006).

jobbar med långsiktiga projekt. Det som även intresserar och inspirerar mig är deras starka motivation till miljömässigt hållbart arbete och att bedriva en verksamhet i samklang med naturen som influerar alla steg i processen, samt att generera så lite restprodukter som möjligt. Jag undrar hur detta balanseras med en vilja att också lyfta fram och bevara lokala praktiker och kunskaper om textilt hantverk, i ett samhälle som moderniseras och industrialiseras snabbt med bekostnad på naturresurser och med utarming av jorden bland resultaten. Att sälja produkter, bland annat via hemsida med frakt över hela världen, är att ta steg ut på en global marknad där det finns många organisationer som säljer ett, för konsumenten, liknande koncept.

Utsikten från vävstugan på organisationens huvudcenter. Textilier vädras, det hänger garnhävvar på tork och på terrassen ligger även skördade tvättnötter för torkning.

Syfte och frågeställningar

Denna uppsats har en tvärvetenskaplig ansats och utgår från det praktiska handarbetet för att undersöka samspel av sociala relationer i olika dimensioner. Det är en vilja att börja i det textila och använda det som ett vetenskapligt fält. Syftet med uppsatsen är att genusvetenskapligt studera textila praktiker. Jag vill undersöka vad en textil praktik, som vävning, innebär som lönearbete. Hur det påverkar väverskornas livsvillkor samt konstituerar och omförhandlar genusrelationer. Vävning är en lokal och traditionsburen kunskap som bevaras genom att användas som lönearbete, men det kan även förstås som en satsning på socio-ekonomisk hållbarhetsutveckling. Jag vill fördjupa mitt syfte genom att lyfta utövarnas erfarenheter och diskutera dem som relevanta i olika geografiska skalor, lokala och globala sammanhang.

Forskningsfrågor

- Vad innebär vävning för utövarna under inläring och senare som praktiker?
- Hur förhåller sig genusrelationer stabila eller föränderliga i relation till omgivande kontext?
- Hur kan vävning förstås som lokal praktik och samtidigt som deltagande i en global ekonomi?

Disposition

I det kommande kapitlet diskuterar jag tidigare forskning och ringar in de fält där jag vill placera uppsatsen. Kapitel tre inleder jag med vetenskapsteori och presenterar sedan de teoretiska begrepp som utgör mitt teoretiska ramverk. Kapitel fyra består av en metodologisk diskussion som följs av genomgång av mina metodval. Jag beskriver hur fältarbetet genomförts och avslutar med en diskussion om etiska överväganden och reflexivitet.

Uppsatsens analys utgörs av fyra kapitel: *Att lära sig*, *Att väva*, *Att arbeta* och *Förutsättningar i förändring*, vilka speglar tematiseringen av min empiri. Det sista kapitlet, *Sammanvävning*, plockar upp trådar från de föregående kapitlen.

En person på ett av fältcentren på organisationen kontrollerar hur odlingarna ser ut.

2. Forskningsfältet

Mitt fältarbete genomfördes på en organisation som dels jobbar med ett, för regionen, traditionellt hantverk för att skapa arbetstillfällen och för att bevara hantverkskunskapen. Jag ser det därför som relevant att i detta avsnitt diskutera en förening som gjort ett likande arbete samt att diskutera materiell kultur utifrån immateriella värden, arbete och artefakter. Jag vill med resonemanget lyfta fram hur dessa aspekter även kan kopplas till nationalism, kapitalism och genusrelationer. Underliggande finns även en förståelse av plats och utövare som basal för hur artefakter och praktiker tillskrivs betydelse och värderas.

Handarbete som metod för social förändring

I Sverige bildades i slutet av 30-talet Bohus Stickning, en filantropisk förening startad av landshövdingensfrun Emma Jacobsson. Då stenhuggarna längs Bohuskusten drabbades hårt av finanskrisen sökte de påverkade kvinnorna hjälp för att själva kunna lönearbeta. Familjerna var traditionellt sätt hushåll där männen jobbade och kvinnorna tog hand om eventuella barn och hemarbetet. Bohus Stickning utvecklades över tid från hjälparbete för stenhuggarhustrur till ett exklusivt konsthantverk som såldes på dåtidens stora varuhus och som även fungerade som gåvor till Sveriges statsbesök (Häglund 1999:17-18). Stickerskorna utbildades av föreningen och de fick betalt per stickat plagg, utefter kvalitet. Emma Jacobsson var själv aktiv i

föreningens verksamhet och i den konstnärliga utformningen. Hon hade ett stort kontaktnät bland svenska modeskapare och detta speglades i Bohus Stickningen. Stickningen byggde alltså inte på någon tidigare traditionell stickteknik från Bohuslän, som exempelvis Bingestickning från Halland, utan var helt nyskapande mönster för Bohus Stickning. Stickerskorna fick mönsterrapporter från huvudkontoret, men var själva tvungna att räkna ut hur rapporterna skulle justeras för att passa olika storlekar samt hur de skulle anpassas till plaggets övriga mönsterkonstruktioner. Bohus Stickning avvecklades under den senare delen av 60-talet då siffrorna började gå neråt. Då de hade höga kvalitetskrav på garnet blev kostnaderna för stora i relation till de nedåtgående försäljningssiffrorna. Stickerskorna hade också låga löner i relation till de konsthantverk de nu utförde (Häglund 1999:25). I Bohus Sticknings arkiv finns brev bevarade som är skrivna från stickerskor till föreningen när beslutet om nerläggning fattats. Många skriver att de kommer sakna att vara delar av föreningen och att få sticka i de fina garnerna och känna stolthet över sitt arbete. Bohus Stickning förde statistik på hur många stickerskor som stannade i föreningen, vilket var en siffra som gick neråt, när mer välbetalda fabriksjobb blev tillgängliga på västkusten och kvinnorna kunde lönearbeta där istället. Många gick då kurser hos Bohus Stickning för att lära sig sticka för eget bruk istället, då mönstren var så komplicerade att många inte klarade av att utföra dem (Häglund 1999:27).

Föreningen Bohus Stickning deltog både i att från början skapa inkomster till kvinnor som behövde försörja sina familjer, samt kunna jobba i sina hem för att parallellt sköta hushållet. De bidrog även till skapandet av en mönsterskatt som fortfarande ställs ut på Bohusläns museum samt bidrog till att lyfta fram kvinnliga mönsterskapare. Bohus Stickning var ett hemarbete som kunde utföras parallellt med hemmets andra sysslor. I avhandlingen *Genom symaskinens nålsöga* använder sig Louise Waldén symaskinen för att undersöka relationen mellan teknik och social förändring. Med symaskinen kunde det produktiva arbetet å ena sidan bli mer tidseffektivt men å andra sidan bands det till en specifik plats. De tidigare syjuntorna där kvinnor kunde samlas hos varandra för att lappa och laga utmanades då en symaskin var snabbare, men inte portabel. Det egna rum som Waldén menar att syjuntan kunde tjäna som, omförhandlades på det sättet (Waldén 1990:34). Jag läser Waldén som vikten av att kontextualisera förändring och hur teknik och hjälpmedel kan omstrukturera sociala relationer och plats.

Ulla Wikander, forskare inom ekonomisk historia, menar att kvinnorörelsen i Sverige behandlade handarbete som artefakter från en förnekad kvinnokultur, vilket bidrog till mångas ökande självkänsla, men hon menar att användandet av kvinnokulturen tippade över i en kvinnonatur (Wikander 1999:228–229). Sociologen Eva Schmitz har i sin avhandling *Systerskap som politisk handling* studerat hur kvinnorörelsen i Sverige organiserade sig (Schmitz 2007). Schmitz menar att kvinnorörelsen använde sig av så kallade kvinnoideologiska verktyg för att skapa medvetenhet kring patriarkala strukturer, vilka hon kategoriserar som kvinnoböcker, kvinnopjäser och kvinnosånger. De användes som inspirerande, informerande och möjliga redskap för rekrytering till de olika grupperna (Schmitz 2007:154-160). De kulturyttringarna verkade utbildande och för ökad gemenskap och fylldes med politiska budskap. Det som Wikander lyfter som förnekad kvinnokultur är handarbete som stickning eller broderi, det som förnekats värde genom att beskrivas som förspild kvinnokraft (Wikander 1999:28).

Schmitz beskriver hur läroprocessen inom gruppen är central och i ständig interaktion, det som kallas medvetandehöjande samtal. Frågor som diskuteras inom gruppen används sedan som

plattform för opinionsbildande utanför gruppen (Schmitz 2007:87). De kvinnor i Bohuslän som mobiliserade sig för att skapa medvetenhet kring att de behövde försörjning gjorde detta av ekonomisk utsatthet. Det som senare utvecklades till Bohus Stickning stiftades som ett välgörenhetsarbete. Jag kan inte läsa fram att det formades som ett sätt att stärka kvinnors roll i samhället eller politiskt analys över hemmafruars ekonomiska beroendeställning gentemot män. Utformandet av arbetet gjordes för att kärnfamiljen skulle bestå, eftersom kvinnorna skulle fortsätta sköta hushållsarbetet, och det utbildades heller inte för att själva designa eller skapa mönster, de hade inte möjligheter att jobba sig uppåt inom Bohus Stickning. Det banbrytande med Bohus Stickning är formspråket i själva designen, det utvecklades inte till en politisk organisering kring kvinnornas situation. Samtidigt vittnar de insända breven om kvinnor vars liv berikats med att lära sig utföra de komplexa mönstren och att många känt en personlig stolthet och yrkesskicklighet.

Artefakter och värden

Historikern Catarina Lundström definierar kulturarv som de kulturella och materiella uttryck som har ansetts äga symbolvärde och som därför ägnats bevarandeintresse av olika slag (Lundström 2005:18). Värden kan på det sättet vara både materiella, som att bevara specifika föremål, eller immateriella, vilket kan vara en praktik. Artefakter är integrerade i kulturella beteenden. Människor lever sina liv genom, med, runt, den materiella världen. Meningar är ofta ostabila och förändras över tid (Martin 1996: 5-6, Trotzig 1980: 8). Detsamma sker med praktiker där utformandet av ett redskap, materialval, tid för utförande, påverkar hur en tradition/metod lever vidare (Blomberg 2017).

Om inte artefaktens mening specificeras och situeras riskerar de möjliga socio-kulturella förståelserna om vad textilt arbete är och har varit osynliggöras. Ett exempel på forskning som använder sig av ett sådant perspektiv är antropologen Margaret Jolly som argumenterar för att "It is vital to see the changing relations of gender and sexuality in the region, and the changing character of these sinuous objects not just on the scale of local, intimate relations but in relation to the macro processes of colonialism, Christianity, commodity economics and globalisation" (Jolly 2017: 278-279). Förändrade relationer eller förståelser är inte endast lokala kontexter, utan sammanvävda med större maktstrukturer som kolonialism och globalisering.

Jolly forskar på genus och kulturhistoria i framförallt stillahavskulturer. Hon menar att det i antropologiska studier historiskt har funnits tendenser till tillskrivning av större förståelse av mäns roller i religiösa eller andra institutionella praktiker, men kvinnors roll har förminskats eller förbisetts (Jolly 2017: 279). Jolly menar att i antropologiska studier av materiell kultur i stillahavskulturer har forskare skapat hierarkiska relationer mellan konst-arterfakt, västerländsk-primitiv, individuell-kollektiv. Västerländska ideal om namngivna individuella konstnärer ställs mot kollektiv materiell kultur där kvinnors praktiker anonymiseras, förminskas eller mystifieras (Jolly 2017: 281-282). Ett exempel på detta är hur Bina Agarwal i *Gender and green governance* visar genom stort arkivmaterial och etnografiska studier hur kvinnor skrivs ut ur historien, genom att endast benämnas som "villagers" eller "tribals" när det finns tydliga indikationer på att personerna är kvinnor. När detta inte skrivs ut, tolkas de som män, eller legitimerar upplevda svårigheter att spåra kvinnors deltagande. Istället naturaliseras mäns närvaro ytterligare (Agarwal 2010:60-61).

I min genomgång av litteratur framstår textil historia som en kvinnohistoria. Det finns större narrativ som sammankopplar kvinnor med textilt arbete; ”In many if not all cultures, textile making has historically and/or presently been central to the role of women and has happened largely in the home or village.” (Futterman Collier 2011:104). I relation till Jollys forskning blir textilhistoria som en kvinnohistoria förenklad. Jolly menar att kulturella praktiker inte är isolerade lokala utan samverkar med andra macro-processer. I diskurser om kulturarv eller bevarande av traditioner är det därför av vikt att de samverkande processerna lyfts, så att kulturella praktiker inte behandlas som stagnerade artefakter, utan att de dynamiskt över tid, även historiskt, omformulerats och utmanats.

Empowerment och hållbarhet

Då organisationen jag besökt jobbar med ekologi, energi och social hållbarhet befinner de sig i fält som förekommer i många samtida debatter. I inledningskapitlet diskuterade jag professionalisering av NGOers verksamhet och hur beroende av finansiering kan påverka verksamheten. I diskurser om utveckling förekommer olika *buzzwords* som inte bara likriktar debatten utan också frikopplar tidigare teoretiskt förankrade begrepp från mening.

Batliwala menar att det inte bara är finansiering som urholkar NGOs arbete med att stärka kvinnors arbete. Hon tecknar en historia över hur begreppet *empowerment* gjort en ”journey out of social struggles and into management practice” (Batliwala 2013: 91). Empowerment har historiskt använts av olika politiska rörelser men har inkorporerats och neutraliserats in i välfärdsstaten och företagskulturer. Hon menar att innebörden har gått från att kämpa för kollektiva rättigheter och resurser till att fokusera på enskilda individer (Batliwala 2013: 81). Batliwala menar att den radikala transformering och analysen av makt, som empowerment teoretiskt och metodiskt är förankrat i, skalats bort när det började förekomma som ett *buzzword* eller mode-ord för de aktörer som jobbade med kvinnor och utvecklingsfrågor. Det blev det ett obligatoriskt inslag i hur organisationer framförallt skulle beskriva sitt arbete för att kunna räknas med (Batliwala 2013: 83-84). Detta återknyter till Goshs diskussion om hur NGOs arbete styrs av vilken typ av finansiering de måste förhålla sig till. Batliwala kopplar detta till reduceringen av språkbruk och terminologi som konstituerar verksamheten och på det sättet diskursen kring utrymmet för att arbeta med att stärka kvinnors rättigheter. När metoder och terminologi urvattnas på mening, men samtidigt görs obligatorisk för att generera finansiering eller legitimitet hamnar det som var en politisk kamp för rättigheter långt ifrån de målgrupper som de berör (Batliwala 2013: 87). Batliwala frågar sig om det är värt att återta empowerment som begrepp eller om det behövs nya ord eller språk för att föra politiska kamper och för mobilisering.

Som min genomgång i inledningskapitlet visade är de sociala och politiska relationer som karakteriserar området för mitt fältarbete knutna till klass, kast och genus. Det finns många NGOs som verkar i området, för mitt fältarbete, och det sker en utarmning av naturresurser då råmaterial och energi utvinns, som till stor del inte ekonomiskt gynnar befolkningen i området.

Plats och hållbarhet är aktuella diskussioner i relation till global handel och klimatförändringar. Demografiprofessorn Massimo Livi Bacci menar att principen för hållbarhet har lånats från naturvetenskapen, att den nu appliceras på ekonomisk utveckling genom sociala och politiska kontexter gör att begreppet saknar de underbyggande förståelser som av innebörd inom naturvetenskapen. ”As a result, the concept of sustainability takes on more of the character of

an ethical principle or moral warning than of a well-defined guideline to human action.” (Livi Bacci 2017: 52). Den moraliska eller etiska innebörden av hållbarhet gör det analytiskt svåråtkomligt inom utvecklingsparadigmet i den globala kapitalismen. På samma sätt som empowerment fränkopplas mening är hållbarhet ett begrepp som förekommer i många diskussioner samtidigt. Hållbarhet blir ett obligatoriskt begrepp allt slänga in i socialt arbete, men innebörden eller konsekvenserna för arbetssätt eller analys är inte väldefinierade.

Sociologen Annika Capaleán Köhler diskuterar i sin avhandling hur hon i sitt arbete blev intresserad av gränser mellan *sustainability* och *unsustainability* (2017). I *Fibre Formations Wool as an anthropological site* undersöker Capaleán Köhler merino ull, och gör själva fibern till sitt fält. Hon undersöker på det sättet vilka platser det går att se värden ifrån. Det är en ansats att förstå ekologi bortanför uppdelning människa-natur. “The word ‘formations’, here, is used to signal a way of perceiving, relating and ordering; it is seen as a way of doing fieldwork and as a method for analysis.” (Capaleán Köhler 2017:34). Fiber formations är både att följa fiberns materiella transformationer, som att spinnas, men också de kluster av sociala relationer som skapas kring den, från jordbruk till textilkonst.

Ullfibern definierades som hållbar, men mest i relation till andra fibrer och inte till själva arbetssättet eller tillgången. Hennes informanter menade även att det handlade om typ av ull, att ull från en specifik plats eller får inte kan jämföras med någon annan. “Woolwork was about maintaining a balance between ‘sustainable’ and ‘unsustainable’ aspects of its life. ‘Unsustainable’ was hence more a concern than ‘sustainable’ was a fact.” (Capaleán Köhler 2017: 28). Att flytta fokus från det hållbara till det som gör det ohållbart skapar insikter och nya perspektiv på processer. Capaleán Köhler beskriver även hur ull och ett visst hantverk varit kulturella praktiker i en stigmatiserad och marginaliserad folkgrupp i Argentina, och hur hennes informanter idag har kunnat använda det för att göra sig synliga, stärka sig själva och sammanföra sig själva mer personer från samma folkgrupp (Capaleán Köhler 2017:190).

Historiska arv och kontinuiteter

Ekofeministen och aktivisten Vandana Shiva skriver om kvinnor, jordbruk och *food security* som ett av de mest framträdande problemen i det teknologiska samhällets framväxt. Internationella västerländska storföretag gör det svårt för lantbrukare att bedriva sitt jordbruk när bland annat fröer patenteras och olika gifter integreras i jordbruket (Shiva 2016:)⁴. Hon lyfter Gandhis arbete med anti-våld och självförsörjning som viktiga i den postkoloniala och antikapitalistiska kampen. Gandhi använde spinnrocken som symbol för frihet från Storbritannien och som ett exempel på redskap som står för utveckling och motstånd på lokal nivå. Det är även en symbol för bevarande av resurser, kunskap och människors kontroll över sina områden och kunskaper (Shiva 2007: 6). Symbolen är även en kontrast mot moderniseringen i sig då den är liten och mobil (lokal), ock motsatsen till en stor och kraftfull maskin (centralisering) (Shiva 2007: 8).

Gandhi menade att för att uppnå självständighet som nation skulle beroendet av import minska och detta skulle ske genom att stärka produktion i hemmen och på landsbygden. Att spinna för hand blev, med spinnrocken som symbol, ett motstånd mot det brittiska imperiet och även mot

⁴ Hon publicerade i boken *The Seed and the Spinning Wheel* namnlistor på bönder som själva eller tillsammans med sina familjer begått självmord på grund av pressade livssituationer och missväxt som de senaste åren ökat på landsbygden i Indien (Shiva 2007: 16).

industrialisering som centraliserande och förflyttade arbete (Shiva 2007: 6). Textilier som är handspunna och handvävda går under samlingsnamnet *khadi* och ingår i Gandhis filosofi om arbete som meningsfullt och sinnligt⁵. Denna typ av verksamhet skulle också vara socialt hållbara enheter (Sugathan 2015: 21-22).

Gandhi är en person och persona som fortfarande inspirerar många människors och organisationers arbete för mänskliga rättigheter. Symboler som spinnrocken återfinns bland annat på Indiens flagga, Gandhis karakteristiska runda glasögon förekommer på olika statliga kampanjer som bland annat rör utbildning. Författaren och aktivisten Arundhati Roy menar att Gandhis gud-lik status gjort hon om odödlig, men att han även blivit en symbol för alla.

“Gandhi has become all things to all people: Obama loves him and so does the Occupy Movement. Anarchists love him and so does the Establishment. Narendra Modi loves him and so does Rahul Gandhi. The poor love him and so do the rich. He is the Saint of the Status Quo. (Roy 2014: 23).

The Doctor and the Saint utgör förordet till *Annihilation of Caste* av B K Ambedkar, som från början var ett tal Ambedkar förbjöds att hålla. Ambedkar var en indisk politiker och kritiker av kastsystemet, samtida med Gandhi, som särskilt i en västerländsk kontext skrivits ut ur historien om Indiens självständighet och avskaffande av kastsystemet. Ambedkar och Gandhi verkade båda för att avskaffa kastsystemet, men Roy analyserar deras olika politiska vägar och analyser för hur det skulle ske och vad det skulle innebära, vilket fortsätter ha effekt på dagens politiska klimat (Roy 2014: 22-23).

Den reformatoriska rörelsen började beskriva sig själva och organiseringen som “Hindu”, vilket Roy menar hade utgång i att skapa en gemenskap av olika religiösa och politiska strömningar. Det övergick i en politisk hinduism. (Roy 2014: 32). Roy menar att Gandhi i sitt arbete också definierade Indiens gränser utifrån hinduismens heliga platser, och på det sättet sammankopplade nationalstaten med en hinduistisk stat (Roy 2014: 46). Denna typ av retorik återfinns hos BJP och Narendra Modi som fortsätter driva hindu-nationalistisk politik.

Roy skriver att Gandhis kritik av västerländsk modernitet kom från en plats av romantisering av Indien. Ambedkar kritiserade i sin tur denna nostalgi från en mer pragmatisk västerländsk liberal analys av framsteg och utveckling. Gandhi menade att de moderna städerna tömde de mer traditionella byarna på liv. Ambedkars syn på framtiden var genom staden, urbanism och industrialism för att uppnå den rättvisa han ansåg var omöjlig i de mindre, lokala samhällena strukturerade efter nedärvd orättvisa. Roy menar att detta är en klassisk uppdelning av rivaliserande utopier, mellan tradition och modernitet (Roy 2014: 28).

⁵ Att jämföras med *I vävstolen* (del 1) från 1952: ”Endast ett fullgott material ger berättigande åt hemvävningen. Att lägga timmar och dagar av arbete på att framställa alster av sekunda material är missbrukad kvinnokraft.”(Skeri-Mattsson & Osvald-Jacobsson 1952:11) Dessa äldre böcker om teknik och material är ofta skrivna med vassa pekpinna om hur ett arbete ska utföras, men det argumenteras med en aldrig svikande respekt för avlagd tid och arbete av utföraren.

Gandhi always said that he wanted to live like the poorest of the poor. The question is, can poverty be simulated? Poverty, after all, is not just a question of having no money or no possessions. Poverty is about having no power. As a politician, it was Gandhi's business to accumulate power, which he did effectively. Satyagraha wouldn't have worked, even as much as it did, if it wasn't for his star power. If you are powerful, you can live simply, but you cannot be poor. In South Africa, it took a lot of farmland and organic fruit trees to keep Gandhi in poverty (Roy 2014: 44)

Roy menar att Gandhis koncept av *the village* kom till när han inte hade besökt så många typiska indiska byar. Då han själv kom från en mer välbärgad familj skiljde sig hans vision om byn, mot hur de materiella villkoren många gånger såg ut (Roy 2014: 47). Gandhis metod *satyagraha* utvecklades kring att avstå och att rena sig. Roy menar att fokus på renhet kommer direkt från kastsystemet. Gandhi förespråkade även vegetarisk kost, vilket också pekar ut daliter, muslimer och övrig befolkning som inte korrekt praktiserande (Roy 2014: 44). Hans kända verk *Hind Swaraj* fördömer modernitet. I skriften anklagas den industriella revolutionen och det brittiska parlamentet kallas för steril kvinna och prostituerad. Gandhi dömer ut läkare, advokater, järnvägar som sprungna ur den västerländska civilisationen vilken beskrivs som satanistisk (Roy 2014: 47).

I Indien har kampen för självständighet varit politisk mobilisering mot Storbritannien och ideologiska kamper om vad kastsystemet är och vad det är som ska förändras. Roy menar att de teoretiska debatterna är lika aktuella idag och att de skuggas av Gandhis persona och en förenkling av historieskrivning där hans meningsmotståndare, som också ville avskaffa kastsystemet skrivs ut. De utopiska visionerna om tradition eller modernitet ställs emot varandra, vilket i en neoliberal global kapitalism inte fruktbart kan ses som binära motsatser. Den enkla traditionella livsstilen, som Roy från Gandhis sida användes som performativ fattigdom, kräver resurser för att vara hållbar. På det sättet är hållbarhet och empowerment koncept som förkommer i närheten av tradition och modernitet.

3. Teoretiska ramar

Jag inleder detta kapitel med en diskussion om vetenskapsteori genom konceptet *Thinking Through Things*. Mitt teoretiska ramverk utvecklas i hur jag förstår och kartlägger det sociala och geografiska landskapet som situerar lönearbete men också hur lönearbete kontrasteras till hushållsarbete. Människor arbetar över hela världen, men arbetsvillkor och arbetsuppgifter ser olika ut. Relevanta begrepp är därav plats, globalisering och samverkan mellan lokala och globala processer. Jag diskuterar även förändring av genusrelationer samt situerad inläring.

Vetenskapsteori

Hur går det att förstå vad händer när vi väver och i grupper som väver? Jag vill förstå vad praktiker är. Det finns konkreta relationer i praktiker, sociala som mellan subjekt samt mellan subjekt och objekt. För en förståelse av textilt hantverk har jag velat börja i själva utförandet för att skapa en utgångspunkt. I boken *Tvåändssticket* finns en arkivbild på en äldre kvinna i Gagnef från 1890. Hon har en harv under armen och stickar på en strumpa. Hon berättar att hon lärt sig bära på detta sätt när hon var ung. Jordbruksredskap skulle bäras under armen för att ha händerna fria till stickning (Ankert 2013: 13). Bredvid kvinnan på bilden står en man, han bär sitt redskap över axeln och har något som ser ut som en jacka i andra handen. Han stickar inte. Olika handarbeten har över tid genuskodats på olika sätt och är tätt sammanvävt med övrigt hushållsarbete.

Sociologen Dorothy Smith menar att vi hela tiden missar förutsättningar, *preconditions*, när vi kartlägger ett händelseförlopp eller förstår kontexter i vilka människor verkar (Smith 2004: 31). En del av dessa förutsättningar är materiella ting, artefakter, som historiskt och praktiskt fylls och förändras i vad de innebär, betyder och hur de är utformade för att användas. Vetenskapsteoretikern Sandra Harding menar att feministiska ståndpunktsteorier tar utgångspunkt i marginaliserade gruppers liv för att ställa kritiska frågor som inte hade utkristalliserat sig från dominerade gruppers perspektiv (Harding 2004:128). På detta sätt kommer jag ta utgångspunkt i de kvinnors erfarenheter som jobbar på de två centren där jag gjort mitt fältarbete.

Henare, Holbraad och Wastell beskriver antropologi i sin bok *Thinking Through Things – theorizing artefacts ethnographically* som ett metodologiskt projekt. *Thinking through things* använder de som ontologisk utgångspunkt. Genom att behandla ting som artefakter som inte kan särskiljas från sin kulturella mening önskar de vidga förståelsen för hur det går att förstå och uppfatta meningsbärande objekt (Henare et al 2007:1, 4). Henare et al tillägger: “It has to do with how *we* must think in order to conceive a world the way they do.” (Henare et al 2007:15). Vi:et är inte ett distanserat universellt vi, utan de som inte deltar eller tillhör ett *community*. De menar att forskaren måste engagera sig i sig själv och sina egna föreställningar för att genom dem kunna förstå skillnader. De beskriver det som en tyst revolution, vid sidan om reflexivitet, där forskare skiftat sitt fokus från kunskap och epistemologi och istället vänt sig mot ontologiska frågeställningar som analytiska strategier (Henare et al 2017:8,27).

Marie Ekstedt Bjersing undervisar och forskar om vävning på Institutet för Slöjd och Hantverk på Sätergläntan (Blomberg 2017:42). Hon forskar om solv, vilket är de öglor som varpen träs igenom i en vävstol. Solven kan vara knutna eller fasta och vara gjorda i olika material. Det Ekstedt Bjersing forskar på är hur vävningen utvecklats, vilket hon kan göra genom att förstå

hur solven påverkar förutsättningarna för vävningen. Genom att praktiskt testa olika tekniker och material undersöker hon vad väverskor visste om vävning, men som inte följt med i vävteknikens utveckling. Hon menar att vävstolar som produceras idag ger ett så standardiserat resultat, att det inte behöver vara uppenbart om det är en erfaren väverska eller en nybörjare utifrån resultatet. Detta betyder inte att vävstolarna är bättre, utan osynliggör snarare allt det som tidigare generationers väverskor visste om sina vävstolar och sitt material för att kunna utföra sitt arbete och få det resultat de ville (Blomberg 2017:42-43). Ekstedt Bjersing engagerar sig teoretiskt och praktiskt för att hitta konkreta relationer mellan material och don, (som samtidigt lyfter fram historiska socio-ekonomiska villkor för människors skapande) som lagt grund till metodutveckling inom hantverket.

Henare et al kallar detta *ontological breakthrough*, att olika världar kan upptäckas i ting (Henare et al 2007:15). ”The point about different worlds is that they cannot be ‘seen’ in a visualist sense. They are, as it were, *a-visible*.” (Henare et al 2007:14). Detta ser jag som ett likande perspektiv som Ekstedt Bjersing använder sig av i sin vävforskning. Vad solv fysiskt är, beror på vad som ska vävas, vilka material som är tillgängliga och andra socio-ekonomiska faktorer, men att det är solv är vad som spelar roll för att förstå varför den är utformad som den är. Detta ställer fokus på forskarens möjligheter till att förstå och uppfatta det som är *a-visible*, och det är det som jag har använt som grundförståelse till min utgångspunkt för ödmjukhet inför att ta del av berättelser om att väva samt hushållsarbete. Även om min studie inte fokuseras på exakt utförande, är min övertygelse att reproduktiva sysslor (som vävning tillhör om det inte är ett lönearbete) ingår i komplexa system av taktila sociala och materiella relationer och vanor. Utanför den kapitalistiska disciplinen finns andra ordningar baserade på maximering av nytta och energiåtgång (Ong 1987:8).

I antologin *Sammanvävt* diskuterar författarna något som de definierar som vardagsforskning (2011). De rör sig i disciplinen tidsgeografi, vilket jag inte kommer fördjupa mig vidare i här, men jag vill lyfta några tankar som kompletterar min förståelse av *thinking through things*. I en studie från 1930-talet skickade jordbruksdepartementet ut hemkonsulenter som skulle mäta och räkna tidsanvändning i små jordbrukshushåll (Berner 2011). Detta byggde på positivistiska rationaliseringstankar om utveckling och därigenom förbättring. Men vad det utgick ifrån i sina mätningar var ett ideal där sysslor avlöpte varandra i logiska tidsbegränsade sekvenser, att tiden var ersättningsbar. Det framgick att hushållen inte var strukturerade på det sättet, dagen baserades på av samtidiga aktiviteter. Ett exempel är diskvatten. Det kunde stå framme under dagen, vilket gjorde diskningen kontinuerlig och inte till en sammanhängd tidsbegränsad aktivitet. För hushållen minskade detta bland annat vattenanvändningen, vilket har konsekvenser för hur många gånger under en dag vatten måste hämtas, om det inte finns avlopp dragna inomhus. Att förstå och kunna förändra socio-tekniska villkor bygger på mer komplex förståelse av logiker och strukturer över vad arbetet innebär och varför olika arbetsredskap är utformade som de är (Berner 2011:20-22).

Relationen mellan mänsklig verksamhet och *things* blir ersättningsbar när de begränsas i sin förståelse. Att förstå mänsklig verksamhet genom ting anser jag ger en möjlighet att bryta och överskrida dualismen mellan natur och kultur. Jag kommer i det kommande teorikapitlet presentera Étienne Wenger, utbildningsteoretiker, och Jean Lave, kognitiv antropolog. De menar att inlärning kan förstås som *Legitimate Peripheral Participation* (1991). De kartlägger och teoretiserar hur praktiker rör sig inom något som de kallar *communities of learning and communities of practice*. Det syftar på de arbetsplatser som utgörs av en yrkeskår, eller

yrken/praktiker som undervisas med lärlingar. Det är gemenskaper som förändras samtidigt som det är ett kontinuum över tid och rum.

På det sättet menar jag att hur en person bär sina redskap (som inte direkt är kopplat till praktiken) under en syssla är en del av vad utförandet innebär. Att benämna perspektiv som *breakthrough* eller *revolution* blir dramatiska i relation till den abstrakta aspekten av situerad och partiell förståelse av materiell kultur. Men att uppehålla sig vid de artefakter som utgör de förutsättningar, *preconditions*, som strukturerar människors hantverkspraktiker är ett intressant grepp för att studera handarbete.

”It follows that the promise of thinking through things cannot be to offer another consummate theory, but rather a method for generating a plurality of concepts or theory.” (Henare et al 2017:23). Min vetenskapsteoretiska utgångspunkt är utformad som ett teoretiskt informerat metodologiskt raster. Jag kommer vidare utveckla mina teoretiska perspektiv för att visa hur jag synliggjort mitt material.

Plats

I en värld som har snabbare sätt att transportera information, varor och människor blir det viktigare att diskutera vad som konstituerar geografiska skalor och definitioner för plats (Murray & Overton 2014: 29). Kulturgeografen David Harvey delar upp rumsbegreppet, som konstituerar plats, i två dimensioner. Den första dimensionen är den absoluta, relativa och relationella, och den andra som upplevda, föreställda och levda. Han menar att rumsbegreppet måste hållas i denna dialektiska spänning för att rummet konstitueras av samtliga aspekter (Harvey 2011: 22). Doreen Massey, marxistisk kulturgeograf, menar att relationer mellan platser kan vara regionala, nationella eller internationella, vilket gör att geografisk fördelning av dessa relationer varierar och hierarkiseras. Hur en lokal plats definieras och värderas är resultatet av komplexa relationer och roller på nationell och internationell nivå (Massey 1994: 52). Relationerna utgår från spänningar av diskursiva och materiella förståelser av plats i situerade i tid och rum. Massey menar att det alltid har funnits ojämlika tillgångar till resurser mellan olika platser. Det finns inget före och efter. Platser har på det sättet alltid varit kopplade till varandra genom historiska processer, men det har inte funnits tider av rättvisa eller neutralitet att utgå ifrån (Massey 1994: 50).

“One of the problems here has been a persistent identification of place with 'community'. Yet this is a misidentification. On the one hand, communities can exist without being in the same place - from networks of friends with like interests, to major religious, ethnic or political communities. On the other hand, the instances of places housing single 'communities' in the sense of coherent social groups are probably - and, I would argue, have for long been - quite rare.” (Massey 1994: 153-154).

Med utgångspunkt att platser konstitueras utifrån två dimensioner, som relativa och upplevda samt att det sker globala processer av fördelning av utbyte av platsers relationer till varandra, ser jag både platser som geografiska, men även som diskursiva kontinuiteter. De kan geografiskt avgränsas med hjälp av koordinater, eller administrativa gränser, men platser bebos även av olika grupper, som kan förstås som *communities*, vilket också påverkar förståelsen av vad en plats är. Massey lyfter att plats inte kan sammanskrivas med *community* som sammansättning av en homogen grupp utan att det snarare kan finnas motsättningar mellan olika grupper och diskursiva gränser mellan ”vi” och ”dem”. På så sätt finns det gemenskaper

lokal och global nivå, men även politiska och diskursiva motsättningar i vilka typer av gemenskaper som bildas och hur de värderas.

Global och lokal globalisering

För min uppsats är globalisering ett viktigt begrepp. Professorn i geografi Noel Castree dekonstruerar och definierar det som global kapitalism och tillgänglighet till resurser. Globalisering inbegriper interna konflikter om vad det innebär och vad det ska förklara (Castree 2004:17). Det är symboliskt laddat med retoriska metaforer; globalisering är en kraft som obönhörligen drabbar, där det inte går att värja sig, och det laddas antingen med positiva eller negativa konnotationer. Detta skapar analytiska svårigheter för innebörden av vad det är som re/producerar globalisering. Denna neoliberala fiktion osynliggör hur materiell världen är genom att formulera den som ersättningsbar och att en globaliserad värld inte är beroende av specifika platser (Castree 2014: 19). Begreppet global kapitalism ligger till bakgrund för hur jag förstår globaliseringsprocesser och lokala ekonomier.

En händelse kan få direkt påverkan på lokal nivå någon annanstans då platser, som Massey beskriver, är kopplade till varandra genom skiftande relationer och processer, exempelvis genom produktionskedjor. Världen krymper inte genom globalisering, genom exempelvis snabb informationshantering eller flöden av varor och tjänster, relativa gränser har växt, som exempelvis mellan de fattigaste och rikaste grupperna och de fattigaste och rikaste länderna (Castree 2004: 9).

Genom att osynliggöra och förminska erfarenheterna på reella platser och istället forma utopiska visioner om den kapitalistiska emancipationen fylls globalisering med positiva konnotationer och som en etablerad marknadskraft. Maria Mies och Vandana Shiva skriver i *The Subsistence Perspective* att det sedan upplysningstiden finns västerländska hegemoniska tankar om dikotom uppdelning mellan kultur och natur och att människans frihet handlar om att dominera och frigöra sig från naturen (Mies & Shiva 2004: 334-336). Denna binära uppdelning medföljer mellan globala och lokala platser. De globala storstäderna är de mest utvecklade, moderna, tillgängliga och civiliserade, och de lokala platserna saknar kommunikationer, tolkas bakåtsträvande, primitiva och motsatser till den urbana staden. Castree menar att genom hjälp av teknologi kan världen upplevas närmare och mer lättillgänglig för fler. Tekniken sätter på det sättet de yttre gränserna för hur långt globaliseringen kan gå (Castree 2004:10). Det finns inbäddade tidsaspekter och riktningar i retoriska globaliseringsprocesser, de förväntas föra utvecklingen snabbt framåt och lämna gammalt och långsamt bakom sig. Den binära uppdelningen mellan teknologisk, civiliserad, utvecklad mot ouppkopplad, primitiv och lokal, knyter an till debatten mellan Ambedkar och Gandhis visioner om hur samhällen skulle struktureras för att fungera (Roy 2014).

En annan myt om globalisering är att det innebär upplösning av nationalstaten, men Castree menar att det snarare är förändring i maktutrymmen, och att globalisering snarare kan innebära bekräftande av transnationella relationer mellan stater (Castree 2004: 19). Professorn i statsvetenskap John Breuilly diskuterar relationen mellan globalisering och nationalism om att nationalism föregår globalisering (2015). Han menar att globala processer snarare konstituerar och formar nationalstaten och nationalistiska strömningar. Han lyfter även att det är svårt att koppla och jämföra debatter om globalisering och nationalism då de är olika i sitt utformande. Nationalism fokuserar på att etablera ursprung och intressen medans globalisering snarare fränkopplas ursprung eller tillhörande och istället sammanvävs med den allra senaste

utvecklingen som internet, neoliberalism och snabb masstransporter. Globalisering tillskrivs inte heller agens som nationalism. Globalisering konceptualiseras som krafter utan kontroll (Breuilly 2015: 20-21). I en indisk kontext har bland andra Gosh och Batliwala problematiserat NGOs med internationella finansiärer som aktörer och experter inom utvecklingsfrågor som verkar i diskurser för globalisering och nationalism, vilket även kritiserats av den indiska regeringen (Batliwala 2015, Gosh 2009). Parallellt integreras satsningen *Make in India* där utländska företag uppmanas förlägga produktion i Indien samt olika utvecklingssamarbeten genomförs med andra länder. Även om BJPs politik bygger på de hindu-nationalistiska värderingarna om att skapa en hinduistisk stat, har de omformulerat den mer konservativa hållningen till en mer marknadsanpassad och ekonomisk styrd vision. De globala satsningarna förstärker på det sättet nationalstaten.

Förståelse av lönearbete

Castree menar att kapitalismen idag tränger in i så många olika delar av existensen att det är svårt att se några domäner som isolerat "non-economic" då kapitalismen konstituerar samhällslivet mer än kan analyseras som ett ekonomiskt system. Det som sammanbinder lokala kapitalismer till global kapitalism är interaktioner och flöden av människor, varor och information (Castree 2004: 18). Jag förstår kapitalism i likhet med plats, som konstitueras på många olika nivåer och skalor samtidigt vilket har förstärkande och motsägelsefulla konsekvenser. Kapitalistiska logiker kräver tillväxt och arbete. Att ha ett arbete och att vara arbetare ger olika konnotationer. De skillnader och likheter som finns i den heterogena kategorin lönearbetare över världen kan förstås genom *the social and the spatial division of labour* (Castree 2004: 6, 8).

Konstituerande för den sociala dimensionen av arbete är vad för typ av arbete som utförs, hur anställningsvillkoren ser ut och vilken typ av arbetsgivare det är. De utgör sociala positioner och verkar inkluderande eller exkluderande i tillgång i resurser samt status och lön (Castree 2004: 6). Det som är gemensamt för arbetare är sociala och geografiska aspekter. Det sociala är att antal timmar, samt betalningen för dessa, påverkar det reproduktiva delarna av livet: att sitt sköta ett hem, laga mat, träffa vänner/familj (Castree 2004:6). Det sociala kan heller aldrig förstås utan geografisk skala. Geografisk skala ger perspektiv på att allt som händer, händer i tid och rum. Arbete och hem ligger fortfarande oftast nära varandra, trots att den globaliserade världen kan beskrivas som gränslös, distanslös och papperslös (Castree 2004:8-9). Det betalda arbetet skapar på det sättet lokala världar genom att knyta arbetare till olika platser och positioner.

Professorn i genusvetenskap Diana Mulinari skriver att vi behöver förstå samhället genom lokaliseringar (Mulinari 2005: 133). Arbete konstitueras i flera dimensioner av global kapitalism vilket gör att människor innehar multipla positioner samtidigt. Lönearbete är på detta sätt konstituerat av övergripande strukturer som global kapitalism, genusordningar och geografiska relationer som regleras genom institutioner som stat, arbetsgivare och familj.

Feministisk kritik i hur arbete ska förstås har legat i uppdelningen mellan betalt och obetalt arbete. I kontext för länder som kategoriserats som utvecklingsländer där män främst engagerats i lönearbete och kvinnor i hushållsarbete där den feministiska analysen av exploatering av arbete sträckte sig in i hemmet för att peka på hur sammantvinnat de patriarkala och kapitalistiska strukturerna verkar och att arbete inte är situerat till en arbetsplats med

kapitalistiska logiker (Benería 2003: 37-38). Kvinnors position som arbetare innebär ofta både lönearbetare och utförandet av det reproduktiva, obetalda hushållsarbetet. Bina Agarwal lyfter hur denna arbetsfördelning ser olika ut för kvinnor och män, men även hur behovet av kvinnors lönearbete varierar från låg- till högkastiga efter ekonomiska resurser. Det speglar attityd till att kvinnors lönearbete är att visa svaga ekonomiska resurser och endast motiveras av behov och inte eget val eller jämställdhet (Agarwal 2010: 4).

I min förståelse av familj ser jag familjen som institution för förutsättningar för arbetsfördelning, som regleras av sociala hierarkier och genusrelationer. Detta frångår hemmet som en privat plats i motsats till offentligheten, och visar istället på de olika kontinuiteter och diskontinuiteter som finns i genusordningar och genusregimer som även informeras av andra sociala relationer. Arbetsfördelning har bland annat analyserats som *household bargaining* av Amartya Sen och Bina Agarwal. De utgår i sina analyser från de komplexa familjekonstellationerna i ett hushåll, för att visa på de subversiva relativa förhandlingsmöjligheterna kvinnor har, situerade i olika relationer (Benería 2003: 39).

Genus som ordningar, regimer och kristendenser

Men utgångspunkt i feministisk ståndpunktsteori där genus utgör heterogena, motsägelsefulla och föränderliga relationer och erfarenheter kommer jag i denna uppsats att använda mig av tre begrepp; *genusordning*, *genusregim* och *kristendens*, från *Om genus* av genusteoretikerna Raewyn Connell och Rebecca Pearce (Connell & Pearce 2015).

Begreppet *genusordningar* är övergripande strukturer som kan brytas ner i rådande *genusregimer*. Genusregimer finns på avgränsade områden, som en arbetsplats eller i ett bostadsområde. Ofta överensstämmer genusregimerna med rådande genusordningar (Connell & Pearce 2015:110). Strukturförändringar av genusordningar eller -regimer förklaras med begreppet *kristendenser* som innebär att inre motsättningar möjliggör eller framtvingar en förändring (Connell & Pearce 2015:128). Med detta ramverk som verktyg menar jag att jag kan skapa utgångspunkt för att analysera förändringar, kontinuiteter och motstånd utifrån ovan diskuterade sociala relationer som konstituerar genus.

Jag kommer i denna uppsats behandla genusordningar som konstruerat av samverkande sociala relationer som formar individer och grupper liv diskursivt och materiellt. Genusrelationer bygger på ömsesidigt konstituerande maktrelationer (Connell & Pearce 2015:25-26, Mulinari 2003: 114). Marxistisk feministisk forskning har behandlat de binära kategorierna ”man” och ”kvinna” som historiskt föränderliga och som klassmässigt differentierade, Connell och Pearce beskriver genus som system i konstant förändring, men att den binära genusstrukturen är så naturaliserad att den upplevs som stabil (Connell & Pearce 2015:110). De binära kategorierna rymmer heterogena erfarenheter varför den postkoloniala teoretikern Chandra Talpade Mohanty menar att det som behövs lyftas fram är den materiella komplexiteten, erfarenheterna och agensen från rasifierade kvinnors kroppar och liv för att belysa samverkande maktstrukturer (Mohanty 1984). Genus förstås både som sociala relationer, men förkroppsligas även i sociala konfigureringar av genuspraktiker (Connell & Pearce 2015:76-77, 147). Därför är genusrelationer både intima och kroppsliga, men även strukturella och inkluderande eller exkluderande av resurser och makt. Mohanty menar även att feminismens subjekt ”kvinna” riskerar att främst syfta på en vit, medelklasskvinnas erfarenheter och förminska materiella kvinnors erfarenheter

och historiska diskontinuiteter och på det sättet osynliggöra subversiva förändringspotentialer och motstånd (Mohanty 1984: 344, 347).

Makt uttrycks och reproduceras direkt, diskursivt och koloniserande (Connell & Pearce 2015: 114). Direkt makt kan vara restriktioner i hemmet, makt som utövas mellan två individer. Den diskursiva makten är relationell och föränderlig. Kolonial makt integrerar genus- och rashierarkier, och innefattar även kontroll över områden eller resurser (Connell & Pearce 2015: 116). Hur genusrelationer konstitueras inom familjen och ser jag som genusregimer som förhåller sig till rådande genusordningar, men som även har förhandlingsutrymmen och diskontinuiteter.

Sexualitet kan inte förstås separerat från genus. Sexualitet är kulturellt formade kroppsliga relationer, som kan ses som konstituerande arenor för känslomässiga relationer och hur sociala relationer regleras och värderas (Connell & Pearce 2015: 120).

Möjliga kristendenser uppstår i de glapp och förhandlingsutrymmen mellan genusregimer och genusordningar. Förändringar kan komma utifrån, som etablering av vävcenter på landsbygdsområden där kvinnor traditionellt sätt inte lönearbetat tidigare. Kris måste inte indikera något negativt eller att det är helt utom kontroll, utan snarare på omförhandling av konstituerande strukturer (Connell & Pearce 2015: 128).

Situerad inläring

En av de saker jag studerar är hur individer berättar att de har lärt sig väva och hur de praktiserar denna kunskap som grupp. Jean Lave och Étienne Wenger har problematiserat inläring från att teoretiseras som mottagande av kunskap och information till kognitiva sociala processer i *Legitimate peripheral participation* (1991). Att förstå inläring som internalisering och assimileringprocesser anser de vara en alltför enkel och oproblematiserad bild av inläring (Lave & Wenger 1991: 47).

Lave och Wengers teoretiserande bygger på deltagande i grupper av utövare, där nykomlingarna ofrånkomligt interagerar med de mer erfarna på olika sätt. Inläring är på det sättet en ständigt pågående aktivitet, ett deltagande i en process, mer än att det går att separera till avgränsade moment (Lave & Wenger 1991: 29,37).

Att inläring är situerad betyder inte bara att det är ett skeende i tid och rum, utan även att det är sociala generativa praktiker där deltagarna formar kunskapen de utövar (Lave & Wenger 1991: 33, 35). "Our theorizing about legitimate peripheral participation thus is not intended as abstraction, but as an attempt to explore its concrete relations." (Lave & Wenger 1991:39). Lave och Wenger beskriver inläring som att delta i *communities of learning*. Hur de nya deltagarna blir medlemmar beskriver Lave och Wenger som en skala som går från perifert deltagande till fullt deltagande. Motsatsen till perifer är i deras syn på inläring inte ett centrum, utan fokus ligger på hur deltagandet ser ut. Fullt deltagande angränsar också till *communities of practice* där utövarna är praktiker. Detta sätt att förstå inläring gör det nödvändigt för deltagarna att öka sina kunskaper och färdigheter för att delta fullt ut, men även för att ha en legitimerat perifert deltagande. Denna typ av kognitiv interaktiv process som bottnar i sociala relationer mellan deltagare skiljer sig från det som kallas "learning by doing" som inte lägger lika mycket vikt på de omgivande sociala relationerna. Lave och Wenger menar att lärande är en omedelbar effekt och aspekt genom deltagande (Lave & Wenger 1991: 29, 36-37).

Lave och Wenger ser deltagande som fält som avgränsas som *communities* där individer lokaliseras genom sina sociala relationer. Det perifera deltagandet legitimeras genom lokalisering i den sociala världen av ett *community*. Förändring av positioner är en del av identitetsskapande och medlemskap i ett *community* samt föränderliga relationer mellan deltagarna (Lave & Wenger 1991:29, 36). Olika *communities* består av cykler av nya utövare, erfarna och transitioner av utövare som går från nya till mer erfarna (Lave & Wenger 1991:71). ”*Changing locations and perspectives are part of actors’ learning trajectories, developing identities, and forms of membership.*” (Lave & Wenger 1991:36). Detta understryker även att hela individen engageras, och fortsätter engageras även vid fullt deltagande, det är inte ett passivt mottagande av redan formulerad kunskap (Lave & Wenger 1991:33). ”(...)learning viewed as situated activity has as its central defining characteristic a process that we call *legitimate peripheral participation*. By this we mean to draw attention to the point that learners inevitably participate in communities of practitioners and that the mastery of knowledge and skill requires newcomers to move toward full participation in the sociocultural practices of a community.” (Lave & Wenger 1991:29).

I min förståelse av *community* från Lave och Wenger kommer jag applicera på de vävgrupper jag intervjuat. Jag ser de både som att de utgör två separata *communities*, men att de även utgör delar av en större enhet. De ingår i det arbete som organisationen utför då de får samma instruktioner och material att arbeta med. De använder likadana redskap och vävstolar. Grundförståelsen av *community* är att det utgörs av individer som knyts till varandra genom sitt deltagande i vävning. Deltagarna är simultant situerade i andra *communities*, baserade på kast, plats och genus.

Detta gör att det finns interna strukturer inom multipla dimensioner av vad *community* och plats innebär. Ett *community of learning* är inte en separerad immun plats för diskursiva föreliggande sociala relationer eller hierarkier. ”The social structure of this practice, its power relations, and its conditions for legitimacy define possibilities for learning” (Lave & Wenger 1991:98). Lave och Wenger förstår makt inom *communities of learning* som potentiellt stärkande eller upplevelse av maktlöshet utifrån en perifer position (Lave & Wenger 1991:36). Detta omförhandlas under utövarens deltagande och i relation till de andra deltagarna.

4. Metodologi och metod

I detta kapitel diskuterar jag mina metodologiska reflektioner för att visa hur de ligger till grund för mina metodval. Jag redogör för hur min vistelse under fältarbetet sett ut och hur jag förhåller mig till mitt material och mina informanter. Jag resonerar kring kontinuerliga etiska överväganden samt hur jag strukturerat och tematiserat min empiri.

Metodologiska reflektioner

Kunskap som partiell och situerad i tid och rum ställer krav på metodologiska övervägningar samt genomförande. Harding uppmanar till att eftersträva *strong objectivity* i kontrast till *weak objectivity*. Att eftersträva *strong objectivity* är att undersöka vem/vilka som är/blir subjekten i kunskapsproduktion och hur/varför. Feministisk forskning är inte en enad praktik, det finns många olika feminister/ismer, vilket ökar vikten av transparens i forskningsprocessen för att göra den möjlig att granska (Harding 2004:130, 136). Harding menar att det är viktigt att lyfta fram det glapp mellan hur en grupp eller individ skulle vilja att verkligheten/livet var och hur den/det upplevs, men även att alla sociala positioner inte är lika produktiva att utgå ifrån när det gäller att synliggöra samhällsliga strukturer (Harding 2004:134). Antropologen D. Soyini Madison berättar anekdotiskt om hur en student frågade om det verkligen behövdes en metod eller om det räckte med "deep hanging out" (Madison 2012:20-21). Hon svarade med motfrågan: om du inte har en metod vad tror du du gör i fält? Forskningsfält, subjekt och forskare förhåller sig interaktivt till varandra, vilket inte sker utan makt eller hierarkier. Mulinari menar att vi även måste fråga varför vi vill veta samt ge informanterna en chans till en mothegemonisk berättelse (Mulinari 2005:120, 133). Hon menar även att könsmärkta diskurser reglerar berättande och att ett vetenskapligt författarskap är komplexa processer av maktutövning och motstånd (Mulinari 2005:113, 127). Smith menar att "We can never escape the circles of our own heads if we accept that as our territory" (Smith 2004:29). Att försöka ta steget ut ur sitt eget huvud är inte bara att bestämma sig. Som Mulinari beskriver kan viljan att veta vara problematisk i sig. Att strukturera sitt möte med sitt fält genom metoder ger både ramar för att träffas, men även roller att förhålla sig till. Forskaren biografiska närvaro framträder i relation med intervjupersonen/a vilket påverkar tillträdet till fältet. Ett tillträde är inte en möjlighet att stövla in utan att ta av sig skorna, och som Mulinari säger är vi:et som kan bildas bräckligt och temporärt (Mulinari 2005:114, 116).

Jag gör en etnografisk studie, som avgränsas av tid och plats. Det gör även mig till en tillfällig besökare, som inte talar det lokala språket, och en i ledet av tidigare forskare som besökt platsen och lämnat. Etnografiska studier karakteriseras av att använda sig av flera metoder, jag har använt intervjuer och observation, samt att vara på en plats en längre tid och skapa mer komplexa beskrivningar av en plats genom att låta kontexten vara en del av empirin (Back 2007:17-18).

Att vara en besökare

Jag har genomfört denna resa samt fältarbete tillsammans med min före detta klasskompis Maja. Vi var sammanlagt en månad i Indien, fältarbetet pågick under 14 dagar, den övriga tiden gick till resdagar från och från Delhi samt drygt 8 dagar i Delhi. Detta gjorde att fältarbetet mentalt

började i Delhi, vilket har varit en bra kontrast att bära med sig i relation till hur jag ska förstå hur platsen för fältarbetet är lokaliserad geografiskt och demografiskt.

På den fulla tågplattformen på vägen upp mot Kathgodam, som är den sista tågstationen innan Himalaya börjar, är det omöjligt att undvika att vi är två vita unga kvinnor. Vissa tittar bort, de flesta andra stirrar, några föräldrar pekar på oss och säger något till sina barn. Vi är stressade och svettiga för vi bär all vår packning på ryggen och vi vet inte var på perrongen vi ska ställa oss. Tågen är så långa att det är omöjligt att springa rätt om en står för långt ifrån, och det är så mycket folk att det inte går att röra sig snabbt. Någon kommer fram ställer sig nära och tittar på våra biljetter, vi tror att han ska peka oss i rätt riktning, men han ville bara säga hej. Då ringer min telefon och det är en kvinna som ska åka samma tåg som oss. Hon känner grundaren och ska bo och jobba på organisationen under ett år. Hon är jätteglad och skrattar jättehögt. På perrongen möts olika världar. Vi ska mot samma slutdestination, men socialkulturellstratifiering och postkolonialhistoria och rasifierande strukturer gör att vi i mötet ändå passerar varandra. Vi står med våra ergonomiska 50 litersryggsäckar som går att ställa in så att de får rätt längd i ryggen. En familj sitter och väntar med 5 stora kollar som jag inte förstår hur de ska lyfta på tåget. När tåget kommer stiger vi på olika vagnar, som är stigande i prisklass beroende på om en endast ska sitta på träbänk, ligga på en brits med tre slafar, eller en lite mer rymlig brits med två slafar eller ha en egen sovkupé. Där delas perrongens väntande skara upp efter ekonomiska resurser och prioriteringar och sen åker vi. När vi vaknar är vi strax framme. Det är skönt att vi är tre som ska åka den sju timmar långa bilresan mot centret, det gör att hon kan prata med oss och prata med föraren, alla i bilen kan då prata med varandra.

När jag började planera mitt projekt tänkte jag från början intervjua enskilda personer i Delhi. Detta utvecklades till att besöka en organisation eller en grupp för att skapa ett avgränsat fält där personerna hade relationer till varandra. Kontakten med organisationen inleddes via mejl, där vi utbytte ett antal meddelanden om syfte, datum och hur det skulle genomföras. Det hela planerades på en ganska abstrakt nivå, och det var först när jag anlände till centret som jag hade ett möte och direkt kontakt med grundaren som också bor på centret. Vi bestämde då att dela upp fältarbetet mellan organisationen (som jag kommer referera till som huvudcentret) och ett av deras fältcenter, beläget ca 30 minuter med bil samt 30 minuters vandring ifrån centret. Detta var för att få en bättre förståelse för organisationens verksamhet samt hur levnadsstandarden liknade och skiljde sig för de som bor på centret respektive bor i byar runt fältcentret.

Min förförståelse för regionen grundas i min tidigare praktik som vad förlagd i samma delstat men i en annan region, men med likande demografi. Detta gjorde att jag i Delhi köpte ett antal uppsättningar med traditionella indiska kvinnokläder, som består av *kurta* och *salwar*, både av respekt för hur mycket, och vilken, hud som anses respektabelt att dölja samt för att tona ner det som gör att en drar uppmärksamheten till sig. Då jag även har långt, hennafärgat hår och en septum-piercing har dessa feminina attribut varit en källa till kontakt. Jag har upplevt att många varit nöjda och intresserade av att kläderna är från Delhi, men att det även anses dyrt, fint och långt bort. De flesta kvinnor hade piercing i nästan, men på näsvingen. Många kunde peka och skratta lite åt min ring i näsan, men det gav också naturliga samtalsämnen, som inte behövde väntas in och inte heller behövde så mycket gemensamma ord.

Fältarbetet

Under fältarbetet bodde vi (jag och Maja) i gästhuset där de ogifta kvinnorna som jobbade på organisationen bodde (de som bodde på centret, vissa hade familj i närområdet och bodde då

där). Det var 4-6 personer i varje rum och vi fick ett fyrbäddsrum, ett rum med två våningssängar placerade som en dubbelsäng med skåp där vi kunde förvara våra tillhörigheter. Alla som bodde i gästhuset delade på två toaletter och två duschar (där en duschar genom att fylla vatten i en hink och skopa vatten över sig). Det var förbjudet att använda toalettpapper då vattnet renades av organisationen och filtren inte klarade papper.

På centret finns det ett kök, med en matsal på övervåningen, där det serveras te kl 06 och kl 15. Frukost serveras kl 08, lunch kl 13 och middag kl 19 alla som jobbar på centret äter ihop. Kl 09 är det morgonmöte för de ansvariga och när det är avslutat går alla till sina respektive enheter och träffar de som jobbar där, som inte deltar på mötet utan går direkt till sina arbetsplatser. Under dagen rör sig många mellan centrets byggnader då det är mycket samarbete mellan avdelningarna och alla verkade kunna allas namn. Centret ligger längs en sluttning och längst ner på området finns bostäder för de familjer som bor på campus, då oftast båda vuxna jobbar på organisationen. De verkar främst bestå av kärnfamiljer, med föräldrar och barn, då många av informanterna bor med sina familjer bor det oftast en mor-eller farförälder och något syskon med dem, även om de är gifta och har barn. Bakom dessa bostäder finns en skola som drivs av centret. Där går ett 20-tal barn med föräldrar som jobbar på organisationen. De var i ungefär femårsåldern till tolvårsåldern och det finns två lärare som bedriver undervisningen.

På området finns enheten där de producerar energi och briketter och längst upp mot vägen ligger huset med vävstuga, färgningsenhet, förvaring av råmaterial och förvaring av de färdiga produkterna. Det finns även en verkstad där de verkade bygga det mesta organisationen behövde.

Tredje dagen på organisationen åkte vi till ett av organisationens fältcenter. Jag, Maja och en amerikansk volontär (hon skulle stanna i sammanlagt nio månader och hade vid denna tidpunkt varit där i ungefär en månad) åkte tillsammans. Vi möttes av två unga kvinnor som hämtade oss där vägen tog slut, och de fick samtidigt en stor säck med garn som färgats på organisationen av chauffören. Vi gick sedan längs steniga stigar ner mot byn i ungefär 30 minuter. De turades om att bära säcken på huvudet. Centret ligger längs stigen och är ett två våningshus. På bottenvåningen bor handledaren och på övervåningen finns vävstugan med nio vävstolar. De som jobbar på detta center bor i byar i närområdet, men en kvinna berättade att hon gick i runt en timma per väg. Vi var på fältcentret i fyra nätter och var i vävstugan under dagarna där jag också genomförde fyra gruppintervjuer. En av dagarna gick vi med handledaren till en by som låg lite längre ner längs berget där hon skulle kontrollera tankarna med indigo-växtdelar. Då besökte vi en av väverskorna från fältcentret som bor i den byn. Hon är ogift och bor med sin bror och hans fru och två barn och med sin äldre släkting. Vi fick te och sedan en uppskivad gurka som serverades med salt som mortlades ihop med ingefära och chili. Som skärbräda användes en stor platt sten som förvarades lutad mot en vägg. En mindre sten användes som redskap för att mortla ihop kryddorna.

På fältcentret väntade vi mycket. Eftersom vi behandlades som gäster fick vi ofta en filt eller kudde att sitta på och korta kommandon som ; sit!. Ibland var det lite oklart om vi väntade på någon, eller om vi bara skulle vänta för att vi inte behövde arbeta. Avsaknaden av uppgifter som vi kunde hjälpa till med gjorde det svårt att delta eller att observera, eftersom vi mer störde en process än bidrog. Vi var dock välkomna och för varje dag pratade fler och fler lite mer engelska, ju mer kontakt vi hade haft. Det gjorde också att det var lättare att prata om hur deras vävar växte, vad som hände med råmaterialet och en dag hade en person med sin kanin vilket

gjorde dagen lite till en lek. När vi var på fältcentret alla tre ville gruppen att vi skulle dansa och sjunga traditionella sånger från våra respektive länder. Jag och Maja dansade och sjöng Vi äro musikanter och Små grodorna vilket de flesta filmade med sina mobilkameror. Sen skulle vi följa en av väverskorna som dansade en för regionen traditionell dans, vilket också filmades och skapade en väldigt uppsluppen stämning, både för att vi försökte, men också för att vi inte var så duktiga.

Den amerikanska volontären åkte hem ett dygn innan oss och det förändrade stämningen mycket. Det gjorde stor skillnad att bara vara två stycken, då det gjorde det lättare att prata med oss en i taget, och lättare för oss att sitta bredvid olika personer. Det påverkade även vår interaktion med handledaren, som vi bodde hos, då det blev mer personligt när vi lagade middag ihop och när vi drack te. Detta kan dels bero på att tre personer är en grupp, men även att dynamiken förändrades när en person hade engelska som modersmål.

Den ursprungliga tanken när vi åkte till fältcentret var att vi skulle vara där i 10 dagar. Detta fick vi revidera på grund av språkbarriärer och för att denna period var den mest arbetsamma för alla hushåll eftersom det var skördetider. Hade det varit en annan tid på året hade vi kunnat besöka olika personer efter jobbet i en annan utsträckning, men nu skulle vi främst vara i vägen.

När vi kom tillbaka ändrades också relationen till de andra personerna på centret då vi nu kom *tillbaka*, då var det som att en djupare relation etablerades. Dagarna på centret kunde vi styra som vi ville. Vi var många gånger med på morgonmötena, som hölls på hindi (ibland med viss översättning), och var antingen för-eller eftermiddag i vävstugan. Jag gjorde denna period mina resterande intervjuer. Vi besökte även skolan och höll en lektion om Sverige för alla barnen. Vi gjorde ett par dagsutflykter med de andra två volontärerna och kvinnan som flyttat dit, då vi åkte till den närliggande marknadsstaden och en annan dag till ett grottempel, 30 m. ner i ett berg samt ett annat stort tempel. Detta vara bra då vi åkte de lokala jeeparna och personbilarna som fungerar som publika transportmedel samt besöka de lokala butikerna. Under denna period hölls även en kurs i växtfärgning där en grupp på ungefär åtta personer deltog. Deltagarna var från Indien, förutom en kvinna som var från Australien, men som bodde och jobbade i Indien sen ett tjugotal år tillbaka. Dessa möten och utflykter bidrog till ökad förståelse av platsen samt hur folk rör sig i regionen samt att organisation vänder sig till en indisk publik med sina kurser.

Informerat samtycke

De två första dagarna visades jag runt på alla enheter på organisationen för att träffa alla som jobbade, och för att de skulle träffa mig. Jag deltog även på morgonmötet där alla personer som har ansvar för någon enhet diskuterar dagens göromål. Då fick jag möjlighet att presentera mig, berätta om min studie och vad jag ville göra under min tid på organisationen. Detta översattes till alla i rummet, och jag har försökt vara noga med att få fram så mycket information om själva genomförandet när det funnits möjlighet till översättning. Detta förmedlades även till handledaren på fältcentret via telefon när vi skulle åka dit av en annan anställd på organisationen. I början av varje intervju har jag berättat om vad det innebär att vara med, att vara anonym och att kunna dra sig ur samt försöka ge en kontext till vad jag vill göra samt att jag vill spela in. Detta har mötts med viss nyfikenhet eller otålighet på att intervjun ska börja. Enligt *Vetenskapsrådet* ska ett informerat samtycke inhämtas och forskningsprocessen ska följa vissa etiska principer (2011). Detta samtycke är mer komplext än att få ett ja. När jag har resonerat kring hur jag ska ställa mig till hur informerat detta inhämtade samtycke är, har jag

utgått ifrån att jag inte undersöker en grupp som befinner sig i direkt konflikt med en annan part, där deras deltagande skulle kunna användas emot dem. Intervjuerna har inte rört ämnen som kan räknas som tabubelagda, intima eller som skulle kunna identifiera personerna av utomstående. Jag har kontinuerligt reflekterat över etiska aspekter av hur jag hanterar min empiri för att hålla mig ansvarig för min forskning och vilka slutsatser jag anser att jag kan dra (Davis & Craven 2016:84).

Deltagarna i studien

Med deltagarna i studien menar jag de personer jag intervjuat, studien har även informerats av andra personer som jag mött under fältarbetet, men dessa ser jag inte på samma sätt som deltagare. Alla personer jag intervjuat som jobbar som väverskor är kvinnor som är mellan 18 och 40 år gamla. De har jobbat i organisationen mellan 1-5 år, med undantag för en person som varit där i 10 år. De som jobbar på fältcentret har blivit tillfrågade av handledare om de vill jobba där, och de som jobbar på centret har själva ansökt om en plats. Ungefär hälften är gifta och andra hälften är ogifta, en del är änkor, och vissa som säger att de är gifta säger sedan att de är skilda, eller att de inte längre bor med sin man vilket skulle kunna tolkas som en informell skilsmässa.

Mina informanter är mellan 18 och 40 år är det ett spann från ungdom till vuxen och på gränsen mot medelålder. Tonini intervjuar i sin avhandling unga vuxna mellan 18-25 år som bor i Delhi. Hon reflekterar över begreppet ungdom/*youth* och vad det innebär.

“The data informing this thesis invite a definition of youth that takes class into account: it is not their age alone, nor the presence or absence of a partner or a job, but it is the social, economic and cultural capital derived from class status that allows the people in my study to do what they do and be considered ‘young’.” (Tonini 2016:74).

Jag låter min empiri inspireras av Toninis definition av ålder. Mina informanter mellan 18-25 år befinner sig inte i ett sammanhang, som i framförallt västerländskkontext för knippas med ungdom; att dejta, ”inte veta vad en vill göra med sitt liv”, resa osv. (Detta är i hög grad en klassfråga i exempelvis i Sverige också, men är relevant som exempel).

Empiri

Empirin i denna studie utgörs av intervjuer, enskilda och i grupp, och fältanteckningar vilka inkluderar foton och korta filmer som jag tagit själv. Jag kommer beskriva dessa mer utförligt nedan. Intervjuerna är ca 30 minuter långa förutom en enskild intervju som är 1,5 timmar, det är även den enda som genomfördes utan översättare. Översättningen kommer jag också återkomma till nedan. Intervjuerna är halvstrukturerade och har utgått från olika teman för att kunna vara flexibla under intervjusituationen. Intervjuguiden har bearbetats fortlöpande under fältarbetet, för att använda erfarenheter av de tidigare intervjuerna.

Intervjusituationen

Intervjuerna genomfördes på arbetsplatserna, i eller utanför vävstugorna, på både fältcentret och huvudcentret. Jag har koordinerat med respektive handledare eller de översättare jag fick

tillgång till på centret. På fältcentret var det handledaren som skulle översätta, men hennes engelska vara ganska begränsad, vilket gjorde att alla hjälptes åt att översätta för varandra.

Intervjuerna inleddes med att jag berättade lite kort om mig själv och varför jag var där. Jag avslutade även intervjuerna med att intervjupersonerna kunde ställa frågor till mig eftersom jag tänkte att intervjuerna kunde visa vad jag ville veta om dem och då inspirera till frågor. Oftast fick jag frågor om ålder, om jag var gift eller hade pojkvän, om jag hade barn och om jag bodde med mina föräldrar. Dessa frågor interagerar med Toninis definition av hur ålder ska förstås. Då jag är 27 år berättar det något om att vara kvinna i Sverige när jag fortfarande pluggar, inte är gift, inte har några barn och inte bor med mina föräldrar. Då jag genomförde en enskild intervju med en väverska, efter två gruppintervjuerna med hennes kollegor, sa hon enkelt: "Jag vet redan allt om dig". Hon hade inga ytterligare frågor. Detta ser jag som både ett uttryck för distans mellan oss, (det är svårt att ha intresse av att ställa frågor som dels måste gå via översättare. Vi lever även olika liv som för endast 14 dagar korsas för att jag har ett intresse av att vara där) samt att intresse också är en tidsfråga, där intresse kan utvecklas genom att vara där. Då vi har mer skillnader än likheter i biografisk historia är en kort intervjusituation en balansgång mellan viljan att veta och att inte tillsluta legitimeringar inför det som jag inte vet eller förstår (Mulinari 2005:116). Viljan att ge tillbaka något till de personerna som deltar i en studie är en närvarande aspekt som kan vara ett dilemma i feministisk forskning (Davis & Craven 2016:114). En akademisk text är otillgänglig för många personer i olika utbildningsnivå, och det finns en diskrepans mellan att skapa en vacker eller vetenskapligt intressant representationen eller analys, och att faktiskt göra någon skillnad för de som deltar i studien. Under fältarbetet höll jag och Maja en lektion för barnen i skolan om Sverige och dansade traditionella danser. Vi försökte i största mån göra oss tillgängliga för att hjälpa till eller delta i sociala sammanhang. Detta är inte ett förändringsarbete, men försök att överskrida roller som betraktare och betraktad.

Översättning

Översättningen såg lite olika ut beroende på var de genomfördes. De första intervjuerna gjordes på fältcentret där det snabbt framgick att det var svårt. Dels för att det blev lite ofokuserad stämning av att vissa skulle försöka prata engelska och för att denna språkbarriär gjorde det svårt att nå fram med mina frågor och på det sättet kunna skapa ett samtal som kändes relevant för intervjupersonen. Vid två olika intervjuer frågar översättaren, som var samordnaren, hur många frågor jag har, vilket både hade att göra med att de hade arbetsuppgifter att göra, men också att mina frågor inte framstod som så viktiga att besvara. Under en annan intervju börjar samordnaren prata om andra saker eller skoja om översättning och en av intervjupersonerna får säga till; "koncentrera dig". Intervjuerna genomfördes när vi varit på centret i två dagar, vilket gjorde att vi börjat hitta vägar runt språkbarriär och blyghet.

På centret fick jag hjälp med översättning av kvinnan som kom samtidigt som oss till centret. Hon pratade hindi och engelska, och inte den lokala dialekten, men det gjorde översättningen mycket lättare, när jag kunde förklara för henne och hon kunde förklara för mig. Hon var drivande i intervjuerna och ställde ofta följdfrågor eller omformulerade på ett sätt jag inte kunde följa i relation till hur jag själv formulerat mina frågor. Hon var snabb på att få gruppen att skratta och verkade få folk att känns sig bekväma. Hon förde även parallellt ett slags samtal med mig om hur hon trodde intervjupersonerna skulle svara samt om att de var väldigt blyga.

Översättningen skedde även i grupp, på så sätt att en fråga ställdes och sen svarade alla och sen översatte hon för mig. Det gjorde det svårt för mig att följa vem som sa vad och på vilket sätt det sas. Vid en av intervjuerna fick jag hjälp där en Maja numrerade vem som sa och i vilken ordning de svarade.

Vid en av de enskilda intervjuerna hade jag en annan översättare för vilken jag kunde säga att jag ville ha det så direktöversatt som möjligt och att mina frågor också skulle översättas så precist som möjligt. Den andra översättaren ställde mer egna följdfrågor, för bättre förståelse, men det blev svårare för mig att tolka gruppens svar, vilket också stämmer överens med intervjuerna från fältcentret eftersom de också pratade mycket sinsemellan.

Min intervju med grundaren skedde utan översättare, vilket blev en stor skillnad i intervjusituation och dynamik. Mina andra intervjuer utvecklades inte till samtal eftersom det blev mer stolpigt och mycket pauser, när vi båda talade på samma språk blev det ett annat flyt. Under intervjun pratar vi om översättning. När jag pratar om mitt projekt tar hon upp vikten av att förstå varandra och att förståelse inte bara är översättning:

See if you wanted to talk to women learning some Hindi will give you much better insight. Because a translator always misses out the essence. Let me tell you, that always no matter how good the translator, what you're thinking, they don't know, they're only listening to words and interprets the words. So, if you really want to consider your PhD on a similar subject here or elsewhere, if it is in India, in a Hindi speaking region, you must learn Hindi.

När jag genomfört mina intervjuer har detta uppstått ett flertal gånger, att jag misstänker att översättaren inte är bekväm med fackspråket rörande vävning som jag tror att personerna själva använder när de beskriver vad de gör. Detta gör att information och tolkningsmöjligheter går förlorade och vissa öppnas. Mitt material är förmedlat via en översättare, vilket jag är medveten om när jag använder materialet. Det har även gått genom det lokala språket, till hindi, till engelska och till svenska. Det är en dynamik som tangerar meningar och förståelser, men som är intressant i hur dialogen uppstår i svårigheter att förstå varandra. Detta påverkar också hur en person beskriver något.

Jag var ofta så nervös att jag inte kommer ihåg intervjuerna, eller så var jag så fokuserad på att följa samtalet att jag inte kunde fokusera på flera saker samtidigt. Jag hade ofta stora svettfläckar under armarna och på ryggen efteråt. Då jag transkriberade materialet snabbt efter respektive intervju kunde jag känna igen rösterna på vem som sa vad, och på det sättet minnas bättre, men jag kände i efterhand att jag gärna skulle filmat för att bättre kunna observera kroppsspråk och tonläge och hur blickar utbyts under tiden. Intervjuerna var svåra att planera in och förbereda sig för i och med att jag var beroende av översättning, och inte fick svar på när detta skulle ske eller med vem, vilket jag tänker bidrog till min egen nervositet. De flyttades fram och var oklart var och hur de skulle genomföras, vilket gjorde att jag inte fick tid att prata med översättaren om hur jag ville att det skulle gå till.

Fältanteckningar

Jag har skrivit dagbok/fältanteckningar varje dag under hela perioden jag var i Indien. Detta ramade in fältarbetet, gjorde att jag fick vara tydlig med mig själv var det började och slutade (i tid och plats), men även att det jag undersökte kunde ställas i kontrast till en så urban och

föränderlig stad som Delhi. Det gjorde det möjligt att bättre ta till sig när personer berättade om bröder eller fäder som jobbade i Mumbai och vilka stora kontraster samma land håller.

Jag har försökt strukturera mina anteckningar mellan dagbok/reflektioner och beskrivningar av skeenden. Det har varit en utmaning, i och med att jag personligen inte skriver dagbok, och en utmaning i att hitta både en ton och tid att skriva. Jag har burit med mig den lilla boken hela tiden, men ibland begränsat mig själv i när jag kunnat ta upp den och skriva. Det går att ta upp den och bara skriva nyckelord, men det har ändå varit en utmaning i att hitta orden för att skriva ner något på ett sätt som får en att fånga det komplexa i en händelse. Vardagen blir komplex när den ska skrivas ner. Det har varit svårt att skilja på reflektion och beskrivning, för att anledningen till att skriva ner ofta handlat om jag trott att jag senare skulle vilja komma ihåg och använda det. Jag har även fotat och filmat en del, vilket jag ser som en del av mina fältanteckningar/fältdokumentation. På samma sätt som en text ger en bild också perspektiv och får en att minnas en händelse, lukt eller sammanhang.

Att använda bilder

Under 2017 la jag upp 802 bilder på Instagram. Det är 2,2 bilder om dagen. Även om det ger många bilder, är det fragmenterade bilder av mitt liv, en identitet som endast finns virtuellt. Instagram används genom filter, hashtags, geotags och genom att tagga personer. Jag använde Instagram under mitt fältarbete, eftersom jag alltid gör det, det var från början inte en del av mitt material men blev intressant i min tankeprocess när jag märkte att sättet jag fotade för Instagram skiljde sig från hur jag fotade till min fältdagbok/minnesanteckningar. Det första jag tänkte när jag kom till centret var ”jag måste instagramma”⁶ då jag såg hängande garnhärvor i olika blåa nyanser och indigo-kakor skurna i olika skeva kvadratiska former.

Att ta bilder är en sak, men att låta bilder illustrera något är något annat. En bild säger mer än tusen ord och detta utsnitt blir scener som tolkas genom tillgängliga (västerländska) hegemoniska koncept (Hesford 2011:40) Bilder kan skapa känslan av ett ömsesidigt utbyte och erkännande, genom att konstruera en form av vittnesbörd som transporteras genom att titta på bilden. Det ger även en form av upplevt aktörskap hos betraktaren, som går från passiv, till någon som har förstått, kan förmedla något och även till viss del delar något med den representerade (Hesford 2011:13). Det bilder jag använder i uppsatsen har jag tagit under mitt fältarbete. Det är inte ett anspråk på en journalistisk skildring. Jag använder dem för att kontextualisera texten och skapa förståelse för landskapet, eftersom vikt i analys av tid och plats ligger i det geografiska landskapet. Jag har bilder på vävredskap och material för att det ska bli lättare att förstå det tekniska och fysiska i väverskornas arbetsuppgifter. Det är ögonblick sedda med mina ögon, vilket gör dem till en del av den historia som jag skriver fram (Back 2007:17-18). Det som inte framgår i bilderna, då jag vill att mina informanter ska vara anonyma, är att det alltid var människor runt omkring oss. Även de gånger vi trodde vi var ensamma, exempelvis när vi tog promenader i skogen, skymtade det alltid förbi någon eller några eller så hörde vi folk som ropade saker till varandra. Det var aldrig tyst och jag kände alltid lukter. Det går inte att se eller känna i en bild.

⁶ Det var en helt öronbedövande tanke.

Hantering av intervjumaterialet

Intervjuerna har transkriberats i sin helhet, och jag har gjort egna noteringar för att förklara pauser eller liknande (som när en hund började nasa på indigo-kakor vilket gjorde att alla började skrika, eller när en skolklass gick förbi på stigen där vi satt och genomförde intervjun), jag har även markerat med (,,,) när det är någon som letar efter ett ord, eller (...) när det är en paus i samtalet, som är mer retorisk än beror på språkbarriärer. Punkteringarna är längre när det pågick under en längre tid.

I en intervjusituation finns ögonkontakt, kroppsspråk, tonläge och många fler subtila gester som förmedlar ett budskap. Dessa skalas bort i en text. När jag använder citaten i analysen har jag gjort enklare grammatiska justeringar, för att de ska vara mer lättlästa och på ett tydligare sätt spegla vad personen säger. Jag har inte översatt citaten till svenska, utan de är på engelska.

Jag har i inledningen, tidigare forskning och i beskrivningen av mitt fältarbete skapat ett sammanhang ur vilket mina intervjuer kommer ifrån. Detta för att min etnografiska metod inte endast ska reduceras till citat, de måste förstås som situerade i intervjusituationer och att det är jag som har valt dem (Back 2007:17).

Analysmetod

Jag inspirerats av hur Karin Widerberg (2002) och Virginia Braun och Victoria Clarke (2006) beskriver tematisk analys för kvalitativa studier. En tematisk analys strukturerar hur forskaren avgränsar teman, spårar mönster över datasetet och analyserar dem. Braun och Clarke påpekar att den tematiska analysprocessen inte är ett sätt att hitta ”emerging themes” utan att detta är en aktiv del av forskningsprocessen där det är forskaren som sammansätter delar till teman (Braun & Clarke 2006:6-7). De menar att en tematisk analys antingen kan fokusera på en rik beskrivning av hela datasetet, eller fokusera på några aspekter. De påpekar också att under en analysprocess är det inte bara forskningsfrågor som är drivande, det ställs många olika frågor till datan under arbetets gång. Det som definierar ett tema i den slutgiltiga analysen är att det kan besvara forskningsfrågorna (Braun & Clarke 2006:10,14). Mitt tillvägagångssätt har varit, som Widerberg föreslår, att lägga in alla transkriberingar som separata flikar i ett Excel dokument där jag färgkodat intervjuerna (varje intervju har en unik färg, men efter två olika graderingar en för centret och en annan för fältcentret) (Widerberg 2002:139-140). Analysarbetet börjar redan under transkriberingen, men jag har upprepande gånger läst igenom mitt material och sedan strukturerat gått igenom varje intervju och klippt ut citat eller passager som jag uppfattar som ett möjligt tema. Dessa har jag lagt i en annan flik i olika kolumner. Efter att ha gått igenom alla intervjuer hade jag ett ark med 16 kolumner men potentiella teman. Det gick då att visuellt se hur mina citat var fördelade mellan center och fältcenter, samt vilka kolumner som hade flest citat. Mängd är inte alltid det mest relevanta, utan jag utgick ifrån hur jag hade benämnt de olika temana för att komma vidare (Braun & Clarke 2006:14, 20). Jag såg att de strukturerades kring arbete, utförande, familj och hemmiljö vilket gjorde att jag grupperade de olika kolumnerna efter dessa teman. Sedan extraherade jag korta sammanfattningar från dessa teman genom att kort beskriva hur jag tolkade citaten. Dessa texter använde jag som grund till mina analyskapitel. Jag valde efter denna process citat från de olika temana till mina analyskapitel och efter det utgick jag ifrån min grundanalys för att teoretisera arbete, global kapitalism och inlärning. Detta gör mitt arbete induktivt och explorativt, där jag hållit mig nära min empiri och låtit teorier förstärka och utveckla mina teman (Braun & Clarke

2006:12). Även om mina teoretiska och metodologiska perspektiv dynamiskt har påverkat mitt analysarbete har min intention varit en induktiv ansats.

Att ge sig själv och andra förtroende

Att komma hem och börja skriva (även om jag skrivit fältdagbok och transkriberat under tiden) är en sådan kontrast mot att ha övat sig på att vara närvarande i nuet. Att komma ihåg och sätta saker i sammanhang kändes utelämnande, även om det är ofrånkomligt för att skapa sig förståelse (Armbruster 2008:134). Socialantropologen Heidi Armbruster understryker att minnesarbete kan beskrivas som en typ av arbete. Det är mentala, sociala och materiella ansatser mot någon typ av resultat. Då minnesarbetet tar en tillbaka på ett strukturerat och motiverat sätt, har jag känt att historien om fältarbetet blivit kortare och kortare, samtidigt som utvalda ögonblick och moment blivit större och större. Jag har skapat prismor som jag försöker se igenom, vinklat på olika sätt för att fånga så mycket som möjligt i så kärnfulla utsnitt som möjligt (Armbruster 2008:123). Jag har också känt en rädsla för att minnas på fel sätt. Att inte göra mitt material rätta i form av komplexitet eller beskrivning av personer eller situationer. Jag har tänkt på mitt arbete som Tove Jansons novell *Det osynliga barnet* (Jansson 2004). Hur Ninni är osynlig tills hon kommer till muminfamiljen och där börjar behandlas som en egen individ. Då blir hon efter ett tag synlig. Mitt fältarbete var, under vissa perioder, osynligt för mig. Även i fält visste jag inte var det började eller slutade. Vad skulle jag hålla tag i, vad ska jag fråga innan jag åker, är jag på fel plats – finns det inget/n här? Fortfarande vet jag inte om det är helt synligt, och jag är rädd att det ska bli argt på mig. Att synligheten, texten, svart på vitt, ska vända sig mot mig och säga: ”Det är inte såhär jag ser ut”. Donna Haraway skriver: So, make kin, not babies! (Haraway 2016:103). Om fältarbetet är argt på mig hoppas jag kommer kunna svara: ”Jag vet att det alltid kunnat bli annorlunda. Jag är inte din mamma”. Jag väljer här att använda Haraway som metod för akademiskt skrivande. Ett sätt att undersöka släktskaper och allianser i möjligheter att berätta historier, inte ett skrivande för födelser och etablering av nya skapelseberättelser.

It is a yearning to reconcile our politically and our academically biased selves. While the former is about the alignment with the powerless, the latter is, in many ways, about an alignment with the powerful. Trying to reconcile the two can certainly produce much ethnographic tension (Armbruster 2008:138)

Skrivandet kan bli förlamande om det inte är tydligt för och till vem berättandet sker. Den etnografiska spänningen som Armbruster talar om ska vävas ihop och instrumentaliseras ett syfte, en text, som dock kan vara mångbottnad.

Min egen situerade kunskap är materiell i kropp, ålder, etnicitet och utbildningsnivå. I mellanrummen, i intervjuerna, i det som är vardagen jag försöker bjuda in mig själv att dela med de andra på centren, finns mina möjligheter och mina begränsningar till det Haraway benämner som *siting/sighting* (Haraway 2004:97) . Det handlar både om position och vision/syn. ”Feminist accountability requires a knowledge tuned to resonance, not to dichotomy” (Haraway 2004:92). Resonans är ett sinnligt intryck i relation till syn och plats. Det understryker det kroppsliga i feministisk objektivitet.

Vy från vägen på väg mot fältcentret.

5. Att lära sig

Inledning

I detta kapitel diskuterar jag vad praktisk kunskap är och hur jag använder begreppet *communities of learning* till att förstå organisationens arbete och vävning som praktik. Jag visar hur inlärningsprocessen ser ut och hur väverskorna beskriver denna samt diskuterar relationer till inläring.

Vad är praktisk kunskap?

Vi sitter och stickar på våra sängar som står längre in i rummet där vi sover på fältcentret. Jag stickar ärmarna på en tröja och Maja flerfärgsstickar en vante. Det är före arbetstid. En av de äldre kvinnorna från vävgruppen kommer in genom ytterdörren och ser oss. Hon kommer intresserat fram och halvlägger sig mellan oss för att se bättre. Det är ganska skumt ljus då detta är på förmiddagen och handledaren främst tänder solenergilamporna på kvällen. Kvinnan betraktar hur vi håller garnet i vänster hand och plockar upp det med höger sticka och ropar till handledaren att hon ska komma och titta. Hon visar oss med händerna att hon stickar på ett annat sätt. Hon håller garnet i höger hand och kastar det, mer än att plocka upp det med andra stickan som vi gör. Vi nickar i samförstånd. Det blir samma resultat, slätstickning, men vi gör på olika sätt. Då vi alla kan sticka, kan vi ha en ganska kärnfull diskussion utan att egentligen prata. Hon ser direkt att vi gör annorlunda, och vi förstår skillnaden när hon visar hur hon gör. Hon ligger och tittar en stund, byter några ord med handledaren och går igen.

Att reflektera över vad praktisk kunskap är och hur den ska förstås har varit ett löpande tema i denna studie. Jag menar att praktiker skiljer sig från andra typer av lärande. Mitt intresse ligger i hur konceptualiseringen av kunskap ser ut i handarbete och hur den formuleras och värderas. I exemplet ovan ses en distinktion mellan vad Lave och Wenger menar är "understood knowledge" och "active knowledge" (Lave & Wenger 1991:48). Kvinnan reagerade först på att vi stickade och sedan på att det såg konstigt ut. Den kunskap vi delar är att vi stickar (kunskap om praktiken) och att det finns olika sätt att sticka på för att nå likande resultat. Vår egen aktiva kunskap ligger i utförandet, det praktiska. När vi visar varandra kan vi förstå att det är ett annat sätt att sticka, men kanske inte direkt kunna överföra detta till ett eget utförande.

Detta ramar in diskrepansen i förståelsen av handarbete. Att handarbete går att bryta ner till olika former, som att sticka eller att väva. De i sin tur innehåller dels olika sätt att utföra de olika momenten, men också oöverskådligt många olika tekniker. Det går att konceptuellt förstå vilket handarbete som utförs. Praktiker, som att sticka, betecknar på detta sätt ett paraplybegrepp för alla många olika tekniker. Det kan i början vara svårt att komma ihåg hur en ska göra trots instruktioner. Det kan vara svårt att beskriva eller att bryta ner i delar vad och varför något ska göras. Varför något måste vara till vänster, eller på vilket sätt något sparar tid. En del i att lära sig en praktik innebär att förkroppsliga kunskaper som sina egna (Lave & Wenger 1991:48).

Laves och Wengers begrepp *Legitimate Peripheral Participation* innebär att inläring förstås som att delta och röra sig inom ett *community of learning* (Lave & Wenger 1991). *Communities of learning* ser jag som en bra metafor för att handarbete, eftersom det inte finns någon övre gräns för inläring, även om en person kan sägas "kunna väva" eller "kunna sticka" innebär

inte detta att personen kan allt eller att det finns ett rätt sätt. Det kontinuerliga lärandet är inbyggt i praktiken (Lave & Wenger 1991:29,37). Mitt exempel från när vi sitter och stickar ser jag som exempel på hur *communities of learning* är situerade i tid och rum. Samt att det på en mer diskursiv nivå, går att förstå dessa gemenskaper som hantverkstraditioner. De är globala mänskliga fenomen, men praktiskt förankrade i lokala praktiker, som kan särskilja sig i utförande. Då vi stickar är vi deltagare, situerade som *communities* lokalt i tid och plats, vilka ibland korsar varandra och blir mötesplatser.

Att lära sig väva

Inget utav centren använder elektricitet under arbetet i vävstugorna. Alla steg i processerna är manuella. Detta var något som jag hade uppfattat innan, men inte insett konsekvenserna av. De väver stora kvantiteter som innebär stor materialåtgång. Det går åt tusentalsmeter tunna silkestrådar för en silkessjal, vilka har passerat genom tumme och pekfinger på någon eller några av väverskorna när de spolats upp på spolar som ska användas för varpning eller inslag i väven.

Min första dag på fältcentret packades garn som skickats från huvudcentret upp och jag testade att linda upp ett tjockt ullgarn på en mattskyttel (en platt träbit där det är en trekantig klykformad ände på båda sidor så den går att fylla med garn). En av kvinnorna visar mig hur jag ska linda först ett antal varv på höger sida, sen vänster och sen i mitten för att det ska bli ett så platt resultat som möjligt. Hon visar att om mattskytteln blir ojämn kommer den inte gå att väva med. Tråden ska lindas som en åtta längs sidorna, och hon får visa några gånger och leda mina händer rätt innan jag kan göra det själv.

En kvinna på huvudcentret förbereder sitt arbete med att fylla spolar.

De tjocka garnhärvarna med tunna trådar som ska användas för vävning sträcks ut ganska hårdhänt för att trådarna ska spännas och inte ligga hoptrasslade. Sedan träs de upp på en garnvinda, som finns i olika storlekar. De går inte att korrigera efter härvans diameter utan det

finns olika vindor för olika längd. Vindan sätts fast på det som kallas *charka*. Organisationen tillverkar egna med cykelhjul, utan däck, som drivhjul. Hjulet snurras med en vev. För att fylla de spolar som används till vävningen vevas veven med ena handen och tråden hålls med andra. Då tråden fäster i spolen snurrar garnvindan och på så sätt kontrollerar personen hur snabbt hjulet drivs och hur hårt tråden spänns. Personen som vevar rör även handen så att tråden blir jämt fördelad över spolen. Det är ett mekaniskt arbete med ögonmått och känsla för hur spolen ska fyllas.

De som fyller spolarna sitter på mattor på golvet. Garnet som de spolar upp och väver med är tunt, entrådigt, och liknar en blandning av sy- eller tunn broderitråd. Under mina observationer har jag noterat hur ofta garnet går av och hur hoptrasslat det är. Då jag sett hur växtfärgningen går till, hur alla härvor kokas tillsammans och flyttas mellan olika bassänger och hängs ut att torka i solen är det inte konstigt att de ser ut som de gör. Det blir trassligt. När garnet brister hittar personen änden igen och knyter ihop dem och fortsätter. Detta sker med ett vad jag uppfattar som lugn. Jag och Maja pratar om det med viss oförståelse, varför ser vi ingen som visar irritation? Jag blir irriterad. Dels för att det är dåligt ljus och måste vara svårt att koncentrera ögonen på två ändar, men även mängden garn i varje härva. De är riktigt tjocka av alla meter garn de innehåller vilket gör att de är otympliga att placera på garnvindorna. Det i sin tur gör att trådarna kommer utsättas för mer press när vindan snurrar och om de är trassliga lättare brista, när de sker är ändarna också pilligare att få fram.

Spolningen är ett oundvikligt steg i processen, det är viktigt att spolarna blir jämna och att trådarna knyts ihop ordentligt för att de inte ska brista under vävningen. Det är däremot inte ett arbete som syns i efterhand. Varje steg behövs, det går inte att hoppa över något. Det gör proceduren att fylla spolar vital för hela verksamheten och gör det meningsfullt, men det behöver inte betyda att det är roligt eller lättsamt att utföra.

Få av de jag intervjuade sa att de kunde väva när de började jobba. De allra flesta får lära sig när de börjar på organisationen. "First feeling difficult, now feeling nice". Så svarar den yngsta av mina intervjupersoner som har jobbat på fältcentret i ett år. Hon är 18 år och när hon kommer hem efter jobbet pluggar hon för att nästa år börja sitt sista år på sin kandidatutbildning. Hon är den enda av mina informanter som inte helt avslutat sin utbildning innan hon började jobba. När jag frågat om vad det innebär att väva har svaren ofta kretsat kring hur det känns. Det är ingen som har förklarat vad vävning är, eller beskrivit en teknik. Det kan bero på att vi ofta fått röra oss i en begränsad språkvärld, men efter genomgång av mitt material är det den personliga känslan som lyfts vid frågor om utförandet. Det går från svårt, till att kännas bra, som personen ovan beskriver det.

Lave och Wenger menar att för organisationen tar en nybörjare lite resurser i de moment som genomförs, och det finns marginaler för att saker går fel. Ju mer aktivt en person deltar desto mer resurser går åt, och marginalerna mellan acceptabelt och oacceptabelt utfört arbete blir mindre, samtidigt som personens förmåga också ökas för att klara detta (Lave & Wenger 1991:110). För en nybörjare tar arbetet resurser på olika sätt. När jag följer mina intervjupersoner menar de att det i början går mycket kraft åt att lära sig, för att senare kännas lättare. Det beskriver också känslor av hur deltagande förändras. Ett mer aktivt deltagande kan innebära mer komplicerat arbete, men deltagarna utvecklar parallellt verktyg för att hantera det.

Ett aktivt deltagande innebär även en legitim närvaro och gör dem till medlemmar i gemenskapen (Lave & Wenger 1991:37). Med gemenskap menar jag i detta sammanhang de sociala relationer som konstituerar ett *community of learning*. De bygger inte primärt på vänskap, utan på hur de olika personerna förhåller sig till varandra i egenskap av erfarenhet. I ett aktivt deltagande är det alltså dels den individuella utvecklingen, men även sociala relationer till de andra deltagarna som konstituerar olika personers positioner. Lave och Wenger lyfter även att det finns identitetsskapande delar av inläring, det handlar till viss del om att bli en viss typ av person, att förkroppsliga kunskap genom praktik (Lave & Wenger 1991:53).

Under min första gruppintervju på huvudcentret deltar sex personer, vilket är strax under halva vävgruppen. Alla har jobbat på centret tre eller fyra år, förutom en person som arbetat där i tio år. I den andra intervjugruppen, bestående av sju personer, är det några som är nya, de har börjat det senaste året. De andra har också varit där mellan tre till fyra år. Den sistnämnda gruppen beskriver att det tar olika lång tid för nya väverskor att lära sig.

So it's like that sometimes some people might take five six months some people might take two months, it depends on how skilled they are and how quick they are in learning. That's why they do according to that, the tasks. She says she has been here three years now and now she's on to the shawls and everything, she has not done yet the sari.

Det finns ingen introduktionsutbildning för de nya väverskorna, de börjar utifrån sina förkunskaper. Processen att röra sig från periferi mot ett aktivt deltagande ser olika ut för olika personer även tidsmässigt. De beskriver hur uppgifterna de får baseras på att de kan genomföra dem och på det sättet delta utifrån även mer perifera positioner (Lave & Wenger 1991:96). En person exemplifierar med sin egen utveckling. Hon har varit väverska i tre år vilket egentligen endast berättar hur länge hon har varit anställd. Hon säger att hon kan väva sjalar, vilket innebär att hon arbetar med tunna fina material, men att hon ännu inte vävt någon sari. Hon framträder som en stark personlighet och är ofta den som svarar först och längst på frågorna. Hon framstår både som en aktiv deltagare, men även som att hon inte är en av dem med mest erfarenhet eller kunskap i gruppen. Detta visar den dubbelhet som sociala relationer i ett *community of learning* kan innebära. En perifer position innebär både att stärkas i sitt deltagande, men det finns även hierarkiska strukturer i en gemenskap. Relationerna mellan deltagarna och det som konstituerar kunskapsbasen är i ständig omformulering. Precis som att en utvecklats från perifer deltagare till väverska, aktiv deltagare, baseras det praktiska i vad praktikerna utför och har en aktiv förståelse för (Lave & Wenger 1991:36, 48).

När jag frågar hur själva processen för att lära sig ser ut sammanfattar väverskorna i den första intervjugruppen på huvudcentret:

So they start with the basic thing like carpets and all that which have like a thick wool to learn on. That's because it's mostly like rugs and all that. So they start doing that first and slowly slowly they come into this thinner cloth,,,and then they come into finer things. And this is like the years of practice. She's been doing it during 10 years so...

De börjar med den grövsta ullen, som används till mattor eller kuddöverdrag och jobbar sig neråt med tunnare och tunnare fibrer som används till sjalar och saris. Personen i gruppen på huvudcentret som varit där längst har varit där i 10 år. Det betyder att hon har många års erfarenhet av det fina arbetet och hon har vävt i alla material och vävt alla olika typer av plagg som organisationen tillverkar. Genom att de börjar med de grövre fibrerna, som tjocka ullgarner, bryts vävningen ner i olika processer och svårighetsgrader baserat på garnkvaliteter,

men de lär sig metoderna och teknikerna (Lave & Wenger 1991:48). De understryker också att de handlar om år av praktik och erfarenhet för att nå vissa resultat.

En person på fältcentret beskriver vävandet som "full math". Det går att förstå som en beskrivning av något som är både komplext, något som går att lära sig och något som är logiskt. Att förstå alla vävningens processer som logiska gör också att det går att rätta sig själv. Det är inte efter en avslutad process som en ser om det är rätt eller fel, utan det kan vara efter varje inslag eller hur en tråd spolats upp på spolen. Liknelsen med matte visar också att det finns olika sätt att lösa ett problem eller en uppgift. Vävning utgör komplexa binära system, vilka får olika egenskaper och uttryck beroende på material och vävteknik (Lervad et al 2011:203, 216). Textilforskaren Susanne Lervad menar att det finns *verbal and non-verbal terminologies* för hur det går att prata om textilier. Många av de karaktäriserande egenskaperna för en typ av textil är så vanliga eller otypiska att de inte räcker för att skilja dem från varandra. Hon exemplifierar med att både en cardigan och ett lakan kan vara mjuka och vita. Även om exemplet kan vara trivialt är det relevant i hur det språkligt är möjligt att beskriva textilier genom språket och var begränsningarna finns.

"Full math" ser jag som en komprimering av vilka terminologier som används av väverskorna. Det är även något som jag reflekterat över i relation till översättningen. Essensen av vad redskapen heter eller hur något beskrivs, komprimeras eller går till viss del förlorad när orden ska översättas eller beskrivas. Jag märker hur min egen begränsade kunskap om vävning gör att jag inte heller har ord för det jag vill fråga eller förstå. Det sker en stilisering av handling, till något som jag ska förstå som "vävning". Detta diskuterade jag med grundaren när jag intervjuade henne, och det var något hon underströk som inbyggt problem av översättning. Viss betydelse kommer att gå förlorad och ännu mer så när det faktiskt handlar om översättning av exakta begrepp. När jag frågat om vilka arbetsuppgifter en person har beskrivs det som "It's weaving" eller "She's weaving". Genom Henare menar jag att detta kan förstås som att inläring är en somatisk process som gör praktiker tydliga för utövaren, att ett *community* kan förstås som en värld som är *a-visible* och därför osynlig för de som inte kan (Henare et al 2007:14).

I vävstugorna arbetar de med ull, lin och silke i olika kvaliteter och färger. Jag frågar de som börjat på huvudcentret det senaste året om de ser eller känner skillnad på vilka fibrer de använder. "So they say: No, no... like sometimes we remember and sometimes we ask for help. I said who's help? And they said the supervisor". Ibland kommer de ihåg, och då de arbetar i grupp finns det alltid någon i närheten att fråga eller så kan de vända sig till handledaren. Naturmaterial är de som kommer från växt eller djurriket, i relation till syntetiska fibrer som utvinns ur bland annat olja. När jag började sticka, mer kontinuerligt, stickade jag mest i akryl, för det var det jag hittade i secondhand-butiker. Efter sju år av mer frekvent stickande och två års extrajobb i en klädbutik som säljer kläder i ull och lin har jag börjat känna skillnad på kvalitet och kan i vissa fall se skillnad även på håll. Detta har varit en lång inlärningsperiod som handlar om att känna med händerna, för att kunna utträna mer skillnad än mjukt, hårt eller stickig, vilket kan relateras till *non-verbal terminologies*, där det är de egenskaper som schematiskt kan ritas upp som framträder i ens händer. Capaleán Köhler skriver:

[T]he act of spinning could easily comfort an imagery of simple thinking, from A (dirty wool) to B (yarn), but turns out to be more complex. The process implies an ordering of the fibre as well as a straightening out into a coherent stream of movements, where the fibre, in Victor's world, 'thinks forward' and 'leaves behind': it leaves behind the

grasslands, the silent sheep, the fluffy fleece, its smell, the wooliness of its past. (Capaleán Köhler 2017:187).

Ull är en naturfiber som har ett minne. Fibrerna vill hela tiden återgå till sitt tidigare stadiet vilket kan skapa obalans i ett garn vid vävning om fibern inte hanteras korrekt (Capaleán Köhler 2017:186-187). Att hantera ullens minne är en del av hur fibrerna färdas genom organisationens olika steg. På samma sätt som Capaleán Köhler bryter ner processen för spinning, så är processerna och förarbetet innan själva vävningen börjar flera och inkluderar många personer. Ullen spinns hos personer i de närliggande byarna och en del av väverskorna spinner själva efter arbetstid. Ullen kommer till organisationen där den färgas, eller behåller sin naturliga färg, och sedan skickas den till någon av fältcentrerna där den vävs eller stickas med. Råmaterialet färdas genom organisationen från härva till spole, till varp eller inslag och sedan till färdig produkt.

En del av att lära sig väva på organisationen handlar alltså om att lära sig om materialet de använder. Jag frågar en av väverskorna på huvudcentret under en enskild intervju vilka material hon gillar att arbeta med.

Lina: What kind of material do you like to work with?

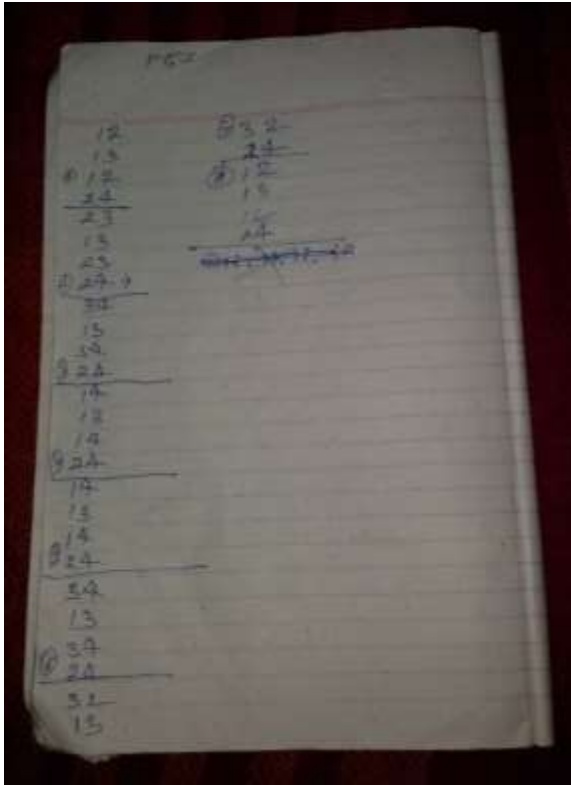
Översättare: Merino wool, eeri (*typ av silke min anmärkning*) and linnen.

L: And why do you like that especially?

Ö: It doesn't break during weaving and has a good finished look and is easy to handle.

Hon sitter och väver sin första sari. Hon har jobbat på organisationen i fyra år och är en erfaren väverska. När hon ska beskriva vad hon gillar att arbeta med baseras det både på hur praktiskt det är att arbeta med, att det inte går sönder och är lätthanterligt, men även på att resultatet blir snyggt. Hennes beskrivning fångar handarbetet som process, att arbeta med materialet och att kunna förhålla sig till det som ett resultat efteråt. Det visar också att det finns material som är svåra att jobba med och som lätt går sönder under vävningen. Hon beskriver även en position som väverska. Hon har erfarenhet och är en aktiv deltagare genom att hon vävt med alla material och kan utvärdera dem. Men det är första gången hon ska väva en sari. Det är en position som visar interaktionen mellan *community of learning* och *community of practice* (Lave & Wenger 1991: 29, 42). Att lära sig något genom deltagande innebär interaktion genom sociala relationer med praktiker. Den perifera positionen som rör sig mot ett mer aktivt deltagande innebär också att det deltagaren gör, praktiskt producerar, får större innebörd för organisationen, *community of practice*. Innan en person väver sin första sari har de vävt åtskilliga mattor, kuddöverdrag och sjalar i olika storlekar. De är på det viset praktiker, väverskor, även om de fortfarande befinner sig i en inlärningsprocess och inte har vävt alla organisationens olika produkter.

När vi på huvudcentret pratar om att lära sig, komma ihåg och att kunna väva kommenterar jag att det inte finns några böcker, instruerande planscher eller foton i rummet, vilket det heller inte gör på fältcentret. Översättaren kommenterar: "Maybe they don't have the writing skills? They might not know, so then it's all up in their minds..." Hon säger det mest till mig i förbifarten innan gruppen svarar, och det går både i linje och i kontrast till vad de berättar. En del visar att de har en liten anteckningsbok bredvid sig när de sitter i vävstolen, många har det inte.

En av väverskornas anteckningsböcker

Kunskapen sitter i det praktiska, i händernas muskelminne, eller i att visa varandra. På båda centren observerar jag personer resa sig upp och ställa sig bakom eller sätta sig bredvid för att visa, ropa hur det ska vara när någon glömt en rytm för en vävteknik. Det låter rytmiskt när sifferkombinationen för ett mönster räknas upp 1, 2, 3, 4, i olika kombinationer vilket syftar på hur tramporna ska tryckas ner. Väverskan som jag pratar med i en enskild intervju visar sin skrivbok. Hon säger att hon skriver ner olika vävtekniker genom sifferkombinationer och att hon antecknar olika trådantal för olika typer av designer. Det är betydelsebärande hur redskap och personer är placerade i rummet, vad som är *a-visible* (Henare et al 2007:14). Något som finns i en värld, som ett rum förhåller sig till, men som inte är visuellt. Vävning är visuellt utifrån redskap, material och att en person fysiskt sitter och väver, men det går inte att se alla föregående led. Det måste omsättas i deltagande. Att förstå hur vävning går till är ett sätt att acceptera det som en värld, som både kan förstås genom "full math" och som görs möjlig genom ett *community of practice*.

Inlärningsprocessen

Arbetet är avslöjande. Det syns om en väverska slår tråden ojämt eller om spänningen växlar, vilket gör att den individuella utvecklingen avgör vad personerna i gruppen utför för typ av arbete. Den andra gruppen på huvudcentret förklarar:

So there are to two, three kinds of weaving, first very simple they can learn, on two three four something like this and then there are different designs and then they write in their book and then practise, and then they have learned.

På vävstolarna finns det fyra trampor som används för att lyfta brickorna som varpen är spända genom. På det sättet skjuts skytteln genom varpen på olika sätt vilket ger olika mönster och struktur i det färdiga tyget beroende på i vilken ordning detta görs. Varpen kan vara upplagd med olika färger och det kan användas flera skyttlar för att skapa olika färgkombinationer. Det finns alltså flera praktiska dimensioner av en design. Gruppen fortsätter att berätta:

When they are starting a cloth there is a planning, it has like a count and a thread count and whatever, so they do it themselves and that's why they remember, and plus they have it written down and look at it maybe first day and something like that and then they are used to it and don't maybe need to look at it.

De beskriver att eftersom de är med från början blir arbetet enklare att komma ihåg och att förstå eftersom de förberedande processerna utgör förutsättningarna för hur väven kommer se

ut. Då det är de själva som gör arbetet är det med i hela processen. Inläring inte är linjär, utan mer en rörelse mot ett mer aktivt och självständigt deltagande

Vävstugan på huvudcentret ligger på övervåningen i ett tvåvåningshus och på bottenvåningen sker färgningen. Garnet torkas på terrassen och förråden där garnet samt de färdiga produkterna förvaras ligger också i anslutning till detta. Det gör att en stor del av produktionsförloppet sker på en liten yta. En av de första dagarna på huvudcentret var jag med under en del av indigo-processen. Indigoväxtdelarna som skördats hade legat i stora tankar med vatten och de skulle separeras. Från början trodde jag att det var växtdelarna vi skulle spara eftersom vi vred ur dem noggrant, men det visade sig vara vattnet som var det som var det viktiga. Väverskorna var med under denna process och bar bort restprodukterna för kompostering. Det sker alltså visst samarbete mellan enheterna när det behövs extra arbetsinsatser. När jag har frågat har alla också kunnat berätta vilka färger som färgas med vilka växter och hur processen går till, inte i detalj eftersom det inte är deras arbetsuppgifter, men att det sker. Att börja jobba på organisationen innebär att få inblick i hela organisationens arbete för de som jobbar på huvudcentret.

På fältcentret jag besökte hade de också beredning av indigo, då det odlas i de närliggande byarna, men det är bara handledaren som utförde arbetet med indigon på centret. Arbetet innebär att sila indigo-vattnet genom dukar och sedan pressa den avrunna tjockare massan till kakor som låts torka i solen framför centret. Fältcentret är längre ifrån hela produktionsförloppet på centret, men byarna runt omkring är istället organiserade som *Self Help Groups* (SHG). De grupperna deltar i arbetet med att samla in växtdelar som säljs till organisationen för färgning. Under fältarbetet fördjupade jag mig inte i hur SHGs var organiserade, mer än att de är kopplade till kooperativet som driver fältcentren. SHGs är inte en del av fältcentren, men många av väverskorna verkade även vara del i en SHG. Det arbetet är dock utöver arbetet på centret.

Handledaren på fältcentret berättar att gruppen blir inbjudna till fortbildning och andra träffar till huvudcentret tillsammans med de andra fältcentren ett antal gånger under ett år. Hon berättar: “Yes 8 march is ladies day. We go to (*stad + organisationens namn min anmärkning.*) The program is singing together everyone. All centres together with everyone.” I år uppmärksammades kvinnodagen och i juni hade de ett “artcraft meeting”. Då diskuteras olika frågor och de får möjlighet att träffa de andra väverskorna och det finns dans och sångprogram. Även om byarna ligger i samma region är det relativt långa och tidskrävande avstånd samt en kostnadsfråga att kunna resa. Träffarna verkar uppskattade av väverskorna på fältcentret. Organisationer jobbar med olika byar, som består av olika *communities*. Det samma gäller för de olika centren som utgör olika *communities of learning/practice*. Som handledaren beskriver det skapar träffarna och mötena ökad delaktighet och tillhörande till den övergripande organisationen, som annars kan framstå som långt borta.

Handledaren på fältcentret har ingen dator, men en Android-telefon. Som jag förstår det sker ingen kommunikation via mejl till centret utan via telefon. Det finns även en samordnare från huvudcentret som besöker fältcentret. Övrig kommunikation med organisationen sker textilt, genom att prover skickas fram och tillbaka med de jeepar som lämnar garn eller besökare som oss. Jag och Maja besökte fältcentret med en annan volontär som åkte tillbaka en dag innan oss. Hon fick med sig ett prov, en lapp som var ca 30x40 cm, vävt i klarrosa silke som skulle tillbaka för att godkännas innan de börjar väva. Jag har hört nämnas ett par gånger att kvalitetskraven är höga för vad som är godkänt och grundaren är ofta uppe i vävstugan på huvudcentret och kollar hur arbetet fortskrider och hon ses som delaktig i hela processen. Att kunna utföra arbetet

innebär både en förståelse för hur processen går till, men även vikten av att slutprodukten lever upp till rätt kvalitet. Det är inte bara att förstå och kunna utföra, utan det krävs ett standardiserat handlag för att utföra den monotona vävningen. Som Ekstedt Bjersing menar kan resultatet i vävstolen bero på dels erfarenhet men även hur vävstolen är konstruerad (Blomgren 2017:42-43). Hennes intresse ligger i att gå baklänges historiskt. Vilken typ av kunskap var så naturaliserad att den har kunnat försvinna med modernisering och rationalisering. För organisationen blir kommunikationen om hur de ska vävas även avstämningar i vad fältcentren kan producera. Genom att skicka ett test som sedan replikeras och skickas tillbaka stämmer de av hantverksskickligheten.

Just nu finns ingen anställd designer utan det är grundaren som gör de olika designerna för allt de väver. Hon beskriver inlärningsprocesserna och hur de jobbar likande som mina intervjupersoner:

There are some basic concept, they start with taking up the thread. You know the two women how are sitting and doing the reeling, that already draws them into the craft. They are not used to handling anything like that, slowly slowly once they know the reeling they go to the bobbin making. For two months they will only make bobbins then they help somebody in the warping and they help in the drafting on the loom so then they start getting the hang of it, what it is. Then they sit on the loom and we give them very thick treads, like children, and we say like you make this very thick like the merino wall matt, even if you make mistakes it's not a problem so they get the confidence slowly they start weaving some of them in the second moth, actually they can do light wools. Depends on them. Some take five months to graduate to the fine thread. See, everybody has different abilities you don't know that until you give them the job.

När grundaren talar om inlärningsstrukturen bekräftar hon hur informanterna beskrivit det, att de börjar från tjockare material och jobbar sig neråt mot de allra tunnaste. Det baseras på att bli självständig så fort som möjligt, att säkerheten i rörelserna ska sätta sig innan det börjar synas i det vävda tyget, och att personerna ska stärkas i sitt arbete, att det inte gör något när det blir fel. Väverskorna ska byggas upp stegvis och på det sättet blir kunskapen det en utvecklingskurva där de olika stegen bygger på varandra, då de börjar med att fylla spolar lär dig sig hantera materialen, och ser hur spolarna är fyllda. Då byggs både förståelse och handlag samtidigt. Hon menar även att de inte kan utvärdera kapaciteten av en person förrän de faktiskt börjar jobba. Hon tillägger även att det funnits personer som flyttat mellan olika enheter, innan de hittat ett bra ställe för den personen att jobba på. Detta har berott på att personerna inte engagerat sig tillräckligt eller inte passat in på enheten. Lave och Wenger menar att den perifera positionens motsats inte är att befinna sig i centrum, utan att känna irrelevans eller otillhörighet (Lave & Wenger 1991:37). Då organisationen bygger på situerad inläring genom deltagande kan detta även få konsekvenser för personalomsättningen. Positionen som nybörjade kan också kännetecknas av osäkerhet genom att vara ny i en grupp och jobba med material och tekniker som en inte tidigare känner till. Den perifera positionen kan både verka stärkande genom att uppmuntras att testa nya saker, men även inge känslor av maktlöshet, då det är en position som är mer utsatt och kräver engagemang, än de mer erfarna utövarna som lärt känna varandra och vävningsprocesserna (Lave & Wenger 1991:36).

De flesta av väverskorna har ingen tidigare erfarenhet av vävning eller annat textilt hantverk förutom stickning. Arbetet på centren kan leda till större förståelse för textilkonstruktion. Väverskan från den enskilda intervjun berättar:

Ok, she's saying that before coming here she don't know how to construct a fabric because she buys clothes from market (...). She doesn't know the technical of textile but when they came here they learn how to make textile so they, like this kind of work we do with yarn, so now they like it.

Hon tillägger att hon har en symaskin, att hon egentligen inte kan sy men att hon kan laga kläder till sig och sina söner. Innan hon började på organisationen visste hon inte hur plagg var konstruerade, eftersom hon köpte dem på marknaden. Nu när hon lärt sig väva har hon förstått mer av det tekniska i vad textiler är, även om hon inte lärt sig sy plagg själv än. Jobbet på organisationen har gjort att hon kan översätta den kunskapen till sina egna kläder och genom att sy. Denna mer aktiva förståelse gör att hon blir mer självständig och kan använda sin identitet som väverska även hemma (Lave & Wenger 1991:48). Kunskapen och praktiken hon förvärvat blir därför inte låst till vävstugan, utan hon förkroppsligar den som en del av sig själv. Hon köper fortfarande sina kläder, men att hon lagar på symaskin är något hon kan tack vare jobbet på organisationen. Det förändrar hur lagningarna ser ut och de tar antagligen lite mindre tid än att laga för hand.

Relationer till inläring

Som perifer deltagare tar det energi och kraft att utföra de uppgifter de blir tilldelade och att vara uppmärksam på hur de mer erfarna utövarna arbetar. Det är även en kroppslig utmaning med nya arbetsställningar. I den andra intervjugruppen på huvudcentret är det många nya. De beskriver:

So, they say yeah we are learning, so yeah, learning. So the awkward position and all that thing, so they get the pain and all that, but she pointed out that when you go to the farm, when you make the grass then that also gives you pain for two three days and then you start habituating, and then once you have the habit then you don't feel the pain anymore

Arbetsställningarna beskrivs som "The awkward position". Vävstolarna är stora och tunga och hela kroppen jobbar. De trycker ner de fyra tramporna med fötterna, som är barfota, och slår igenom skytteln genom väven genom att dra hårt i ett handtag åt det hållet skytteln ska. Handtaget sitter fast i en konstruktion som drar över skytteln. Det låter ganska högt och skarpt när den slås över. Sedan slår de ner tråden med bommen. Det behöver dras, slås och trampas ordentligt för att det ska bli rätt. Det finns inga ryggstöd och är inte möjligt att göra ändringar i inställning för att vävstolen ska passa personer i olika längd. De som fyller spolar sitter på mattor eller kuddar på golvet, som är i betonglikt material. För de nya personerna är detta obekväma ställningar för kroppen. De säger att de får ont, men en person påpekar att detta även gäller för när de utför jordbruksarbete som att skära gräs. Då får de också ont i kroppen i två tre dagar innan de börjar vänja sig. När du börjar vänja dig känner du det inte längre. Det går att förstå citatet som att de menar att vanan gör att de rör sig på ett, för kroppen, bättre sätt och blir starkare i de musklerna så att smärtan faktiskt försvinner, eller som att de vänjer sig vid själva smärtan. Arbetet är monotont, i dåligt ljus och med ganska höga smällar från vävstolarna vilket, även med en bra arbetsställning, sliter på kroppen.

När jag frågar några av väverskorna på fältcentret om det finns något annat de vill lära sig säger en av dem direkt nej. Handledaren bryter in och säger att jo, hon vill lära sig spinna. Väverskan skrattar och säger nej, att väva är bra, det räcker. Hon säger det på ett sätt som att om hon lär sig ytterligare något betyder det mer jobb. På fältcentret är det vissa kvinnor som spinner, och

de som gör det gör det hemma efter arbetstid. Även om organisationen köper spunnet garn, är det ett arbete som utförs i hemmet och säljs till organisationen i kilopris. För väverskan betyder ytterligare kunskap, som att lära sig spinna, att hemarbetet växer. För kvinnan som äger en symaskin har hennes kunskaper inneburit att hon kan laga plagg lättare och bättre och hon kommer förhoppningsvis att lära sig sy egna kläder. Hon upplever att det gagnar henne positivt. Men gränser finns för vad en person kan vilja lära sig, då det inte bara innebär självständighet (som att själv kunna laga något) utan det skulle kunna innebära mer arbete som inte upplevs som något frigörande eller relevant.

Sammanfattning

Praktisk kunskap kan vara svårt att beskriva och det kontinuerliga lärandet är konstituerande för praktiken. Jag definerar handarbetstraditioner som globala mänskliga fenomen som är förankrade i lokala praktiker.

På organisationen är alla steg och tekniker är manuella. Det gör det svårt att så alla steg i slutresultatet. Genom att använda Lave och Wengers begrepp *communities of learning* har jag kunnat analysera väverskorna som deltagare i en inlärningsprocess, som stämmer överens med hur de själva beskriver inlärningsprocessen. Som deltagare rör de sig från periferi mot ett mer aktivt deltagande, en process som tar olika tid för olika personer. Vävningen struktureras efter de olika personernas olika förutsättningar. Vävningen kan på det sättet förkroppsligas som kunskap genom att sätta sig i händerna och i kroppen. Gruppen med nya väverskor tar upp hur ont det gör att lära sig väva, det gör ont när kroppen vänjer sig. Arbetet är monotont och det är dåligt ljus i lokalerna, vilket inte kommer förändras, men de menar att kroppen vänjer sig vid smärta, det är ett förhållningssätt.

Det finns strukturer för hur och i vilken ordning nya personer lär sig väva. Att väva innebär mer än själva vävningen vid vävstolen. Vävning går att förstå som en *a-visible* värld. Praktiken innehåller både för- och efterarbete som utövaren följer hela vägen. Arbetet är inte uppdelat mellan olika personer utan en väverska utför alla moment. Genom att börja från att spola upp trådar på spolar, mäta upp varp och sätta upp vävstolen får väverskorna en grundläggande förståelse av vad vävning är och hur designen växer fram. De börjar med de tjockaste trådarna mot de tunnare, finare materialen.

Positionen som nybörjade kan också kännetecknas av osäkerhet. Att vara ny i en grupp och jobba med material och tekniker som en inte tidigare känner till, men det innebär även tillhörighet till gruppen och legitimerad närvaro. De flesta beskriver det som att det i början är svårt, men sedan känns kul och bra. En väverska berättar hur hon genom sitt arbete på centret förstått mer av textil konstruktion och börjat göra enklare lagningar hemma, på sina och sina söners kläder. Kunskapen i vävteknik har gjort henne självständig i att kunna använda sin identitet som väverska även hemma.

En kvinna på huvudcentret väver en sari. På bilden syns de fyra pedaler som pressas ner för att skapa olika mönster.

6. Att Väva

Inledning

I detta kapitel börjar jag med att diskutera kunskap och kreativitet. Det syftar även till att problematisera hur grundaren beskriver organisationens verksamhet samt vad självständighet innebär. Sedan beskriver jag ett exempel på samarbete mellan väverskorna samt handledarnas roll på centren.

Att väva men inte äga sin kunskap

I vävstugar sker sammanfattningsvis fyra steg: spolning, varpning, vävning och avslutning av ett plagg. Trådarna från de färdiga spolarna rullas upp på ett stort hjul för att få jämn längd. I detta steg bestäms bredd, längd och till viss del desig, då varpen kan vara flerfärgad. Rullen lyfts sedan över till vävstolen av minst två personer då de är otympliga. För att få mig att förstå deras arbete kommer tid upp ett antal gånger och särskilt vilken tid för-och efterarbete tar. Det är också där det praktiska, manuella, finns, att ingenting är industriellt eller färdigt, allt förbereds, genomförs och avslutas för hand. På huvudcentret är vävstugan i två rum. Det ena är lite mindre och där sitter handledaren ofta och fyller i inventeringsböcker. Där sker även slutarbetet som borstning av mattor eller att snurra fransar.

Den första gruppen på huvudcentret berättar:

So whenever there is a new cloth they use a lot of time to put all the things together. So they do everything right from scratch, the threads, the counts everything they do, then they start weaving. So both of them are weavers, but whenever they want something or need something and that person is not there, they just do it by themselves.

So once they finished a cloth they will do the cleaning and they will put the (ohörbart – kanske fransar?) at the end of it. So all these things they do. Like it's their work there right, like putting the threads in, weaving and then finishing it.

Närvarpens träs på vävstolen gör två personer det ihop. En sitter och plockar upp varje tråd från rullen och den andra tar emot och trär dem igenom grind och solv. Beroende på hur trådarna träs igenom kommer de att kunna lyftas på olika sätt med de fyra pedalerna senare under vävningen. När jag sitter bredvid och tittar på ser jag några gånger hur den ena får lyfta ett gäng trådar samtidigt för att se i vilken ordning de ligger. Då de är så tunna är det lätt att plocka upp dem i fel ordning. Detta är möjligt för de nya utövarna att utföra då de sitter med en mer erfaren väverska. Under momentet är det även två par ögon som kan kontrollera att det blir rätt ordning på trådarna.

När jag har min enskilda intervju med väverskan på huvudcentret frågar jag om hur självständigt arbetet är och om hon känner att hon kan lösa problem själv.

Reeling, she does herself, for the warping, she need help warping and for the filling of the
(ohörbart) she need help
She's saying like if the yarn is broken somewhere she can fix herself, but some problem
with the setting of loom, the design, then she needs to consult the supervisor.

Hon säger att hon fyller spolar själv, men att det som rör varpen kräver samarbete. När hon väver kan hon lösa det om någon tråd går av, men det som rör hur väven ställs in eller designen får hon fråga handledaren om. Hennes beskrivning stämmer överens med hur gruppen tidigare beskrev att visst arbete kräver att de är minst två personer. Det som rör vävstolens inställning och designen är också till viss del inte i väverskornas händer att ta beslut om. Precis som för fältcentret där organisationen skickar prover med hur de ska väva, bestäms designen för väverskorna på huvudcentret på samma sätt.

Något utav det första jag reagerade på vad hur mycket de kunde, vilket egentligen är konstigt eftersom jag besöker en vävstuga som jag vet producerar vackra textilier. När jag var i Delhi, innan jag åkte till centret, besökte jag en marknadsplats där organisationen ställde ut sina produkter. Kontrasten var stor i hur jag tänkte mig att platsen och rörelsemönstret ser ut hos en konsthantverkare som älskar sitt material mot hur arbetare tar sig igenom sina uppgifter. Jag ser hur de kontrollerar varje steg, håller tåtarna nära för att kunna knyta en nästan osynlig knut, men inte ett ögonblick av beundran för sitt arbete eller uttryck av att något är vackert. De flesta känns närvarande i sina sysslor och koncentrerade. En sari kan ta fyra till fem dagar att väva. Det finns tid för en relation att uppstå, men jag upplevde inte att jag såg det hända. Det var ingen som tog min hand för att visa hur mjuk ullen var, eller hur otroligt tunt det färdiga tyget var. Det fanns en frånvaro av vilja eller intresse av att visa upp vad de gjorde, som jag nästan hade förväntat mig.

När vi besöker organisationen är det nästan produktionsstopp. De har för mycket i lager och behöver sälja av innan de kan börja väva i större kvantiteter igen. Det gör att jag inte helt ser hur det fungerar med striktare deadlines, eller när väverskorna själva kan påverka hur mycket de väver. De får lön i relation till hur mycket de producerar, det skulle kunna påverka arbetstempot och stämningen i gruppen. När jag är där är det en annan takt.

En trappa ner från vävstugan på huvudcentret finns förvaringen av de färdiga produkterna. På huvudcentret finns en byggnad som håller det mesta av produktionskedjan: färgning, vävning och försäljning. De färdiga produkterna, som är lätta luftiga, lyxiga sjalar i vackra färgkombinationer, är i kontrast mot ett dammigt, skumt upplyst rum med trassliga härvor och återanvända cykelhjul som arbetsredskap.

Personer som spinner till organisationen kan göra det hemma, men all vävning sker på deras olika fältcenter. På det sättet har organisationen kunnat standardisera vilken typ av vävstolar de väver med och kan kontrollera all produktion. Organisationens vävande bygger på regional kulturhistoria. De har byggt vidare på det traditionella vävandet som tidigare generationer ägnat

sig åt för hushållsbruk och för handel med bland annat Tibet och Nepal. De har introducerat andra material, som silke och finare ull, och på det sättet knutit vävningen till att ske i deras lokaler istället för i hemmet. Bohus Stickning hade inte specifika lokaler för sin verksamhet, mer än för huvudkontoret, deras produktion skedde i stickerskornas hem. Hemindustrin skulle inte sänka kvalitetskraven, utan alla inskickade plagg kontrollerades och refuserades ibland (Häglund 1999:31). Kontrasten mellan den fysiska miljön för vävningen och de färdiga produkterna liknar den för Bohus Stickning som från början startade som nödhjälp och utvecklades till exklusivt konsthantverk (Häglund 1999:27). Produktionen liknar hemindustri men de färdiga plaggen är främst inte tänka att stanna i hemmen. De kommer röra sig över större geografiska områden än personerna som tillverkar dem och plaggen kan värderas till en högre summa än vad tillverkaren tjänar i månaden. Jag tror att det är det som jag också kände i trappan mellan våningarna, hur de färdiga plaggen inte längre hörde hemma i miljön de tillverkats i, de var påväg därifrån.

När jag pratar med grundaren om vad textiler *är* berättar hon om känslan de kan generera:

I've seen people... I was travelling a lot (*ohörbart*) abroad. I've seen people fall in love with a scarf and treating it almost, sometimes like a woman you know. And hey what's wrong with you? But then I saw that the textile is generating its own response. So many people have touched it, so anybody who is sensitive about what is made will feel it. Also you know, it was quite amazing to see also, because in India people will not even express... even if they like the products so much they can occasionally but,, so you can actually see, you know... the handmade stays with you...

Det handvävda materialet har gått genom många händer. Varje tråd har tummats på och spännts i många led. Hon menar att människor kan vara mottagliga för att känna det, när de bär ett plagg eller känner på en sjal. Det går att känna historien, känna händer och händelser. Hon säger att det är skillnad när hon rest utomlands, att det är där hon hört och sett folk verkligen behandla textila material, inte bara som plagg, ting, utan "like a woman".

Hon menar att det är textilen som genererar detta, det uppstår någon form av interaktion mellan textilien och bäraren som är väldigt stark, baserat på att den är handgjord. Det är den relationen jag sökte i ögonen hos de som vävde. Relationen med textilien, men det jag såg var snarare distans än närhet. Det kan dels handla om att jag var där under relativt kort tid, inte pratade hindi och inte heller själv vävde när jag var där. Jag tänker att det hade skapat rum för djupare samtal eller förståelse, att göra något tillsammans öppnar vissa dörrar. Men den relationen som grundaren lyfter är heller inte den mellan praktiker och textil, utan den mellan textil och ägare. Vävd material transformeras från fibrer till garn till väv. Det är ett blivande och formationsprocesser (Capaléan Köhler 2017). Textila material engagerar på det sättet multipla världar som ibland möts, men ibland samexisterar som *a-visible* för varandra (Henare 2007:14). Om en handvävd sjal är en artefakt, är den situerad i materiell kultur samtidigt är den skapad för att vara säljbar vilket gör den synlig på en global marknad. För olika aktörer är artefakter meningsbärare på olika sätt (Henare 2007:1, 4). De måste inte vara motsättningar då de segregande strukturerna för global kapitalism särskiljer dessa världar (Castree 2004, Massey 1994).

Det jag pratade med väverskorna om, i relation till de färdiga textilierna, var att ingen ägde något från organisationen. Handledaren på fältcentret förklarade att det var "very very costly". En person berättade att hon ägde en sjal. Den hade hon vunnit när organisationen anordnat en tävling för alla väverskor där den var vinsten. Annars var det inte någon som jag pratade med som ägde något likande. Regionen var tidigare i större utsträckning var självhushållande av textilier, men väverskorna äger inte det de gör och det ligger även utanför vad de kan köpa för sin lön. Deras positioner kan både förstås som aktiva deltagare i ett *community of practice* och

som innehavare/ägare av kunskap som både är emancipatorisk då det kan ge vidare förståelse för textilkonstruktion (som väverskan med symaskin berättade om) men de väverskor jag intervjuat kommer inte från familjer där det finns vävstolar eller tid till att väva hemma. De som äger boskap har i första hand kor, buffalos eller getter. De genererar inte ull såsom får gör. Då vävningen också är tidskrävande finns det inte tid att väva efter arbetstiden. Vävningen knyts på det sättet till arbetsplatsen och resultatet av vävningen är inte för dem att ta del av.

Under min intervju med grundaren frågar jag vad hon tänker att organisationen gör. Ska deras verksamhet förstås som ett jämställdhetsarbete när de anställer många kvinnor eller om det handlar om att bevara en lokal vävtradition, vad är det de förändrar?

Grundaren: I think that the interpretation of the work can be taken in many directions, what we do because it does have multiple layers to it nah? And it depends what you're focusing on like if you look at just empowerment if you look at women decision-making if you look at social change and within that textiles and it's another way of looking at it because textiles that become only a tool to achieve something else so the revival is not just about the sales of textiles I mean or the production it's about self-expression

Lina: Yes and knowledge and

G: Yeah you create, therefore you are...

L: Exactly

G: ...and we these days are just like this

När grundaren beskriver vad organisationen gör beskriver hon det som att det finns många lager, utifrån olika perspektiv. Hon menar att organisationen jobbar med rättigheter och kvinnors självbestämmande genom textilt hantverk, men att det inte bara är ett verktyg. Att jobba med textilt hantverk handlar även om självförverkligade. "You create, therefore you are" säger hon, vilket på ett sätt kan förstås som att jobba med sina händer appellerar till någonting allmänmänskligt. Handledaren på fältcentret förklarar att det är grundaren som bestämmer vilka designer och vilka kvantiteter de ska göra. Det finns inte utrymme för väverskorna, enskilda eller i grupp att själva bestämma eller föreslå hur organisationens produkter ser ut. Den kreativa processen är inte en del av väverskornas jobb, det är inte en del av att väva på organisationen. Arbetet för väverskorna är monotont och standardiserat.

Någon som ger uttryck för en kreativ utveckling är väverskan som berättar om vilka material hon gillar att jobba med och att hon vill lära sig sy, vilket hon gör genom att testa själv. Det blir ett uttryck för att ha tillskansats sig kunskap, en praktik, och utifrån den kunna formulera egna åsikter utifrån erfarenhet, som även mäts utifrån ett slutresultat och genomförande process. Den skapandeprocess som grundaren beskriver är mer kopplad till hennes eget arbete än till hur väverskornas arbete ser ut.

Jag frågar väverskorna på huvudcentret vad de tänker kring framtiden och om de vill fortsätta jobba på organisationen eller om de skulle vilja göra något annat.

So what she's saying about, I've asked them...what do you feel like, for the future, and they we're answering and she said yeah, all of them are earning now, all of them are taking care of their own children so of course I feel like all of them will stay for a long time here. They will commit themselves, because that's their freedom now that they are earning. And I think that all of them are having some problems like back at home with the marriage and all of that. And now that they are earning for themselves, that gives like a bit strength also, and like take care of your family and that gives some confidence, they would like to stay and weave for a long time. They said yes.

De beskriver hur att ha en fast inkomst ger en känsla av frihet. Innebörden av friheten är inte individuell och emancipatorisk utan mer en stärkt självkänsla och möjligheten att ha egna

ekonomiska resurser för att kunna ta hand om sin familj. Att kunna planera framåt ger styrka och trygghet. Det är genom att lära sig väva som de har möjlighet att tillskansa sig kunskap om textilkonstruktion, samarbete och materiellära som gör att de kan tjäna pengar. I väverskornas kontext framträder koncept kring frihet och självständighet som situerade och materiella. Batliwala menar att kvinnor som politiska subjekt är inte en homogen grupp varför organisationers verksamheter inte ska förenklas och lösningar inte kan universaliseras (Batliwala 2015:276). Grundaren befinner sig i en helt annan situation än de kvinnor som jobbar på organisationen. Hon lägger fokus på de kreativa processer och uttryck som organisationen bidrar med. Den frihet som väverskorna lyfter är vad en egen ekonomisk inkomst innebär. Den är även något som de använder för att stötta sina familjer och framförallt lyfts barnen fram som de som de vill ta hand om. Att uppleva frihet kopplas till materiella resurser som att ha ett jobb som ger en inkomst. Det ger styrka och självförtroende, men inte på ett sätt som tar de ifrån platsen på ett emancipatoriskt sätt, utan snarare knyter dem till sig.

Samarbete för att lägga till varptrådar i varpen till en sari. De har spänt upp varpen på varpställningen efter att ha lossat den från vävstolen.

Samarbete som ett community

En dag då jag var i vävstugan på huvudcentret avbröt många plötsligt sina arbetsuppgifter för att hjälpas åt att lossa varpen på en redan uppställd vävstol. Jag förstod inte vad som hände utan kunde bara observera hur alla som deltog var fullt fokuserade på någonting. Först var det sju personer som tog loss en redan uppspänd varp från en vävstol och lyfte över rullen med varpen till varpställningen. Som mest var det nio personer som jobbade ihop. De gjorde hela processen baklänges, att ta av varpen och sedan rulla upp den på varpställningen igen, som är ett stort hjul. Det framgick efter en stund att de skulle lägga till ett antal trådar i silke till varpen som skulle

bli en sari. Grundaren hade ändrat sin design i sista sekund innan vävningen skulle börja. Varpen bestod av flera hundra tunna trådar som måste behandlas varsamt för att inte brista, men samtidigt med spänning för att varpen inte ska bli sned eller helt olika längd. Handledaren deltog och alla jobbade tillsammans och verkade placera sig för att underlätta för varandra. Det märktes att alla var koncentrerade och samtalen verkade kretsa kring hur arbetet skulle fortskrida. Vid denna episod vad alla koncentrerade och de som inte hjälpte till höll sig i bakgrunden, för att undvika störningsmoment. Detta skiljde sig från hur stämningen de resterade dagarna som var mer pendlande mellan prat, skratt och arbete.

Vid ett tillfälle blev det en kort paus eftersom två kvinnor diskuterade med varandra. De andra backade lite och verkade vänta på vad som skulle hända. Efter ett tag gick handledaren fram för att det skulle fattas ett beslut om hur de skulle göra. När jag hade en enskild intervju med handledaren frågade jag vad som hade hänt och hur hon skulle beskriva vad de gjorde.

Ok so there was a planning of one sari, and then like after the planning, like, she changed, (*namn på grundaren min anmärkning*) changed little bit her planning, so they had to undo the whole thing and then start again. And then there was like, they needed to, because it was a sari like very thin and they had to add some silk in this. That's what she said, we needed to add some silk, so then they removed the whole thing and then they started again and that was why everybody collaborated because it is such a difficult task to do, very intricate task so that's why everybody just ditched in and did the work (...) So actually they were arguing about the methods, one was talking about that and another was talking about this so a different method they wanted to apply so they could finish the work, so that was the thing.

Handledaren skrattar lite när hon beskriver konflikten, eller diskussionen, som uppstod. En av kvinnorna har vävt i tio år och den andra i tre och de hade varsin övertygelse om hur de borde lösa problemet. På det sättet går *community of learning* in i *community of practice*. Tid inom organisationen måste inte fungera som hierarkisk segregering mellan väverskorna, utan det är andra aspekter i de sociala relationerna som formulerar och omformulerar handlingsutrymmen (Lave & Wenger 1991:36). Arbete ter sig också självständigt och drivet av väverskorna då handledaren tar ett steg tillbaka och låter de som vill diskutera självständigt diskutera problemet. Det visar också på hur de sociala relationerna baseras på hur utövarna deltar. Det aktiva deltagandet kan vara att kunna utföra alla moment och tekniker, men det kan också vara att aktivt delta i diskussion i hur något ska utföras. Hur väverskorna som grupp interagerade under det fokuserade arbete var både genom att ta egna initiativ, de som ansåg att de kunde hjälpa till anslöt sig, men även att lyssna på varandra och placera sig för att underlätta för varandra. Det aktiva deltagandet blir både att förkroppsliga och legitimera sin kunskap, men även ödmjukhet och att lita på varandra. När nio personer på liten yta ska hantera hundratals (kanske tusentals) tunna trådar som baklänges ska rullas upp på ett stort hjul innebär det obekväma och trånga arbetsytor men utifrån mina observationer verkade alla mer ge plats åt varandra, både fysiskt och socialt, än tränga bort eller ta mer plats åt sig själva än som var nödvändigt. Hela processen tog drygt en timma av intensivt koncentrerat arbete. Efteråt blev det en trött men uppsluppen stämning. De hade klarat att lossa en varpad vävstol, snurra upp varpen på varpställningen, lägga till ett antal silkestrådar och rulla upp varpen på rullen igen. Nu bars den tillbaka tillvävstolen och det var klart lagom till lunchrasten.

I exemplet ovan visar gruppen hur de vid en situation löser ett problem tillsammans, till viss del ledd av handledaren, men framförallt som grupp. Även på fältcentret varierar dynamiken mellan olika personer som verkar leda och vägleda personer i sina uppgifter. De sociala relationerna mellan nybörjade och mer erfarna, fullt deltagande personerna är dynamiska och inte nödvändigtvis baserade på hierarkier av kunskap. Det är därför möjligt att lösa situationer på olika sätt. En mer erfaren person kan i vissa fall vara den som tar ett beslut, men ett

community of practice omformuleras cykliskt eftersom olika personer flyttar sina positioner av deltagande (Lave & Wenger 1991:99). Vävningen strukturerar gruppen som ett *community* både för inläring men särskilt som praktiker, väverskor, som samarbetar och är utelämnade till och stärkta av varandra att lösa sina utmaningar.

Handledarna på centren har inte som huvudsaklig uppgift att väva. Handledaren på huvudcentret kunde inte väva när hon började, utan behövde både lära sig grunderna i hantverket och att arbetsleda gruppen samtidigt. Hon hade ingen tidigare arbetslivserfarenhet utan hade avslutat sina studier innan hon började jobba på organisationen. Hon beskriver att det från början var svårt att samarbeta med gruppen.

So she says that like first she had difficulties with them, and because most of them were all seniors working since many years over here and she as a younger person starts here. Then, when she understood the work, there was no, like there was cooperation from their side also. When she started to understand the work there was no issues.

När hon började var de flesta mer erfarna väverskor och desutom äldre än henne. Ålder och erfarenhet är hierarkiska egenskaper, men hon menar att när hon lärde sig jobbet blev det möjligt att samarbeta. Hon berättar också att hon från början fick stöd av handledarna på de andra centren i hur jobbet ska skötas. Utifrån vad hon berättar skapas hierarkier utifrån ålder, kunskap om vävning men ytterst också av befattning. Handledarens roll i organisationen är inte främst att väva eller ha mest kunskap om vävning, utan att kunna arbetsleda. På huvudorganisationen har handledaren även hand om förrådet med råmaterial och koordinerar med enheten för färging. Eftersom ett *community of practice* bygger på sociala relationer är förändringar inbyggda i den konstituerande gemenskapen. Lave och Wenger exemplifierar med att en arbetsgivare kan vilja ha ut arbete medans de nyare deltagarna främst vill ha tid att lära sig de olika momenten, och inte placeras vid enstaka monotona uppgifter. De nämner även att det kan finnas generationsfrågor i dessa spänningar. Generationer ska då inte endast förstås som faktisk ålder, utan generationer av deltagare (Lave & Wenger 1991:115).

När en ny handledare tillsätts som inte själv har mer kunskap än de tidigare deltagarna och dessutom är yngre, kan obalans skapas i gruppdynamiken. När handledaren fått stöd av de andra handledarna och lärt sig hur organisationen jobbar menar hon att det blev möjligt att samarbeta med gruppen. Det kan även vara ett sätt för den övriga gruppen att ta sig själva och sin kunskap på allvar. Då medlemskap och inkludering bygger på aktivt deltagande kan detta också användas mot personer, och kanske särskilt mot personer som kommer utöva viss auktoritet. Att gemenskapen utvecklas och omformuleras sker inte utan spänningar och för en del kan förändringar störa en ordning, medans det även kan innebära positiv förändring. Det visar också hur viktigt det är med förtroende mellan deltagarna för att arbetet ska kunna fortskrida. Utan samarbete är det många av momenten som kommer försvåras. När det anställs en ny handledare kan inte denna endast inträda som auktoritet utan måste också genomgå deltagande från periferi till aktivt deltagande, eftersom den kontinuerliga läroprocessen konstituerar gruppens relationer och skapar ett kollektiv. Ett *community of practice* bygger på deltagande och på det sättet på närvaro.

Bild från vävstugan på fältcentret. Två vävstolar och flera garnvindor varpå vilka det hänger färgade garnhärvor. I korgen ligger spolar som ska användas till varpen.

Att handarbeta hemma

När vi pratar om vävning frågar jag någon väver hemma. Nej, säger handledaren på fältcentret, det är bara här: "No, handicrafts is here, in centre. Knitting is like part time. Weaving is office time.". Det är på centret som de väver, inte hemma. Av de jag intervjuade stickade de som handarbetade hemma. Det är ingen som har en vävstol hemma. Ingen i gruppen på fältcentret spinner men det verkar som att det finns andra i närliggande byar som spinner åt organisationen. Vävning är bundent till tid och plats, till centret och till arbetstiden. För att kunna lönearbete måste de ta sig till centret varje dag. Handledaren förklarar att "You married then another village go and no centre, housewife". De ogifta kvinnor som jobbar på centret kommer antingen att förbli ogifta och då kunna jobba kvar, eller så gifter de sig, vilket betyder att de då flyttar till en annan by, och finns det inget center där kommer hon bli hemmafru.

Under många av lunchrasterna ser jag några av kvinnorna på huvudcentret ta med sina stickningar för att sticka några varv efter maten. Under den ena intervjun på huvudcentret framkommer det att ingen handarbetar hemma.

They say like, there is hardly any time for themselves to do something, they are tired, sometimes maybe, once in a year they be like feel like doing something and then they like do, but not so like often.

De säger att de är trötta efter jobbet och att det inte finns tid till det. De har därför sällan lust att göra något, och i sådana fall stickar de. Tröjor eller pullovers verkar vara det vanligaste som de stickar. En av de som jobbar på färgningsenheten har på sig en pullover hon stickat. Den är

randig och består av restgarn från tidigare projekt. När jag blev medveten om detta fenomen, ju fler personer såg jag med just randiga pullovers i olika färgkombinationer.

På fältcentret berättar en av de yngre kvinnorna att hon stickar före och efter jobbet. Hon stickar för eget bruk, till sig och sin familj. Kvinnan som jobbar på färgningsenheten berättar att hon stickar ungefär två tröjor i månaden som hon säljer på marknaden. Av de andra som handarbetar är det ingen som stickar för något annat än eget bruk. Garnet de använder är akrylgarn från marknaden. När vi hjälper till att vända garnhärvarna som är uppträffa mellan stavar under infärgningen på pekar kvinnan som berättat som sin pullover att detta är naturlig färgning, som är bra för naturen. Sen pekar hon på sina egna kläder och säger att de är kemiskt färgade, som inte alls är lika bra. Kontrasten mellan vad personerna jobbar med och hur de själva har möjlighet att leva eller klä sig är stor.

Sammanfattning

Vävningen är både självständigt och något som kräver samarbete för vissa moment. De hjälper varandra under vävningen, de kan fråga handledaren och vissa har instruktioner nedskrivna. Gruppen löser problem som uppstår tillsammans. När väverskorna på huvudcentret skulle lägga till silkestrådar i en redan uppspänd varp var de under en stund nio personer som jobbade tätt ihop för att det skulle blir bra. Handledaren deltog, men lät även väverskorna diskutera hur de bäst skulle lösa situationen. Handledaren på huvudcentret beskriver att hon inte kunde väva när hon började och att hon började som handledare direkt. Det gjorde att hon från början hade problem att samarbeta med gruppen, men att detta löste sig när hon lärde sig jobbet.

Organisationen har introducerat nya material, som silke, vilka inte funnits tidigare i den traditionella vävningen. All vävning till organisationen sker i deras lokaler, det går att spinna hemifrån, men inte väva. Det är ingen jag pratar med som har en vävstol, eller väver för eget bruk hemma. De som handarbetar hemma stickar, men undantag för en person som har en symaskin.

Väverskorna kan inte påverka färger, material eller design på det de väver. Det är grundaren som designar, och de beställer kvantiteter av centren. Det gör vävningen till främst ett lönearbete och inte kreativt förverkligande för väverskorna. Det som väverskorna beskriver som frihet är att ha en egen inkomst. Det de syftar på är att kunna försörja sina familjer, inte frihet att göra vad de vill, utan inkomst betyder stabilitet och trygghet. Det gör att de knyts till organisationen, men även att det kan vara möjligt för familjen att bo kvar och leva i regionen, som karakteriseras av få jobbtilfällen. Många män arbetsmigrerar till större städer periodvis eller heltid.

7. Att arbeta

Inledning

Kapitlet kretsar kring vävning och hur vävningen är situerad som ett lönearbete i en kontext där kvinnor traditionellt sätt inte har jobbat utanför hemmet. Hushållsarbetet är tungt och tidskrävande, vilket innebär att de reproduktiva sysslorna och ett lönearbete förändrar och utmanar genusordningar. Jag kommer också att diskutera motivationen till att börja lönearbeta.

Middagstid. Tillagning av *chapati*.

Hushållsarbete

Vi tittar på varandra och jag frågar igen, vad är hushållsarbete? Vad innebär det? Handledaren på fältcentret slår ut med armarna. "Homework is HOME WORK. Cooking, bring water, cutting grass, everything is work" Handledaren delar upp orden för att förklarar: *hem* och *arbete*. Det innebär olika typer av reproduktiva sysslor som gör det möjligt för en familj att leva. Laga mat, hämta vatten, skära gräs, allt är en form av arbete som måste genomföras. Handledarens vardag skiljer sig från de kvinnorna som arbetar på fältcentret. Hon bor ensam på centret där det finns gasspis, solcellslampor och det går att pumpa upp vatten från en brunn inne på toaletten. Andra kan behöva gå en bit för att hämta vatten i hinkar. Vissa använder ved som bränsle till matlagning då de inte har gas eller elektricitet i den utsträckningen.

För väverskorna är dagen uppdelad mellan hushållsarbete och lönearbete. Det reproduktiva arbetet kan inte vänta, då sysslor som att hämta vatten och gräs till boskap är vitala för att

överleva. Ingen som jag pratar med beskriver det som att de har någon fritid eller tid för sig själva, utan dagarna går i olika former av reproduktiv och produktivt arbete. Känslan av att mina frågor är felformulerade kommer när jag frågar handledaren på fältcentret om vad hon gör när hon är ledig. "Yeah, yeah... free... haha, when I'm sleeping I'm feeling so free." Hushållsarbetet är det som utgör vardagen och är något som pågår kontinuerligt. Även om det går att vila eller sitta och umgås, fortskrider det parallellt och kontinuerligt. För personerna som inte bor på gästhuset på huvudcentret liknar dagarna dem hos de som jobbar på fältcentret. De bor hon sina familjer i byar omkring något av centren och de går till jobbet varje dag.

[She] rises 4 in the morning, 9.30 she's going to the centre, working, then lunchtime and 5 a'clock going houseworking."(*fälthandledaren beskriver en väverskas dag*)

So all of them have same routine, they wake up early in the morning, around 5, 5.30, bath themselves, clean up the house, cooking for everybody and then they come to the work, and then they are doing the same thing (*översättaren beskriver hur en dag ser ut för de som inte bor i byar runt omkring huvudcentret*)

Väverskorna går upp tidigt på morgonen, tvättar sig, lagar frukost, städar, hämtar vatten, vissa har boskap att ta hand om samt förbereda sina barn för skolan innan de går till sin arbetsplats. Att gå kan ta 30-60 minuter i bergig terräng eller till fots längs slingriga bilvägar. På jobbet är de från klockan 9-17 med en lunchpaus mitt på dagen. På organisationens huvudcenter äter alla i matsalen, på fältcentret tar de med sig egen mat som de lagat dagen innan. Efter jobbet går de tillbaka hem och lagar middag, vissa skär gräs till sina djur eller hjälper till med jordbruket och gör övrigt hushållsarbete. Tiden att vara utomhus efter jobbet är begränsad då det vid 18-tiden börjar mörkna och det finns djur i området som gör att en ska befinna sig nära sitt hem eller inomhus samt att det inte finns belysning utomhus.

Efter middagen, och när de andra hushållssyssorna är avslutade, berättar en del att de stickar. Handledaren på fältcentret berättar att hon inte har några stickböcker eller tidningar utan att hon tittar på och lär sig av vänner eller familj. Mönster vandrar från mun till mun, sticka till sticka. När vi sitter och stickar och dricker te visar handledaren på fältcentret en stor ärm. Jag förstog aldrig om det var en ärm hon skulle repa upp och sticka något annat av, eller om hon använde den som lathund för framtida projekt, eller om hon skulle repa upp den och göra något annat. Hon sparade den för ett syfte. Hon stickade inte när vi var där så jag fick bara se några av hennes tidigare projekt, bland annat en restgarns-pullover. När vi en dag åkte från marknaden i Berinag såg jag från fönstret tre kvinnor som satt på taket till ett hus och stickade, det var mitt på dagen och de såg ut att ta en paus från sina andra sysslor. För de kvinnor som inte lönearbetar ser dagarna annorlunda ut. När vi en dag gick från fältcentret till en annan by såg vi många som arbetade på étageodlingarna. Vi mötte kvinnor som bar stora gräsansamlingar på huvudet. De sa att de vägde mellan 10-40 kg. De var knutna med ett tygskynke eller rep, och ihopsamlade som knippen, där gräset var knutet om sig självt så att det ska bli mer lätthanterligt. Gräset skärs till boskapen, kor, buffalos och getter, och hängs upp och torkas i träden längs bergssidan.

Den fysiska kroppen en viktig del i både löne- och hushållsarbete som innehåller tunga lyft och obekväma arbetsställningar. På vävstolarna på fältcentret sitter det lampor ovanpå bommen som är över huvudet på den som väver, jag såg aldrig någon tända dem, men det är skum belysning i alla vävrum, vilket måste vara ansträngande för ögonen då de hanterar små tunna trådar, ögat måste koncentrera sig för att se vad som händer. Under lunchen avstannar all aktivitet och alla tar paus. Det märks då dunkandet från vävstolarna slutar, raspandet från spolarna avtar, det blir tyst. Många lade sig ner eller satte sig lutade mot något för att få ryggstöd under lunchrasten.

När vi besöker en av byarna runt fältcentret sitter vi och väntar på att handledaren ska inspektera tankarna där den skördade indigon ska läggas. Vi sitter på terrassen utanför en av kvinnornas hus. Efter en stund kommer en äldre kvinna och sitter med oss. Hon pratar lite med handledaren, försöker prata med oss, men ingen av oss kan hindi eller det lokala språket. Hon går vidare för att fortsätta med sina sysslor. Perioden för mitt fältarbete är en av de mest hektiska perioderna på året för jordbrukarna då de ska skörda och hänga upp gräs på tork. Av de personer jag pratade med är det endast en person per familj som jobbar på organisationen, med undantag för de familjer som bor på området då männen också jobbar exempelvis i köket eller med solenergi. När jag frågar en kvinna vars döttrar fortfarande går i skolan om de kommer jobba på organisationen i framtiden säger hon nej, det finns ingen tid till det. Även om arbetet ger en inkomst verkar det finnas gränser för hur många medlemmar i hushållet som kan avvaras för lönearbete. De kvinnor som jobbar, har möjlighet att jobba för att de har andra släktingar som är hemma och tar hand om barn och hushåll.

Motivation och möjligheter till att lönearbeta

På fältcentret är det handledaren som tillfrågar personer i de närliggande byarna om de vill börja jobba på centret. På huvudcentret ansöker de personer som vill jobba på organisationen själva. Det finns olika anledningar till att de väljer att ansöka, men för många finns det en bakgrund i äktenskapsproblem, där kvinnan flyttat hem till sin familj för att de inte kan eller vill bo kvar hos sin man. Den andra intervjugruppen på huvudcentret berättar varför de började jobba på organisationen:

Ok, so her sister used to work here before, so that's why she knew about this place. That's why she came to this place, she wanted to learn. She just shifted here two, three years back since she wanted to work and then slowly slowly... And then her story is the same, because her in-laws and everybody is somewhere else, some issues in the marriage so she's back here and now she's learning. I think, because mostly this is what's the issue over here. They're having problem in the marriages and that's why they come back here, like back to their parent's place, and then they do whatever and then they start working or something, start earning for themselves, that's mostly the story actually.

Efter ett brutet äktenskap kan det finnas utrymme att börja jobba, antingen för att själv kunna bidra till hushållet för att kompensera för den extra kostnad ytterligare en vuxen innebär när en person flyttar tillbaka till sin familj. Då många har barn är det en trygghet att själv kunna försörja dem ekonomiskt. För att kvinnorna ska börja på organisationen krävs att de vet om att den finns. En person berättar att hon har en syster som jobbat på organisationen innan. Grundaren berättar att informationen om organisationen sprider sig med hur människor rör sig i trakten. De har lagt mycket tid på att skapa kontakter med de olika byarna genom att ha olika personer som åker till de närliggande byarna och har personlig kontakt för att skapa förtroende. Handledaren på fältcentret fungerar därför också som en samordnare vars uppdrag är att hitta nya personer som kan vara intresserade av att jobba på centret och även följa upp om det är någon som slutar komma till jobbet. På det sättet är hennes jobb uppsökande och stödjande, då hon ibland även ska övertyga familjer om att deras döttrar eller mödrar ska tillåtas jobba.

De kvinnor som jag intervjuat och som jobbar på huvudcentret är ogifta, gifta eller har brutna äktenskap bakom sig. Geetha menar att i samhällen vars sociala relationer bygger på *kinship*/släktskaper blir en individs val inte personliga, utan är något som kan beslutas och begränsas av familjestrukturer eftersom hela familjen påverkas (Geetha 2009:76-77). Det som ligger i förklaringen "problem in the marriage" är därför inte endast ett äktenskap med

konflikter mellan makarna, utan mer komplexa sociala relationer och konsekvenser. Äktenskapen i regionen sker traditionellt sätt inom samma kast, och mellan olika byar. Det betyder att kvinnan lämnar sin uppväxtfamilj och flyttar in hos sin man och hans familj, som kan innebära hans föräldrar, syskon och/eller äldre släktingar. Kvinnan lämnar då sin familj bakom sig och upptas i den nya familjen. Historiskt sätt har hon inte rätt att besöka dem eller tänka på dem som sin familj, utan uppgår nu i den nya familjen. Kvinnans familj betalar ofta en hemgift och kan även stå för alla kostnader för bröllopet. Detta har legat till grund för att det anses som ekonomiskt krävande att få döttrar (Geetha 2009:78-79). En kvinna som gifts bort men lämnar sin man kan nekas att återvända till sin tidigare familj och lämnar även mannens familj med en person kort i arbetsstyrkan i ett lantbrukarsamhälle. Att se hushållen som institutioner som också definieras i relation till det omgivande samhället är Sens och Agarwals begrepp *household bargaining* fruktbart i att se subversiva möjligheter och kristendenser i lokala genusregimer (Benería 2003:37-38, Conell & Pearce 2015:128). När en tidigare gift kvinna flyttar tillbaka till sin familj skapas ett utrymme för förändring. Att förstå en familjesituation som ett hushåll, och inte främst som en kärnfamiljskonstellation blir då av vikt för att förstå vilka villkor en person har att agera utifrån.

Tillhörande är inte heller bara biologiska band eller äktenskap utan något som regleras genom kinship/släktskap som är tätt sammanbundet med kast (Geetha 2009:76-77). Det som kvinnorna beskriver ovan är att de gift sig, lämnat äktenskapet och nu flyttat hem till sina familjer igen. Som gifta var de hemmafruar och de hade inte jobbat innan äktenskapet heller. Ong visar i sin studie i Malaysia hur introduktionen av lönearbete förändrade lokal terminologi och ideologi kring vad arbete var. Tidigare hade regionen bestått av självhushållande hushåll, men när både kvinnor och män kunde börja jobba i olika industrier skapades gränser mellan självhushållande, som är en sårbar och osäker inkomst och "white collar jobs" samt lågavlönade fabriksjobb. Det skapade klassklyftor på ett sätt som inte funnits innan och en lokal "elit". Med mer statlig närvaro, genom mer produktivitet i området, var det möjligt för personer med statlig anställning att vara resursstarka, något som tidigare definierats i egendom (mark). Det skapade även representativa gränser mellan stad och landsbygd (Ong 1987:79). På det sätter omformulerades lokala klassrelationer och konstituerades i samverkan med globala kapitalistiska förhållanden och fördelning av arbete (Ong 1987:77-78). Det finns många likheter till platsen för Ongs studie och regionen runt organisationen. Det är ett område där människor till stor del levtt självhushållande med små ekonomiska resurser och där många äger små delar land. Många av de jag intervjuat har bröder eller fäder som periodvis jobbar någon annanstans där det finns arbete. En person säger att hennes pappa har ett "government job" i den närliggande byn, som handlade om vattentillförsel på något sätt. Det framgår att det är en speciell typ av anställning, i relation till de som periodvis migrerar för arbete.

Centren för vävning är kvinnodominerade. Det är endast kvinnor som jobbar med vävning på centren jag besökte och det är kvinnor som är handledare. Det är även kvinnor som jobbar med växtfärgning, och de färdiga produkterna. De männen som jobbar på organisationen jobbar med verkstad, administration eller solenergi som jag uppfattade det. På morgonmötena som sker klockan 9 varje dag på huvudcentren kommer de ansvariga för varje enhet och de som jobbar som kontaktpersoner. Det är en kvinnodominerad grupp men tre till fyra män deltar. De jobbar administrativt och som samordnare med fältcentren. Mötena hålls på hindi och jag får ibland viss översättning. Det är en man som håller i mötena, vilket gör att han pratar mest. Annars är taltiden mellan män och kvinnor ganska jämn, och det är mer vissa personer som jobbat länge som pratar mer.

På huvudcentret finns det två gästhus, där män och kvinnor bor åtskilt. På de administrativa avdelningarna jobbar både män och kvinnor. Grundaren säger att det är viktigt att skapa en miljö dit föräldrar kan sända sina döttrar för att jobba, utan att vara oroliga att det skulle hända något. Hon säger att hon velat anställa en översättare, som skulle kunna underlätta för de besökare som inte pratar hindi. Men när hon tidigare anställt yngre män från byn har detta inte fungerat. De har inte förstått hur det ska förhålla sig till de jämnåriga tjejerna som jobbar på centret. Därför vill hon nu anställa en kvinna, men har inte hittat någon som pratar tillräckligt bra engelska.

Toninis reflektioner om ålder ser jag som en del i hur genusroller och relationer reproduceras men också utmanas i kontexten för lönearbete (Tonini 2016:74). När kvinnorna i vävgrupperna beskrivs är det som ogifta, gifta, änkor eller skilda. Det är baserat på ett heterosexualiserat livslopp där tillhörande och identitet ligger i relation till män. De yngre kvinnorna och männen på organisationen har på jobbet andra möjligheter att umgås som kollegor. Det är ett nytt fält för umgänge. Ong menar att en arbetsplats för kvinnor som för första gången inträder på arbetsmarknaden både är att förhålla sig till kapitalistisk disciplin men även en arena för självförverkligande (Ong 1987:4). Hon menar att på arbetsmarknaden sker en kulturell omkonfigurering av dottern/systemen (Ong 1987:113). När kvinnor börjar röra sig mellan produktiva och reproduktiva sfärer och inte längre endast har handlingsmöjligheter inom hushållet förändras genusrelationer och hur olika individer kan umgås. När jag går från matsalen till vårt rum i gästhuset ser jag ofta de yngre killarna och tjejerna som jobbar med administrativa uppgifter sitta inne på kontoret. De umgås innan det är dags att sova och sitter där (på sin arbetsplats) då de inte kan umgås på sina respektive boenden eftersom de är könsseparatistiska. På kontoret finns det internet och de sitter med sina telefoner eller sitter och pratar.

Alla jag intervjuat säger att de använder sin inkomst för att stötta sina familjer. När jag frågar handledaren på huvudcentret, som är ogift och som bor på samma gästhus som mig, om hon också skickar hem pengar skrattar hon lite och pratar lite med de andra i vävgruppen som sitter lite längre bort. Översättaren blir lite obekvämd.

Now, I think they're just being sarcastic about the income. I don't know how much it is... She said "no no I don't". I have no idea about their salary, how much they earn and what happens, how much is it... they're just being a little sarcastic about it, I don't know.

Översättaren säger att de ironiserar över vad de tjänar, att det inte är så mycket att skicka hem. Hon vet inte vad de tjänar, och det varierar också efter hur mycket de själva producerar, men det framträder två parallella berättelser om vad arbetet är värt. Dels att lönearbetet innebär att de kan försörja sig själva och sina barn, men även att det faktiskt inte räcker.

Sammanfattning

Vävningen sker på centret, men är även en traditionell praktik i regionen, som människor i stor utsträckning utförde för hushållsbehov i sina hem. Vävning som lönearbete påverkar därför även förutsättningarna för hushållsarbetet. Det går inte att ta någon paus från hushållsarbetet och de reproduktiva sysslorna fortgår löpande under dagen. Det gör att alla inte kan lönearbeta i ett hushåll, en förutsättning är att någon eller några är hemma och tar hand om hushåll och eventuella barn.

Många av de väverskor som jobbar på centret har skilt sig eller på andra sätt brutit sina äktenskap och flyttat tillbaka till sina familjer. Det kan skapa möjligheter för att lönearbete som inte var möjliga innan. Inom hushållen sker en omförhandling om arbetsfördelning och genusrelationer när kvinnor börjar jobba. De som har barn säger att de jobbar för att kunna försörja dem, att det ger en säkerhet. Under intervjun med handledaren på huvudcentret är hon sarkastisk kring att det inte är så mycket inkomst att kunna försörja eller stötta sin familj på. Det är en motvikt till att de andra säger att de jobbar för att kunna försörja sina familjer, det ger en inkomst, men den kan även anses vara marginell.

8. Förutsättningar i förändring

Inledning

I detta kapitel diskuterar jag socio-tekniska villkor och Masseys begrepp *time-space compression*. Vidare analyserar jag familjen som institution för reproduktion och förändring av genusrelationer. Jag avslutar med vad lönearbete innebär för valmöjligheter och en kommentar om empowerment.

Förändring av socio-teknologiska förutsättningar

En förmiddag på fältcentret sitter några av de yngre kvinnorna stor del av tiden med sina telefoner. De tittar på videoklipp på Youtube där folk spelat in sig själva när de dansar och visar oss ett klipp med två vita tjejer som dansar till en indisk låt. De skrattar och menar att de ser roliga ut och inte kan dansa. De bestämmer sig för att de ska spela in när de dansar och vi ska titta. Arbetet avbryts i hela vävstugan och alla sätter sig för att kunna se. Vi sitter på mattor i mitten av rummet och de andra väverskorna sätter sig med oss, någon sitter kvar vid sin vävstol, men uppmärksamheten är riktad med de som ska dansa. Musik spelas från en telefon och det filmas med två andra. Den ena kvinnan dansar och får applåder. En annan, den blygaste i gruppen, reser sig också. Hon avbryter sig flera gånger, fnissar och håller händerna för ansiktet. Tillslut dansar hon hela sin dans, men veckor bli lite brydd när hon ser filmen och ser att hon har svettmärken under armarna, vilket syns när hon dansade. Det blir en uppsluppen stämning och det verkar vara välkända melodier som spelas, traditionell musik från regionen.

Plötsligt öppnas dörren. En kvinna med djupa fåror i ansiktet, sårin nedknuten om midjan och en själ om huvudet kommer in. Hon är respektingivande och ser stark ut. Hon håller två stora knivar med runda klingor i händerna och som jag uppfattar det ropar hon till sin ena dotter: ”Du ska ju inte vara här!” Hon höjer knivarna i luften som en gest av att de ska ut och skära gräs. Den ena tjejen lösgör sig ur gruppen, hon är lillasyster till en av kvinnorna som hämtade oss. Hon jobbar inte i vävstugan, men precis som en av småbröderna till en annan kvinna kommer hon också förbi fältcentret ibland.

Internetmottagning finns idag på avlägsna platser, där annan infrastruktur saknas. Det finns något paradoxallt i att kunna lägga upp en bild på Instagram eller titta på Youtube och sedan bevittna jordbrukare som plöjer med oxar. Det går att ansluta till den globaliserade digitala världen från platser där det saknas rinnande vatten i hemmet, utveckling är inte linjär eller konsekvent på det sättet. Tillgång till internet bygger på tillgång till en apparat med mottagning (och ett abonnemang eller kontantkort). Detta påverkar bilden av fattigdom. Roy menar att Gandhi romantiserade bilden av den indiska byn, och att han i sin strävan av att leva ”as the poorest of the poor” osynliggjorde den grundläggande definitionen av fattigdom som avsaknad av makt (Roy 2014:44). Dagens ökande tillgång till mobilteknologi för fler människor och parallella ökande ekonomiska klyftor mellan grupper och stater skapar frågor om hur utjämning och resursfördelning ska ske (Castree 2004:9). Genom organisationens arbete har regionen, den lokala platsen, blivit föremål för mer utbyte med mer urbana, globala, platser som Delhi, men även andra globala relationer med kunder och volontärer har gjort organisationen till en del av flöde av människor, varor och information. Massey menar att maktgeometrin för social differentiering skapas genom de olika villkoren och konsekvenserna av global kapitalism vilket hon kallar för *time-space compression* (Massey 1994:150).

Tid och plats är sammanflätade i komplexa strukturer och mönster. Det gör att det dels handlar om vem som rör sig och vem som inte rör sig (mobilitet), men maktrelationer finns även i flöden, kopplingar och rörelser. Vissa grupper skapar och bestämmer rörelser, medan andra är mottagare eller får anpassa sig och andra blir mer instängda. ”This is, in other words, a highly complex social differentiation. There are differences in the degree of movement and communication, but also in the degree of control and of initiation. The ways in which people are placed within 'time-space compression' are highly complicated and extremely varied” (Massey 1994:150). Massey lyfter hur människor befinner sig i varierande, olika, sociala relationer och positioner, men genom att förstå maktrelationerna som geometriska belyses hur globala relationer mellan platser, vilket kopplar dem samman, inte är ömsesidiga eller maktutjämnande. Det finns diskrepanser i hur det tar sig i uttryck och hur människor förhåller sig till dem.

Då *time-space compression* är något som fångar fenomen på global och lokal nivå omfattar social differentiering både grupper och individer. I exemplet från fältcentret med Youtubeklippen ser jag mobilteknologin som en socio-kulturell förändringsfaktor som omfattar utveckling, motsättningar och motsägelser. Även om tillgång till internet inte förändrar faktiska materiella tillgångar eller resurser, kan det möjliggöra tillgång till andra typer av informationsflöden än radio, tv eller tidningar. Globala relationer kan på det sättet nå fler personer, och världen kan verka närmare (Castree 2004:10). Kvinnorna som tittar på klippen skrattar också åt det de ser. De är inte endast passiva mottagare, utan som betraktare har de också en egen åsikt. Ong menar att kulturell förändring innebär utmanande av lokala ideologier och etablerade förhållningssätt (Ong 1987:8, 187). Även om fältcentret i sig inte har en dator och att all kommunikation med organisationen verkar gå genom handledaren, främst genom telefon, finns genom de unga kvinnornas intresse för dans och musik en plattform för dem att på raster utforska det. Teknik kan på det sättet också utmana gränser för globalisering, inte endast rita ut gränserna för hur långt globala processer sträcker sig (Castree 2004:10). *Time-space compression* visar också en motvikt till globaliseringens retoriska strävan snabbt framåt i tiden. Processerna är mer komplexa och sammantvinnande, de är inte riktade åt ett håll, utan synliggör de assymeriska maktrelationerna.

En person hänger tvätt på ett hustak i en närliggande by.

Familjen som institution

Connell och Pearce menar att det går att förstå genusrelationer på olika dimensioner genom *genusordningar* och *genusregimer* (Connell & Pearce 2015:110). Det binära genussystemet⁷ strukturerar relationer mellan män och kvinnor på lokal och global nivå, vilket gör att det kan upplevas som naturaliserade kategorier genom att särskiljning sker på alla nivåer, även om de kan konstitueras olika på olika platser. Genus är både kroppsligt och diskursivt genom vad Connell och Pearce beskriver som *sociala konfigurande genuspraktiker* (Connell & Pearce 2015:76-77, 147). Konfigurande genuspraktiker reproducerar genussystemet, ett exempel på detta i mitt material är äktenskap. Väverskornas sociala relationer definieras utifrån deras civilstats då de beskrivs som ogifta, gifta, skilda eller änkor.

Geetha menar att det i en indisk kontext är mer fruktbart att tala om hushåll än om en kärnfamiljsstruktur, då hushållet är rumsligt definierat, där män och kvinnor har olika förhandlingsutrymmen, som exempelvis döttrar, mödrar eller makar (Geetha 2009:63). Dessa förhandlingsutrymmen konstituerar sociala relationer i och utanför hushållet. Agarwal och Sen kallar det för *household bargaining*, vilket innebär förhandlingen av arbets- och resursfördelning i hemmet (Agarwal 2010:4, Benería 2003:37-39). Jag ser familjen som institution, med det heterosexuella äktenskapet som grundläggande konfigurande genuspraktik. Det är den övergripande nationella genusordningen. På lokal nivå, vilket kan vara regionala seder, ideologier, samt hushållsnivå, finns genusregimer, där genusrelationer är situerade och sociala relationer mellan individer, men som förhåller sig till de övergripande genusordningarna.

⁷ Eller *de binära genussystemen* för att de är globala, men med lokala, situerade skillnader. Jag förstår genusordningar och regimer som ett matrix som är samtidigt och parallellt, men som innehåller så mycket systemfel att det egentligen inte är stabilt, men reproduceras genom alla strukturer att det ändå är basalt för tillvaron. Likande som Castree beskriver att det inte finns några platser som är "non-economic" (Castree 2004:18), finns det inte eller platser bortom genus.

När jag pratar med grundaren om hur länge en person stannar som väverska i organisationen säger hon att det beror på. De som börjar jobba på organisationen innan de gift sig, slutar när de gifter sig, eftersom de då flyttar till en annan by. Det är också var handledaren på fältcentret berättar. För att kunna jobba måste de kunna ta sig till centret varje dag. Grundaren berättar att det vid något tillfälle var en väverska som gifte sig, men att hennes make bodde i en by som också hade ett fältcenter, vilket gjorde att hon kunde fortsätta jobba. De som börjar jobba när de är gifta stannar längre perioder. Som diskuterat tidigare är det även många som lyfter att de haft problem i sina äktenskap, och nu flyttat tillbaka till sina föräldrar igen. Äktenskapet som genusordning skapar på det sättet tydliga vändpunkter/hållpunkter i livet att förhålla sig till. Det innebär fysisk förändring genom att flytta. De lokala genusregimerna är att gifta sig inom sitt kast, och att flytta till sin mans by. Kring äktenskapet finns också tydliga riktlinjer kring ålder. Traditionellt sätt gifts kvinnor bort tidigt, men några personer som jag intervjuade var runt 30 år och fortfarande ogifta. Detta räknas som gammalt, och har i samtal framställts som att det finns en, även om den är diffus och inte uttalad, övre gräns för när en kvinna blivit *för* gammal för att gifta sig. Att gifta sig beskrivs också som något som händer en kvinna. Det föregås inte av perioder av att dejta, eller lära känna varandra, vara tillsammans, utan beskrivs som att en kvinna går från att vara ogift till att vara gift. Jag förstår det dels genom hur familjen är konstituerade genom tillhörande. Som dotter tillhör kvinnan sin familj genom uppväxt, men som gift tillhör hon mannens familj och inte längre den tidigare familjen (Geetha 2009:78). På det sättet är det inte endast ett personligt beslut eller angelägenhet, utan något som omformulerar många personers sociala relationer och resurser för ett hushåll.

Den traditionella konstitutionen av familjen är även något som påverkar organisationen verksamhetsmässigt. Ett tag hade de problem med att tillsätta någon som skulle jobba med de färdiga produkterna och samordning. Den tjänsten hade bytts ut ett par gånger och de behövde någon med överblick. Grundaren beskriver det som att de aktivt sökte efter en gift kvinna för den tjänsten:

Grundaren: [...]“we needed a married woman to be a part of this whole core function”.

Lina: And why did you need like a married woman to..?

G: The young girls get married and go...

L: Ah, so they go away, so somebody who is like settled...

G: Mm, for that.

Även om många ogifta kvinnor jobbar på organisationen, och många har varit där i flera år, så innebär en gift kvinna en annan typ av stabilitet menar grundaren. Giftmål är både en del i att reproducera genusordningen, men inkorporeras även i möjligheter till att arbeta. Ong diskuterar hur kvinnors etablering som induatriarbetare gjorde att de hamnade mellan familjen och arbetes disciplinering av genuspraktiker (Ong 1987:8). Det är både en stabilitet för den normativa familjebildningen, men kan ses som positivt för en arbetsgivare, vilken är en motvikt/utmanare till familjens konfigurerande genuspraktiker.

Ogifta döttrar och gifta kvinnor

På huvudcentret berättar handledaren att mycket av hennes arbete när det börjar nya personer handlar om att stötta och stärka. Hon lägger tid på att lära känna de nya personerna och med de som har svårt att lära sig sitter hon längre än med andra som direkt kan jobba mer självständigt.

Ok, she is not speaking... only I'm asking the questions. So, she says like, yeah, people will come, they won't even speak, then we get to know, slowly we get to know them and

then, those who don't understand at all, like she spends a lot of time with them, so they can understand and then slowly slowly like talk about the personal things and then things will come up and then they'll try to advise. Try to give them like a little bit encouragement and that's, now she's here and don't have to worry like...

Översättaren vänder sig även till mig och säger att handledaren i sin tur inte heller vill prata. Jag förstår inte om hon är blyg eller ointresserad. Efter många följdfrågor, som inte översätts till mig, berättar hon lite mer detaljerat. Hon beskriver det som att det finns utrymme att skapa personliga relationer i gruppen och att de lär känna varandra väl. Det hon beskriver är också hur det finns personliga frågor och aspekter i att börja jobba som kan göra det svårt. Många har en familjesituation som beskrivs som svår. Att börja jobba är inte en lösning som tar bort alla problem eller utmaningar, utan skapar andra förhållningssätt. Handledaren bor på centrets gästhus med de andra ogifta kvinnorna. Hon berättar att hennes familj inte frågar henne något om hennes jobb när hon är hemma på besök. Första gången hon kom till centret för att börja jobba hade hennes pappa följt med och släppt av henne, då hon bor någon timma bort med bil, men sedan dess pratar de inte om det.

Alla som jag pratade med har sedan någon tid avslutat sina studier (med undantag för en person som hade ett år kvar), eller tidigare varit hemmafruar innan de började jobba på organisationen. Efter en avslutad arbetsdag på fältcentret följde vi några av personerna en bit på vägen. När vi gick tillbaka var det några barn och ungdomar som lekte utanför skolan. En hade en cykel som de turades om att cykla på. Eftersom området ligger på en bergssluttning med étageodlingar var detta en av de få platser där det gick att cykla på plan mark. En av de unga kvinnorna berättade att det var hennes bror. Han pluggar och hennes föräldrar och morfar jobbar med jordbruket hemma. De väverskor som inte var gifta på fältcentret sa de att de hjälpte sina mödrar med hushållsarbetet när de var hemma. Det hade inte någon fritid att själva disponera.

So she was working at home, she was also, all of them were working at home before they came here. And I just asked her since what about your inlaws where are they, and she said they are back home looking after the farm and her mother in law looks after the children, so before coming to work they cook their food and all that. So they do a lot of work, like they finish the housework and then they come here and then they go back and do more housework.

Övrig familj jobbar med jordbruk och boskap. Några har en manlig familjemedlem som jobbar i en annan stad, i en annan delstat och då endast kommer hem några gånger om året. Översättaren berättar att det är relativt vanligt för unga killar att arbetsmigrera till exempelvis Mubai och Goa, där de jobbar inom turistnäringen. Vissa följer turistströmmarna över säsong och jobbar vissa månader på en plats och sedan vidare på en annan. Handledaren och en annan kvinna på fältcentret berättar att deras män också jobbar långt hemifrån större delar av året. Där skiljer sig *the spatial differentiation of labour* kvinnor och män (Castree 2004:8). Avstånd till arbetet är olika för kvinnor och män när det gäller lönearbete. De kvinnor som jobbar på organisationen kan jobba där, så länge det är möjligt att ta sig till jobbet varje dag, eller om det är ogifta då det kan bo på gästhuset. För män är avstånd inte det avgörande för om de kan arbeta eller inte. Både som ogifta och som gifta kan de pendla och befinns sig på avlägsna platser från hem och familj under långa perioder. Tonini menar att ungdom/*youth* är en fråga om kulturellt kapital erhållet från klasstatus (Tonini 2016:74). Mina unga informanter definieras som döttrar eller ogifta. De som bor på gästhuset brukar hjälpa till i köket. Efter middagarna brukar de sitta vid vedspisen på nedervåningen och umgås och prata med kockarna. Det ser ut som ett familjärt umgänge. Vardagslivet skiljer sig för de som bor på huvudorganisationen och de som jobbar på fältcentret.

De som jobbar administrativt brukar sitta i kontorsbyggnaderna och prata, men också för att internetmottagningen är bäst där. Då umgås både de yngre kvinnorna och männen. På huvudcentret är enheterna överlag könsuppdelade, med några undantag. Både kvinnor och män arbetar som samordnare och kontaktpersoner till de olika fältcentren, vilket gör att det på morgonmötena deltar både kvinnor och män, där taltiden är ganska jämt fördelad på möten jag varit på. Organisationen som arbetsplats förhåller sig både till rådande genusordningar, för att vara en möjlig arbetsplats, men då de anställda män och kvinnor förhåller sig tillvarandra som kollegor, finns öppningar för omförhandling av genusrelationer vilket konstituerar organisationen som en lokal genusregim. Det förändrar även kvinnornas relationer till sina familjer, både som gifta och som ogifta påverkar de arbetsfördelningen i hushållet. Översättaren frågar i citatet ovan vad personernas hushållsmedlemmar gör när de är på jobbet. För att en person ska kunna jobba behövs det att några är hemma och sköter om boskap och eventuella barn. Det krävs också att en person kan avvaras från jordbruksarbetet. Genom begreppet *household bargaining* är det möjligt att förstå att det på olika sätt blir möjligt för kvinnor att jobba, för den enskilda individen finns olika parametrar, men det förhåller sig även till rådande genusregimer.

När grundaren beskriver vad det är som förändras för kvinnorna som bor på organisationens huvudcenter säger hon att det är distansen till familjen som är det avgörande.

See the biggest thing is that the girls are living independently away from the family so there is this whole freedom which they never had, simple freedom of getting up at seven a clock and not at four. Simple freedom of having x amount of money which they can choose to spend. Whether they send it back home or they buy a gift for themselves that's their choice but they have the choice. Most of them choose to support their families because they are sometimes the only earning member. Now, that is something we don't want to intervene, actually, because when you say choice it really is means choice. There are only stages of development you cannot fast-forward everything say hey you took the wrong decision you cannot say that you should be doing this. Then again, we are taking over the choice whether it's parents or us, the same thing right? Sure you give advice but you cannot oblige anybody to follow it.

Genom Connell och Pearce ser jag i grundarens svar distans som en möjlig *kristendens* av genusregimer (Connell & Pearce 2015:128). Kristendenser är faktorer som kan framtvunga förändring och omförhandling. Distans till familjen och att bo tillsammans med andra unga kvinnor förändrar vardagslivet. Grundaren nämner att för många innebär det att gå upp senare, tjäna egna pengar som sätts in på individuella bankkonton och då organisationen har rinnande vatten till byggnaderna är det många moment som förenklas mot hur personerna är uppväxta och som de som kvinnor varit ansvariga för. Hon problematiserar organisationens arbete genom att säga att det inte går att snabbspola förändring. De har inga rätta svar i vilka val väverskorna ska göra, med exempelvis sin lön, och hon lyfter också hur de i så fall skulle överta rollen som överförmyndare från familjen om de bestämde hur de skulle fatta vissa beslut.

Hon fortsätter:

So while it's empowered rural women who has been with us 15 to 20 years due to the very stable livelihood we provide for them it has also helped delay the marriage of very young girls. We took them on for training at 15-16 and we found that by 18 they were full time weavers. And girls they are all school drop outs, actually, because the school is far way so parents don't send them after 5th grad 8th grade. The result is that they are at home and only marriage happens by default if a good boy comes along they just marry her off, but if she is in training and is also an earning member of the family we found that at the age of

marriage delayed by 7 to 10 years. For us that was a beautiful consequence of what we are doing, it was not our original target but that was what happened you know organically...

När grundaren pratar om förändrade genusrelationer framställer hon dem som konsekvenser av ett etablerande av lönearbete och inte som mål de från början hade med sitt arbete. När Ong definierar kulturella förändringar överensstämmer det med hur grundaren beskriver hur deras arbete har kunnat ses som en bidragande faktor till förändring i ålder för giftermål.

Cultural change is not understood as unfolding according to some predetermined logic (of development, modernization, or capitalism) but as the disrupted, contradictory, and differential outcomes which involve changes of identity, relations of struggle and dependence, including the experience of reality itself.(Ong 2010:3).

Hur genusrelationer förändras framstår som tätt knutet till lokala genusregimer och de kristendenser som uppstår. I exemplet är det distansen till familjen som kan påverka individerna till förändrade genuspraktiker, men även hur etablering av lönearbete kan skjuta fram äktenskap i ålder vilket gör det möjligt för unga kvinnor att få tid och plats till att skaffa sig egen kunskap och självständighet.

Grundaren menar även att kastsystemet är mindre framträdande än när de började arbetet för 20 år sedan. Kastsystemet påverkar demografiskt genusrelationer då familjer gifter sig inom sitt kast och på så sätt hur kvinnor flyttar i området. Det är tätt knutet till materiella resurser och sociala genuspraktiker. Hon menar att avbefolkning till viss del kan bidra till uppluckring eller omfördelning av hur kastsystemet tar sig uttryck i sociala relationer.

In the village the caste system is prevalent, it is not as strong as in Rajasthan, but in the village also things are changing because of outmigration. The co-dependence is increasing you cannot say that if there are only 20 people left in the village and you need the person from the lower caste to do some job in your house.... you know that there is no third person, so suddenly they have started relaxing the rules (*ohörbart*). It's out of co-dependence so things are obliging people to change because we are all organic beings you know, we cannot be stuck in one story for very long, even though we think people are stuck, actually we are not. They're also organic beings they respond to situations they respond to conditioning and they are thinking beings, so change is happening, but slow.....but slow.

Även om förändring är långsam trycker hon på det dialektiska i sociala relationer. Även naturaliserade hierarkier som genusrelationer eller kastsystem kan vara så internaliserade att de ter sig omöjliga att förändra sker det hela tiden omfördelningar och förändringar. Smith understryker vikten av att ta till vara på dessa asymmetriska förändringsprocesser istället för att tolka dem som linjära eller som med Ongs ord "unfolding to some predetermined logic" (Ong 1987:3, Smith 2004:52-53). Att kastrelationer förändras, "relaxing the rules", har enligt grundaren främst att göra med förändrade beroendeställningar då regionen avbefolkas. Det är indirekta konsekvenser av urbanisering och centralisering. Byn är då i centrum för både modernitet och tradition, de rivaliserande utopier som Roy beskriver de politiska strategierna för Ambedkar och Gandhi (Roy 2014:22-23). Det är inte genom återgång till mer traditionell livsstil eller genom utveckling och urbanisering som kastsystemet i byn förändras utan genom pragmatiska förhållningssätt till globala och nationella strukturer.

Okvalificerat arbete och valmöjligheter

Under en av gruppintervjuerna på huvudcentret kommer en kvinna från en annan enhet in och sätter sig vid sidan av gruppen. Hon ska prata med handledaren, men lyssnar en stund på intervjun. När vi pratar om vad väverskorna skulle vilja göra i framtiden byter hon in.

So, her inputs it's like really... because she's overlooking everything and she's been here for a long time, so what's these girls are saying anyway they want to be here a long time. So she's like why they want to stay here is: the first thing is they have young kids and this is the safest place to have the kids over here. (*ohörbart*) And she's saying like none of the NGOs in this area pay so well and what's happen is like, the NGOs, what they do they... they do work with NGOs but what happen is like they don't give salary up to 3 to 4 month. They don't pay well plus what's happen is like you have payment for what you do and then the project is finished and then you go off, so then there is uncertainty there, but here in spite of, like now they don't need a product stock, then there is no production actually, they have enough stock. But they are still training these people and they are still paying like 3000-4000 depending on their skill and still training them and then they can earn their livelihood.

Then this place is not going to go anywhere, so that's why she said this is the safest place, when you have a child that is 3-4 years old and you go out maybe in that city... then you have to have like somebody at home. Like somebody at home and the other goes out. Plus with the big city you get the expenses also, they are bigger, so it gets difficult, it's a financial strained for them. And they're not that skilled, for the cities they're not skilled, how they will go to cities like Delhi weaving, there's no point in that. Nobody will give them that kind of work over there because this industry doesn't exist there. That was her point, because mostly all of them stay you know. Those who join they stay for long time, because it's a financial stability. They will be taken care of. It's like that.

Hon menar att deras kunskaper är lokala som väverskor, det är endast på organisationen som de värderas som arbetare och kunskapssubjekt då det endast är här det går att få denna typ av jobb. Deras möjligheter till arbete är mindre i större städer, och städerna ställer andra typer av krav, särskilt för dem med barn. Någon måste vara hemma (nu kan de ofta få hjälp av släktingar när hushållet inte endast består av kärnfamiljer), det tillkommer mer kostnader för boende och i städer som Delhi finns inte arbetsplatser där deras kunskaper kan tas tillvara. De är "unskilled" och staden är då ett hot mer än en möjlighet. "Unskilled" får förstås som låg eller ingen utbildning, men också som fattig. Det är fattigdom som också ligger som en bakgrund när kvinnorna beskrivs.

Historikern Beth English menar att jobb i fabriker inom kläindustrin inkluderar kvinnor i lönearbete vilket kan vara ett steg ut ur extrem fattigdom eftersom industrier i många fall är de första etablerande stegen av industriell utvecklingen och modernisering (English 2013:67). English beskriver kvinnors globala situation inom textilindustrin som arbetsintensiv, där varje moment i en produktionskedja bryts ner i små processer, vilket gör kvinnors arbete som ersättningsbart och lågkvalificerat. Kvinnors arbete blir på det sättet både billigt och flexibelt, men framförallt ersättningsbart. Detta ger även effekter på den globala arbetsmarknaden och textilproduktionen (English 2013:70, 72, 76). På organisationen är väverskorna med i hela processen och kan utföra varje moment, men enligt kvinnan i citatet ovan räknas de ändå som lågkvalificerad arbetskraft. Organisationens arbete är manuellt och monotont. Det kräver inte läs- eller skrivkunskaper och inte heller tidigare utbildning. Även med många års erfarenhet ger inte detta arbete arbetslivserfarenhet eller kvalifikationer som räknas om de skulle vilja ha ett annat jobb. "For the cities they are not skilled enough" säger hon.

När grundaren beskriver hur de tänker kring vad det är för arbetstillfällen organisationen skapar menar hon att arbetet är behovsbaserat. De vänder sig till personer i en region som försörjer sig på jordbruk eller lokalt företagande, men som har små ekonomiska resurser. Hon berättar:

This whole program is made need-based. I need 500 rupees every month cash otherwise I have to go to Delhi so if (*organisationens namn*) work can give me 500 rupees I don't have

to migrate, but as another person who need 5000 rupees because they have no other source of income and no land then (*organisationens namn*) have to provide work for them. But that person has to work also, we cannot provide 5000 for free they have to work to earn that money. Somebody needs only 50 rupees per month, just to buy cigarettes so he doesn't ask his son for money. So that old man will spin half a kg of wool every month to earn the 50 rupees. After that he says I don't want to do anymore work, so who are we to tell him that no you should earn 500 at least... so it is really decided by the group what they want. How much they want to earn, the possibility is there.

Det är olika situationer hon beskriver. En man, som för att inte be sin son om pengar till cigarrer, spinner för exakt den summan han behöver. Personer som står inför valet att migrera för arbete, eller de som inte har någon inkomst alls för att de inte äger mark. För de som inte äger sin mark (eller väldigt små områden) kan det vara svårt att försörja sin familj på avkastningen. Då det inte finns större städer i närområdet, finns det begränsat med arbetstillfällen som ger tillräcklig inkomst. Det organisationen bidrar med är arbetstillfällen och en stabil arbetsgivare. Många NGOs som jobbar i regionen betalar endast lön på utfört arbete, som kvinnan ovan beskrev. Organisationen betalar alltid ut en persons grundlön, även om produktionen i vissa perioder ligger nere. Hos en del andra NGOs är inkomsten inte tillförlitlig på det sättet, vilket försätter de engagerade personerna i prekära situationer.

När grundaren beskriver organisationen är det som en katalysator, hon återkommer ofta till att de vill var en möjlighet eller ett val för individer att ta. De ska inte tvinga eller uppmana någon till att jobba hos dem, utan genom personliga relationer med samordnare i byar och via information göra det möjligt för personer att söka sig till dem. Huvudcentret har ett stort kampus-område med en butik. När vi sitter i bilen från tågstationen mot organisationen kommer den första skylten om organisationen och butiken när det är ungefär fyra timmars bilresa kvar. På det sättet blir deras närvaro tydlig i regionen, mer än lokalt i närområdet. Det påverkar transporter och några jeepförare jobbar direkt åt organisationen. De deltar på många mässor och konvet över hela Indien och även utomlands. Med växtfärgningskurserna de erbjuder får de besökare från Indien och olika delar av världen och de tar även emot internationella volontärer. Volontärerna uppmuntras att stanna i minst åtta veckor. De ska gärna delta i campus-skolans arbete, för att barnen ska träffa personer från olika länder och höra olika sorters engelska. Det är mycket som händer samtidigt. Grundaren beskriver organisation som ett alternativ. Det går att välja alternativet, det går att avstå. Kring detta alternativ uppstår förändrade familjekonstellationer och genusregimer, då det kan göra det möjligt att försörja sig som skild, det gör det möjligt att gifta sig senare och det gör det möjligt att öka sina ekonomiska resurser. Genusregimer och genuspraktiker förstår jag även genom Masseys diskussion om mobilitet genom *time-space compression* (Massey 1994:150). Val sker utifrån olika situationer. Hur kvinnan beskriver väverskornas situation skiljer sig från grundaren då hon beskriver de multidimensionella maktstrukturer som låser fast väverskorna, utifrån ett globalt perspektiv, till en plats. De reproducerar de rashierarkiska globala genusordningarna. På lokal nivå finns det möjligheter till omformulering och utmaningar av genusregimer.

Empowerment

På huvudcentret frågar jag den första gruppen om hur det känns att arbeta och vad de tycker om sitt arbete på organisationen.

Ok so all of them are saying we're feeling good to work here, but it's like very minimalistic answer, they are giving. Feeling good, stopping there.. so hehe, all of them are working for the first time, but they are feeling good actually. They are doing something with their lives, apart from the housework and all that.

De som kommer upp är känslan av gemenskap och att ha ett syfte. Det de gör betyder något för organisationen och för dem själva, då de tjänar pengar och ekonomiskt kan stötta sina familjer. Det som de flesta lyfter i relation till arbetet är den bra atmosfären väverskorna emellan. Grupptillhörigheten som skapas när de arbetar tillsammans och kan dela sina erfarenheter. Vävstugorna kan ses som stärkande gemenskaper då de vistas i grupper där de är egna individer. Då är inte arbetsplatsens tid och rum bara fjärrande från annat arbete, utan även en arena för vänskap och identifikation. Arbetsplatsen skapar då nya former för vänskap och relationer mellan kvinnor samt möjligheter att träffa personer från andra byar på ett sätt som tidigare inte varit möjligt.

De har även ett annat syfte mer än hushållsarbete. Alla i gruppen lönearbetar för första gången, ingen har någon tidigare erfarenhet från något annat ställe. Översättaren påpekar att det är kortfattade svar som kommer från gruppen. Hon är bra på att få alla att skratta och pratar snabbt och engagerat. Det är ofrånkomligt att intervjusituationen blir lite assymetrisk när de och jag växelvis väntar på översättning. Jag ber dem med mina frågor reflektera och beskriva sina liv och erfarenheter, vilket kan vara överrumplande om en inte är van att göra det. Vardag kan vara svårt att beskriva och då vi inte haft så lång tid att bygga någon typ av relation är jag också en okänd person som ber om berättelser som de inte vet (även om jag beskriver min studie) vad jag kommer göra med.

Grundaren beskriver organisationen som en katalysator för förändring, genom att erbjuda val för kvinnorna i regionen. Konsekvenser, så som högre genomsnittsalder för äktenskap, är positiva, men inte något de formulerat verksamheten efter. Organisationen bedriver förändringsarbete, från början fokuserat på att möjliggöra solenergi i hushållen vilket utvecklades till att skapa arbetstillfällen för att kunna investera i denna teknologi. Förändringsarbetet är inte fokuserat på att skapa politisk mobilisering för att formulera rättighetskrav (Tonini 2016:24-25). Grundaren menar att det inte går att snabbspola utveckling, men då de jobbar med hållbarhet och empowerment är det också något som är ohållbart som de vill förändra, vilket är politik. När jag pratar med grundaren har hon ett tydligt ekologiskt perspektiv, att interaktionen mellan människa och miljö måste vara ett kretslopp och i symbios. Capaleán Köhler skriver: ”‘Unsustainable’ was hence more a concern than ‘sustainable’ was a fact.” (Capaleán Köhler 2017: 28). Det ohållbara är miljöförstöring och utarmning. Det ohållbara är säsongsbaserad arbetsmigration. Det ohållbara är social utsatthet och fattigdom. Även om organisationen erbjuder alternativ och förändring, är som jag uppfattar det, inte diskuterat som politik eller mobilisering. Organisationen försöker skapa socio-ekonomiskt hållbara alternativ som tar hänsyn till människa och miljö, men som kvinnan som jobbar på färgningsenheten påpekade, har hon på sig kläder färgade av kemikalier. Hon har inte råd att köpa kläder från organisationen och hon har inte tid att väva själv. Batliwala menar att begreppet empowerment gått från att kräva kollektiva rättigheter till att fokusera på enskilda individer (Batliwala 2013:81). Vävgrupperna beskriver att de stärks som individer genom gruppen och genom att tjäna egna pengar. De formas som grupp, vilket är även vad grundaren tar upp. Organisationen fokuserar på kollektivet, och på regionen, men de gör inte kvinnor till politiska subjekt.

Innan mitt fältarbete påbörjas i Uttarakhand, bodde jag några dagar i Delhi. Vi sitter runt matbordet på nedervåningen av ett Bed and Breakfast (B&B) i Hauz Khas Market, Delhi. Det är ett så kallat *homestay* vilket betyder att det är en familj som bor där och frukosten lagas i deras kök. Ibland äter någon av familjemedlemmarna med oss. Vid ett tillfälle dricker mannen

sitt te när vi äter. Han pratar om sina resor, sist var han och hans son i Kina. Han startade sitt B&B för att träffa människor från hela världen och nu pratar vi om hur världen är i förändring. Han är oroad för den yngre indiska generationen, och hur snabbt ett kulturarv kan raderas och glömmas. Han oroas över att så många kvinnor vill jobba, att lämna hemmet bidrar till att tiden som läggs på att laga mat drastiskt kommer minska. Han säger att hjärtat av en kultur ju finns i köket, det är en mittpunkt, till möten och till hälsa, för familj och för samhällskroppen. Han säger att ja, saker måste och ska förändras, män borde lära sig koka te, han borde till exempel kunna det. Men, kvinnors gåva, uppgift, essens är att vara *homemakers*. Att skapa ett hem, att laga mat, det är av gud givet. Det går inte att lära en man det. Det går inte, så varför ska kvinnor jobba? Det kommer inte leda till något gott, men det kommer reglera sig själv hoppas han. Folk kommer tröttna på näringsfattig, dåligt lagad mat. Kvinnor kommer gå tillbaka till köket och hemmet. Det är hans fru som har stöttat honom att starta ett B&B. Hon är den bästa kocken säger han, och hon är hans trygghet. Deras son kommer ta över verksamheten, och deras dotter har sedan något år gift sig. Innan var dottern inte alls intresserad av att laga mat eller ta hand om ett hem. Hon jobbade och utbildade sig. Men nu när hon flyttat hemifrån, till sin man, har hon insett att maten inte smakar som sin mammas och äntligen börjat lära sig säger han nöjt. Hon förstod vad hon tidigare tog för givet och värdet i det.

Kvinnorna på organisationen lyfter känslan av att göra något med sitt liv. Lönearbete ger multidimensionell mening genom olika resurser. Resurserna framträder genom kunskap om textil, genom gemenskap och genom lön. De stärker individerna, vilket omförhandlar genusrelationer, och de stärker dem som grupper. Det som jag inte upplevde framträdde i detta var mobiliseringen för förändring som kan förstås som politisk, utan förändringarna beskrevs som anpassning. Mannen i Hauz Khas pratade om att saker skulle reglera sig själva, vilket på något sätt likande grundarens förståelse av förändring, som att saker löser sig.

Sammanfattning

Den globala tekniska utvecklingen är inte linjär eller symmetrisk och tillgång till viss teknik förändrar eller mäter inte övriga materiella tillgångar. Kvinnorna på organisationen benämns som döttrar, mödrar, ogifta, gifta, skilda eller änkor vilka syftar på relationer till äktenskap och familj. Familjen som institution och hushållet som enhet är viktiga för att förstå vilka förhandlingsutrymmen för genusrelationer som finns och hur de förhåller sig till övrig utveckling. Äktenskap innebär att kvinnor flyttar till sin mans familj och påverkar därför deras möjligheter att jobba.

Att börja lönearbete löser inte problem, grundaren diskuterar det som att de fungerar som en katalysator av alternativ, som är möjliga att ta. Valen sker från olika positioner. En person som jobbar på en annan enhet förklarar att även om väverkorna är erfarna och duktiga på sina jobb, gör det dem inte lämpade för annat arbete, de räknas fortfarande som "unskilled" på arbetsmarknaden. Hon jämför med att jobba i Delhi. Kostnaderna är mycket högra och om de inte har några kontaktnät krävs det att någon är hemma med barnen, hon menar även att denna typ av verksamhet inte finns i Delhi. Väverkskorna deltar på det sättet som arbetare på en global arbetsmarknad, men de är själva situerade lokalt på just denna arbetsplats. Det illustrerar de sammantvinnade globala processer som möjliggör förflyttning och mobilitet för vissa grupper, men håller andra kvar på sina platser.

9. Sammanvävning

Inledning

Mitt sista kapitel är en sammanvävning av de röda trådar som löpt genom min skrivprocess. Det behandlar mitt förhållningssätt till min metod, material och intervjupersoner. Jag diskuterar modernitet och globalisering och förändring utifrån hur grundaren och en person jag träffade i Delhi reflekterat kring detta. Jag avslutar med förhoppning om vidare forskning.

Ställning som trådarna från spolarna träs igenom när varpen ska rullas upp på varpställningen.

Svårigheter med att nå fram och att tänka genom ting

Det har varit svårt. Det har varit svårt för att jag känner att jag inte deltagit på det sättet jag hade hoppats på att jag skulle göra. På det första mötet jag hade med grundaren pratade vi om att jag på fältcentret skulle kunna ha en vävstol, där jag skulle göra alla de moment väverskorna gjorde och på det sättet göra en deltagande observation, mer än att bara observera. Det gick inte för att alla vävstolar var upptagna. När vi åkte till fältcentret var vi tre personer. Jag, Maja och den amerikanska volontären. Då vi alla var i samma ålder utgjorde vi på ett sätt en grupp (som likande varandra). Tre personer kändes som för många. En bidragande faktor var även att hennes modersmål var engelska och vi andra hade det som andraspråk. Det förstärkte språkbarriärerna mellan oss alla. Något som kommit upp, både hos indiska vänner i Delhi och på fältcentret var en skepsis mot amerikaner vilket inte speglades i européer. En fråga som lyfts filosofiskt är hur amerikaner som folk kan fungera utan en gemensam historia som går bakåt i tiden. Avsaknad av kulturhistoria, gör dem, amerikanerna, oförmögna att ta till sig eller förstå värde eller essens av andra länders kultur och historia. Jag upplevde det som att amerikaner betraktas som voyeurister när de intar platser, de kan se men de kan inte beröras. Jolly använder begreppet *colonial agents* när hon beskriver hur sammanvävd imperialism, antropologi och kristendom är (Jolly 2017:279). Hennes forskning är främst inriktad på stillahavskulturer som varit föremål för koloniserare, forskare och andra som velat veta. Att se det imperialistiska och

koloniasatoriska i viljan att veta problematiserar olika agenternas⁸ metoder och legitimitet i sin närvaro. Mulinari diskuterar viljan att veta som en forskningsetisk fråga (Mulinari 2005:120). Vad, hur och varför frågor som undgår etisk granskning eller lättviktigt kan motiveras som intresse. När vi tre anlände till fältcentret kom vi som besökare, men förhoppningen var att ett verkligt möte mellan skulle uppstå. Då vi var tre personer var vi redan en grupp. Vi blev en grupp i gruppen när vi satt på en vävd matta i mitten av rummet. Rent praktiskt är en person inte en grupp, den är ensam, två personer är en slags duo, som går att bryta eller dela på. Tre personer är en grupp. Vi hade olika anledningar att åka dit. Den amerikanska volontären skötte Instagram-kontot och bloggen för organisationen, vilket gjorde att hon ville kunna ta bilder och ha sett ett fältcenter med egna ögon, för att kunna återberätta. Jag ville träffa personerna som väver, se dem väva, vara i deras arbetsmiljö och även få viss inblick i deras vardag.

På något sätt vill jag hela tiden positionera mig mot den amerikanska volontären. Understryka skillnaderna i vad, hur och varför vi ville veta och ha tillgång till de personerna vi besökte. Hennes arbete var på uppdrag av organisationens grundare och gynnar organisationen, väverskornas arbetsplats, genom att öka trafiken till deras sociala medier och sprida information om organisationen. Mitt arbete är på uppdrag av mig själv, som en del i en utbildning. Jag vill positionera mitt arbete i ett fält av materiell kultur och vad det innebär. En studie som problematiserar hur hantverk förstås och vad textila praktiker innebär. Fine och Weis beskriver sig som "well-paid Thelma and Louise with laptops" när de som akademiker studerar arbetarklasskvinnor i USA. De lägger tyngd vid att det de vill göra är att skapa former för att samla in data för att gynna de lokala kamperna som förs, mer än att bara dokumentera dem. De vill använda sina positioner för att synliggöra kamper som förs (citerade i Davis & Craven 2016:115). Detta speglar mina reflektioner över att hitta min forskarroll/röst. Det etnografiska fältarbetet konstitueras av att det i grunden är en ojämlig situation mellan forskare och subjekt och att det i slutändan är forskaren som har makten att tolka, och på det sättet hänga ut/blotta/framställa sina informanter (Davis & Craven 2016:114). Min strategi var därför att metodologiskt använda mig av *thinking through things* (Henare 2007) att utgå ifrån vardagslivets ting och praktiker som vitala för att förstå samhällsstrukturer och normer i vilka mina informanters erfarenheter grundas i. Det trycker även på sammanvävningen av fysiska och kulturella förståelse av plats: villkor för mänsklig aktivitet finns i landskapet.

För att återkomma till rätten att få veta hade jag har mina egna anledningar tydliga för mig själv. Jag ville genusvetenskapligt diskutera handarbete. Inte endast som arbete, utan som handarbete. Handarbete kan dokumenteras och förstås som artefakter, men det är det socio-kulturella landskapet omkring det som intresserar mig. Det är även bråttom för just nu går tiden fort och det är fråga om generationer som dör utan att ha berättat allt och generationer som föds utan att förstå⁹. Där är Thelma och Louise metaforen. Men det går inte att slänga sig ner med sin laptop och säga: berätta allt så lyssnar jag.

Då jag gjort mina intervjuer och observationer har jag tänkt att ömsesidiga identifikationer är möjliga genom genus och hantverkskunnande. Ett exempel när detta har genererat respons är genom jämförande av kläder, hår och smycken, samt när jag har stickat. Haraway skriver "Some differences are playful; some are poles of world historical systems of domination" (citeras i Davis & Craven 2016:98). Det gör att våra erfarenheter kan gå in och ut ur varandra. Vi kan

⁸ Agent här använt som person med ett exempelvis forskningslegitimerat intresse för att befinna sig på en plats utan egen koppling dit.

⁹ Retoriskt.

på ett generellt plan relatera till varandra. Vi kan byta om ihop, vi kan borsta varandras hår, vi kan sitta nära varandra och vi kan viska till varandra. Ingen kommer hindra oss. Det som jag har velat lyssna på är erfarenheter av det praktiska med att väva, att lära sig och att arbeta. I min fältdagbok har jag dragit streck och ringat in "the complex role of being a woman – getting along". Det är det jag vill. Det komplexa med att fånga erfarenheter är att det är förkroppsligade, ibland utanför det som finns i språket (Davis & Craven 2016:99). Det paradoxala med att se sina informanter som subjekt och i maktposition är att de då även kan dra sina egna gränser för vad och hur de vill berätta, parallellt med att det kan vara svårt att sätta ord på (Davis & Craven 2016:113). Var börjar historien? "Vad är det ni gör?" kan mötas med skepsis. "Vad är det du gör?" På fältcentret var det särskilt handledaren som under intervjuerna vred på sig och frågade när de var slut. Det var när vi satt och drack te som hon mer öppnade upp sig och på eget initiativ berättade om vad hon stickade och hur hon lärde sig nya tekniker. Berättandet var då kontextualiserat till stunden, att dricka te och samtala och lära känna varandra. Intervjutillfällena var mer forcerade och något som jag skulle hinna med under de dagarna vi var på besök. När hon berättade själv framträdde hennes erfarenheter mer. Det upplevde jag även när väverska på huvudcentret berättade att hon ägde en symaskin och att hon övade sig på att laga kläder, för att förhoppningsvis lära sig sy egna. När vi på fältcentret skalat och skurit grönsaker med handledaren pekade hon på den lilla byttan som stod bredvid vattenhinken vid vasken och sa "buffalo food". Matresterna läggs i byttan och hon går sedan med den till ett av hushållen och ger de till deras buffalo och får i sin tur lite mjölk. Det blir närmare vardag och det blir närmare sammanhang.

För mig var ingången själva handarbetet, det praktiska vävarbetet, men för mina informanter var det främst ett jobb. När Capaleán Köhler diskuterar hur hon skapar sin antropologiska plats/utgångspunkt i ullfibern, menar hon att genom att se denna process som en *formation* syftar det på det icke-linjära och det kollektiva (Capaleán Köhler 2017:36). Tillblivelsen av ting eller tillskrivande av mening till artefakter menar Henare är en matris av *physical, material, psychological* och *social* aspekter (Henare et al 2007:11). I mötet mellan världar kan det främst vara den egna som blir synlig i relation till den andras. Min uppdelning mellan vävning och arbete insåg jag inte förrän jag genomfört mina intervjuer och började reflektera över mitt eget förhållningssätt till vad jag ansåg att det var. Det möte jag ville arrangera hade jag planerat i vävningen, men det vi rörde oss i var arbete och utförande. Arbete som i hushållsarbete, lönearbete där de står i reproduktiv och produktiv relation till varandra, även om formerna till en början ser ut att sammansmälta i varandra, då arbetsmiljöerna är mindre formella och inte industriella.

Subjekt eller individer med erfarenheter

Ong menar att för att förstå vilken påverkan industrialisering och marknadsekonomi haft för kvinnor i hennes studie måste kvinnor ses som historiska subjekt med subjektiva erfarenheter (Ong 1987:xi). Ramazanoğlu och Holland diskuterar att i feministisk forskning är det skillnad att stärka/empower enskilda personer och att göra faktisk strukturell skillnad (Ramazanoğlu och Holland 2002:126). Under mitt fältarbete har jag pratat, umgåtts och bott tillsammans med olika personer. De är unga och gamla kvinnor som jobbar som väverskor. Jag har tagit utgångspunkt i deras gemensamma erfarenheter och diskuterat dem som kunskapsbärande subjekt. Det har jag upplevt som en balansgång i etiska överväganden och i hur jag skriver fram dem. Då det är mina val av citat, min tematisering och mina reflektioner kring något som vi har

haft vissa svårigheter att prata om. Min makt som forskare är att skapa subjekt att utgå ifrån. Deras möjlighet till motstånd blir att inte berätta eller säga emot, men detta sker i insamlingsfasen, i skrivandet är jag ensam. På det sättet upplever jag att förhållningssätt, strategier och friktion är något som saknas i mitt material. Både gentemot mig, men även gentemot organisationen.

En person berättade att hon inte ville lära sig spinna, och blev då emot sagd av handledaren. Det är det exemplet som framstår tydligast i hur en person berättar något som någon annan säger emot. Under gruppintervjun på huvudcentret när en person från en annan enhet kommer in och ger sin analys av varför det är tryggt för dem att stanna på organisationen är hennes förklaring en typ av metanarrativ som det inte går att värja sig mot. Även om det stämmer, så har jag inte riktigt fått med reflektioner och tankar om väverskornas egna förhållningssätt till detta. Denna tystnad är i mitt material och något jag tänker tar mer tid att nå fram till, något som kräver mer förtroende och mer tid. Då min studie är explorativ har jag inte velat skapa politiska subjekt utifrån teori, men jag hade velat nå fram till dessa. Ingen av väverskorna lyfte, som jag tolkade det, den möjliga politiska aspekten i organisationens arbete. Kvinnors rättigheter eller orättvisor kom inte upp så att det nådde mig. Det går att skriva fram väverskorna som politiska subjekt, men jag upplevde ingen identifikation i att vara politiskt organiserad. Batliwala skriver att en person, eller en grupp, når sin kapacitet att förändra sina livsvillkor väldigt snabbt, om det inte finns statliga eller icke-statliga aktörer som på något sätt bekräftar denna kamp. Hon skriver ”Women understand this very well.” (Batliwala 2013:234). Jag tolkar det både som att hon menar kvinnor som individer och som historiska subjekt. Genom att leva sitt liv som kvinna förhandlas genusrelationer till familj och övrigt samhälle. Genom att organisera sig som kvinnor förstärks denna förståelse. Denna insikt ger olika förhållningssätt, exempelvis att försörja sina barn genom att skaffa ett långsiktigt arbete. Att kämpa för att få jobba för att fördröja ett äktenskap eller som möjlighet till att leva franskt från sin man. Det gör även organisationens närvaro viktig i form av ett alternativ. När grundaren beskriver deras arbete beskriver hon det främst som att de ger alternativ, som tidigare inte funnits. De vill inte komma med pekpinna eller normerande ställningstaganden, förutom när det gäller att tydligt markera mot kastdiskriminering.

Modernisering och globalisering

Mannen i Hauz Khas, nämnd i föregående kapitel, och grundarens till organisationens tankar om framtiden och om förändring liknar varandra. Hon menar också att Indien står för en framtid där den yngre generationen riskerar att lämna något bakom sig som aldrig kommer gå att återskapa om det glöms. Kulturarv är något som lever, det är dött och förtingligt när det hamnar på museum. När det går att visa upp är det förgånget, distanserat och passivt. Båda två visar också en tro på att saker kommer att reglera sig själva, till det bättre. Hon menar att saker ofta löser sig till det bästa, om det inte forceras, han tänker att när folk förstår konsekvenserna av förändring kommer de återgå till det som varit. De pratar om kollektivet, inte egentligen om individer. Samhällskroppen som rör sig och just nu verkar den vrida på sig som för att ömsa skinn, men de menar att det är helt fel årtid för det. Det är inte dags. Hon menar nog inte att återgång är lösning, utan snarare engagerad medvetenhet. De verkar tillhöra samma generation, och de uttrycker en oro kopplad till västerländska ideal, modernitet och hur den yngre urbana generationen påverkar det indiska samhället. Grundaren reflekterar över hur hon på sina utlandsresor observerat tydligare rebelliska trender att klä sig avvikande, eller med sitt beteende

avvika från normen. Hon säger att det säkert fanns hormonförändringar förr med, men de tog sig inte till uttryck på detta sätt.

Grundaren: A certain code of conduct a certain behaviour a certain style of dressing, I have never seen so much black in my life when I travelled in Europe actually. Everything is black but where did this black come from? You know, yes, in Greece I saw old women and I also know that very old women wear black continuously and so do the women in Garwahl, so there must be a historical root to black. But India. for example there are only a few pockets where people wear a lot of black. Otherwise, there is a lot of colour but you go abroad and it's like every single person.... very few people will be wearing colour and to me it's an expression of society also.

Lina: Mm

G: How can you be monochromatic? Very difficult, so inside has been made monochromatic therefore the outside looks like that or vice-versa.

L + G: Skrattar

G: You make everybody wear black and they become like one colour inside.

Jag fastnade för denna reflektion, som både karaktäriserar människan som en balans mellan det inre och yttre varandet, och en typ av global färglära. Det är reflektioner från en person som varit på besök och jämför det till sin egen kontext. På något sätt fångar det också kulturhistoria och brytningar med den. Världen utanför, och framförallt Europa, är svart. Indien färgglatt men det håller på att förändras. Hon målar upp en nationell karta där det endast finns små fickor där människor klär sig i svart. Grundaren och mannen i Hauz Khas generaliserar båda två och deras berättelser tolkar jag som reaktioner på modernitet. För dem är den moderna, urbana, uppkopplade människan inte komplex utan ett näringsfattigt ensidigt varande. Det kollektiva och levande framträder i färg och i det som händer i köket. Det finns i det som tar tid och i det som delas med andra.

Grundaren säger för de äldre kvinnor i Grekland och i Uttarakhand som bär svart måste det finnas en historisk anknytning till svart. Svart legitimeras i så fall genom tradition. Det nya modet, är en mer normerande anpassning till modernitet och att ifrånga det unika i varje människa och istället bli en bricka i ett större spel eller bara kuvas till anpassning till större reglerande strukturer. Ensidigheten är det som hotar kulturarvet. Både mannen i Hauz Khas och grundaren refererar till mångfald som det som försvinner i globalisering och modernitet. De är båda mer privilegierade personer som driver egna verksamheter. De läser tidningar och har ett omvärldsperspektiv genom att träffa människor från hela världen och även resa själva. När vi pratar talar vi om nutid, dåtid och framtid. Under mina intervjuer har det varit svårt att nå de dimensionerna med väverskorna. Både på grund av språkbarriärer, översättning och att det varit gruppintervjuer, men även för att det funnits ett starkt fokus på det som är just nu. Vikten har legat på att de har ett jobb, de trivs, de som har barn känner en lättnad för försörjning, men de som individer har inte framträtt som personer som rör sig mot något eller från något. Deras handlingar och viljor kommer fram som relationella mot familj, barn, föräldrar, fränskilda makar. När jag pratar med grundaren säger hon till mig att om jag verkligen vill göra djupgående intervjuer måste jag lära mig grundläggande hindi. Det är så mycket som försvinner i översättning. Språket får mening och innehåll genom betoning, ordval, pauser, ögonkast, det är mycket som försvinner när en inte hör hur betoning skiljer sig. När jag går in i vävstugan

efter en av intervjuerna på fältcentret har den yngsta väverskan lånat Majas solglasögon och tar selfies där hon posar på olika sätt och med olika personer. Vi tar en groupie. Hon står med armarna i kors i mitten och höjer hakan ganska kaxigt. Jag och Maja står på var sin sida och ler. Ofta får vi en sjuklig hudton ut när vi är med i en groupie tagen med en indisk mobil då många använder filter för att se vitare ut. Jag såg inte hur denna bild blev. På ett sätt kan det argumenteras för att det är teknologin som sätter gränser för hur långt globaliseringen går, men det är svårt att dra gränser för var de socio-tekniska konsekvenserna börjar och slutar. De unga kvinnorna på fältcentret som kollade på dansvideos på Youtube, handledaren som ringer och pratar med sin son via Facebook, tar på det sättet del av informationsteknologi och internet via mobiltelefoner, men likt den kapitalistiska logiken att utveckling och kapital skulle ”sippra ner” är det inte på det sättet resurser omfördelas. Tillgång till viss teknik förändrar inte grundläggande existentiella villkor. Tillgång till internet kan möjliggöra kommunikation och minska upplevda avstånd till familj och vänner, men det behöver nödvändigtvis inte minska klyftorna mellan hur olika marginaliserade grupper har möjlighet att delta eller få tillgång till resurser och rättigheter.

I kioskerna, både på landsbygden och i staden, hänger långa remsor med allt från tobak, schampo och tvättmedel. Det mesta går att köpa i engångsförpackningar. Att det går att köpa tvättmedel i engångsförpackning har stannat hos mig. Det skaver. Särskilt när jag ser så många tvätta förhand, till många personer. Småförpackningar gör det tillgängligt för fler, på många platser, men det vittnar om små ekonomiska resurser, att det för vissa inte går att köpa storpack, eller ens ”normalpack”. Det understryker också utarmandet av jordens ändliga resurser. När massproduktion av pulveriserade kemiska sammansättningar tar sig till de mest otillgängliga platser. Små, små plastförpackningar som sedan kastas i naturen eller bränns, för att det inte finns infrastruktur för att ta hand om det eller forsla bort det. Det kan ta sig överallt. Det som sipprar ner av den aggressiva globala neo-kapitalistiska eran är plast, material som inte biologiskt kan brytas ner. Det är det som paradoxalt nog inte heller kan ta sig därifrån. Det är det som är den yttersta gränsen av globalisering: material som inte längre flödar i flöden utan har nått vägs ände.

Avslutning

Jag har velat så mycket. Från början tänkte jag det som att närma sig en vävd bonad. När den hänger på väggen syns mönstret tydligt. Ju närmare en kommer, desto fler detaljer framträder. Textur, riktningar, spänning. Fibrer kan ha en så kallad *halo*. Det är fluffet som hamnar utanför själva tviningen på tråden, som att den har en aura. Beyoncé har för alltid förändrat intonationen på det ordet. Samtidigheter, paralleller, överlappningar, motsättningar, intersektioner, matrix. Allt hör ihop men behöver sammanhang för att det ska bli tydligt. Från början är det så hårt sammantvinnat att det ser ut som en tråd, men det är alltid så mycket mer.

Haraway uppmanar en till att hålla sig kvar vid problemet (Haraway 2016). Det finns många problem. ”So, make kin, not babies! It matters how kin generates kin.” (Haraway 2016:103). När jag tänker på vidare forskning om textila praktiker tänker jag på solidaritet. Solidaritet med material och utövare i global kapitalism. Det räcker inte med att fråga vilka som gjort kläderna. Vilka subjekt syftar feminismen och genusforskningen på och vilka metoder används för att fånga detta. Vilka allianser är möjliga och på vilka (och vems) villkor (Mohanty 1984:344, 347)? Det kommer alltid att handla om liv och död.

Referenser

- AIPP (2016). *HerStory 3: Championing Community Land Rights and Indigenous Women's Leadership in Asia* Chiang Mai: AIPP Printing Press Co., Ltd.
Tillgänglig: <https://drive.google.com/file/d/0B2ZRT6aJnHHRMFFId1NUZVlaeFU/view>
(hämtad 2018-04-18)
- Agarwal, Bina (2010). *Gender and Green Governance*. New Delhi: Oxford University Press
- Ankert, Kerstin (red.) (2013). *Tvåändssticket*. Värnamo: Dalarnas museum & Dalarnas hembygdsförbund
- Armbruster, Heidi (2008). "Memory, Ethics, Politics. Researching a Beleaguered Community" in Armbruster, Heidi & Lærke, Anna (red.) (2008). *Taking sides: ethics, politics and fieldwork in anthropology*. New York: Berghahn Books
- Back, Les (2007). *The art of listening*. English ed. Oxford: Berg
- Batliwala, Srilatha (2015 [2013]). *Engaging with empowerment: an intellectual and experiential journey*. Women Unlimited, New Delhi: Raj Press.
- Benería, Lourdes (2003). *Gender, development, and globalization: economics as if all people mattered*. New York: Routledge
- Berner, Boel (2011). "Den uppmätta vardagen, eller den svåra konsten att ordna sin tid" i Palm, Jenny & Wihlborg, Elin (red.) (2011). *Sammanvävt: det goda livet i vardagsforskningen : en vänbok till Kajsa Ellegård*. [Linköping: Tema Teknik och Social förändring, Linköpings universitet]
- Blomberg, Liv (2017) "På spaning efter det tyg som flytt" *Hemslöjd*, nr 4:42-47
- Braun, Virginia and Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2). pp. 77-101. ISSN 1478-0887
- Breuilly, John (2015). "The Globalisation of Nationalism and the Law" in Tierney, Stephen (red.) (2015). *Nationalism and globalisation*. Oxford: Hart Publishing
- Budhwar, Kusum (2010) *Where Gods Dwell – central Himalayan folktales and legends*. New Delhi: Penguin
- Capelán Köhler, Annika (2017). *Fibre formations: wool as an anthropological site*. Diss. Lunds universitet, 2017
- Castree, Noel (2004). *Spaces of work: global capitalism and geographies of labour*. London: SAGE
- Census (2011). "Uttarakhand Population Census data 2011"
Tillgänglig: <https://www.census2011.co.in/census/state/uttarakhand.html>
(Hämtad: 2018-03-30)

- Connell, Raewyn & Pearce, Rebecca (2015). *Om genus*. 3., [omarb. och uppdaterade] uppl. Göteborg: Daidalos
- Davis, Dána-Ain & Craven, Christa (2016). *Feminist ethnography: thinking through methodologies, challenges, and possibilities*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield
- Despotović, Katarina & Thörn, Catharina (2015). *Den urbana fronten: en dokumentation av makten över staden*. Stockholm: Arkitektur
- English, Beth (2013) "Global Women's Work: Historical Perspectives on the textile and garment industries." i *Journal of International Affairs*. Fall/Winter 2013, Vol. 67, No. 1. pp. 67-82
- Fair Action (2017). "Kläder" Publicerad: 2017-10-15
Tillgänglig: <http://fairaction.se/granskningar/branscher/klader/> (hämtad 2018-04-18)
- Futterman, Ann Collier (2011). "The Well-Being of Women Who Create With Textiles: Implications for Art Therapy". *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 28(3) 2011 pp. 104–112
- Geetha, V. (2009 [2007]). *Patriarchy*. 2. ed. Kolkata: STREE
- Ghosh, Biswajit (2009). NGOs, civil society and social reconstruction in contemporary India. *Journal of Developing Societies*, 25:2, 229-252
- Gilbert, Jérémie (2017) *LAND GRABBING, INVESTMENTS & INDIGENOUS PEOPLES' RIGHTS TO LAND AND NATURAL RESOURCES: CASE STUDIES AND LEGAL ANALYSIS*
Copenhagen: IWGA
Tillgänglig: <https://www.iwgia.org/images/publications/new-publications/land-grabbing-indigenous-peoples-rights.compressed.pdf>
- Haraway, Donna (2004 [1988]). "Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective" i Harding, Sandra G. (red.). (2004) *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge
- Haraway, Donna (2016). *Staying with the trouble: making kin in the Chthulucene*. Durham: Duke University Press
- Harding, Sandra G. (2004). "Rethinking Standpoint Epistemology: What Is "Strong Objectivity"" i Harding, Sandra G. (red.) (2004). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge
- Harvey, David (2011). *Ojämlighetens nya geografi: texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Stockholm: Atlas
- Henare, Amiria J. M., Holbraad, Martin & Wastell, Sari (red.) (2007). *Thinking through things: theorising artefacts ethnographically*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge
- Hesford, Wendy S. (2011). *Spectacular rhetorics: human rights visions, recognitions, feminisms*. Durham, NC: Duke University Press

Hindustan Times (2013). Trivedi, Anupam “Rebuilding Uttarakhand: Brand State, follow master plan” Publicerad: 2013-06-29 Tillgänglig:
<http://www.hindustantimes.com/india/rebuilding-uttarakhand-brand-state-follow-master-plan/story-INITfxSQPFUzRIZPYBDGmK.html> (hämtad 2018-04-18)

Häglund, Ulla (1999). *Bohus Stickning*. Uddevalla: Bohusläns Museums förlag

IWGIA: Broch Hansen, Katrine, Jepsen, Käthe and Leiva Jacquelin, Pamela (2017) *The Indigenous World 2017*. Edison: Transaction Publishers IWGIA Tillgänglig:
<https://www.iwgia.org/images/documents/indigenous-world/indigenous-world-2017.pdf>
(hämtad 2018-04-18)

Jansson, Tove (2004). *Det osynliga barnet och andra berättelser*. [Ny utg.] Stockholm: Alfabeta

Jolly, Margaret (2017). “Epilogue: Sinuous Objects, Sensuous Bodies: Revaluing ‘Women’s Wealth’ Across Time and Place” i Hermkens, Anna-Karina & Lepani, Katherine (red.)(2017) *Sinuous Objects Revaluing Women’s Wealth in the Contemporary Pacific*. ANU Press:
Online: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1vw0p47.19> (hämtad 2014-04-19)

Joshi, Rajesh, Kumar, Kireet & Palni, Lok Man S (2015) *Dynamics of Climate Change and Water Resources of Northwestern Himalaya*. Cham: Springer

Kapur, Anu (2016). *Made Only in India Goods with Geographical Indications*. New Delhi: Routledge

Karlsson, Maja (2016). ”You have to be the change that you want to see” - En etnografisk studie om fem Delhibaserade NGO:er med kvinnor som målgrupp. Masteruppsats. Lunds Universitet, 2016

Khan, Sammyh S., Svensson, Ted, Jogdand, Yashpal A. & Liu, James H. (2017) “Lessons From the Past for the Future: The Definition and Mobilisation of Hindu Nationhood by the Hindu Nationalist Movement of India”. *Journal of Social and Political Psychology*, 2017, Vol. 5(2), 477–511

Lervad, S., Nosch, M. L. B., & Dury, P. (2011). Verbal and Non-Verbal configurations of textiles: a diachronic study. *TOTH Proceedings*. Toth 2011, Terminologie et Ontologie: Théories et Applications, Actes de la Cinquième conference Toth – Annecy 26-27 mai 2011, 201-220.

Lave, Jean & Wenger, Etienne (1991). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge Univ. Press

Livi Bacci, Massimo (2017). *Our shrinking planet*. Cambridge: Polity Press

Lundström, Catarina (2005). *Fruars makt och omakt: kön, klass och kulturarv 1900-1940*. Diss. Umeå universitet, 2005

- Madison, D. Soyini (2012). *Critical ethnography: method, ethics, and performance*. 2. ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE
- Make in India (2018). "About us" Tillgänglig: <http://www.makeinindia.com/about> (hämtad: 2018-03-31)
- Martin, Ann Smart (1996). "Material Things and Cultural Meanings: Notes on the Study of Early American Material Culture" i *The William and Mary Quarterly*, Vol. 53, No. 1, *Material Culture in Early America* (Jan., 1996), pp. 5-12
- Massey, Doreen (1994). *Space, place and gender*. Oxford: Polity Press.
- Mies, Maria & Shiva, Vandana (2004). "The Subsistence Perspective" i Harding, Sandra G. (red.) (2004). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge
- Mohanty, Chandra Talpade (1984). "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses" i *boundary 2*, Vol. 12, No. 3, *On Humanism and the University I: The Discourse of Humanism*. (Spring - Autumn, 1984), pp. 333-358.
- Mulinari, Diana (2005). "Forskarens biografi och situerad kunskapsproduktion" i Lundqvist, Åsa, Davies, Karen & Mulinari, Diana (red.) (2005). *Att utmana vetandets gränser*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Murray, Warwick E. & Overton, John (2014). *Geographies of globalization*. Second edition. Abingdon, Oxon: Routledge
- Ong, Aihwa (1987). *Spirits of resistance and capitalist discipline: factory women in Malaysia*. Albany, N.Y.: State University of New York Press
- Ramazanoğlu, Caroline & Janet Holland (2002). *Feminist methodology: challenges and choices*. London: SAGE Publications
- Roy, Arundhati (2014). "Introduction: The Doctor and the Saint" in *Annihilation of Cast the Annotated Critical Edition* (2014) B. R. Ambedkar London: Navayana Publishing Pvt Ltd
- Schmitz, Eva (2007). *Systemskap som politisk handling: kvinnors organisering i Sverige 1968 till 1982*. Diss. Lunds universitet, 2007
- Shiva, Vandana (2007). *The Seed and the Spinning Wheel*. New Delhi: Navdanya
- Shiva, Vandana (2016 [1999]). *Staying Alive - Women, ecology and development*. Berkeley: North Atlantic Books
- Skéri-Mattsson, Anna & Osvald-Jacobsson, Ingrid (1952). *I vävstolen (del 1)*. Stockholm: LTs Förlag
- Smith, Dorothy (2004). "Women's Perspective as a Radical Critical of Sociology" i Harding, Sandra G. (red.) (2004). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge

Sugathan, Manju (2015). *Community Development and Empowerment of Women in Rural India Through a Recycle Textile Cooperative*. The University of Leeds School of Design (hämtad 2018-04-18)

Sundberg, Lina (2014). *Att sticka – ett autoetnografiskt nystande av sticking som praktik*. Kandidatuppsats. Lunds universitet, 2014

SvD, Svenska dagbladet (2015). ”Smutsigt spel när Göteborg förvandlas”. Publicerad: 2015-11-08. Tillgänglig: <https://www.svd.se/en-solkig-historia-om-gentrifering> (hämtad 2018-04-18)

Times of India (2016) Mohan, Vishwa. “Pine in dock for Uttarakhand fires” Publicerad:2016-05-25 Tillgänglig: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/Pine-in-dock-for-Uttarakhand-fires/articleshow/52426788.cms> (hämtad 2018-04-18)

Tonini, Maria (2016). *The ambiguities of recognition: young queer sexualities in contemporary India*. Diss. Lunds universitet, 2016

Trotzig, Eva (1980). *Stickning: Tradition och kultur*. Helsingborg: LTs förlag

UNESCO (2006). “Understandings of literacy, Education for All Global Monitoring Report 2006”. Tillgänglig: http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf (hämtad 2018-04-18)

Vetenskapsrådet (2011). ”God forskningssed: Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011” [Elektronisk resurs]. Tillgänglig: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed> (hämtad 2018-04-18)

Waldén, Louise (1990). *Genom symaskinens nålsöga: teknik och social förändring i kvinnokultur och manskultur*. Diss. Linköpings Universitet, 1990

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Wikander, Ulla (1999). ”Kvinnokultur, skillnader och sociobiologi. Kvinnorörelsen från 1960- till 90-tal ur ett personligt perspektiv”. i Florin, Christina, Sommestad, Lena & Wikander, Ulla (red.)(1999). *Kvinnor mot kvinnor*. Stockholm: Norstedts

Information om intervjuer

Alla intervjuer är transkriberade och finns tillgängliga för granskning.

Huvudcentret

Gruppintervju 1

DATUM: 2017-10-11

TID: 0:32

Intervjun är en gruppintervju genomfördes med översättare i vävstugan på huvudcentret.

Gruppintervju 2

DATUM: 2017-10-11

TID: 0:31

Intervjun är en gruppintervju genomfördes med översättare i vävstugan på huvudcentret.

Handledaren

DATUM: 2017-10

TID: 0:19

Intervjun genomfördes med översättare i vävstugan.

Väverska

DATUM: 2017-10

TID: 1:05

Den enskilda intervjun genomfördes med översättare i vävstugan på huvudcentret.

Grundaren

DATUM: 2017-10-17

TID: 1:19

Intervjun genomfördes utan översättare på terrassen utanför matsalen.

Fältcentret

Gruppintervju 1

DATUM: 2017-10-09

TID: 0:16

Intervjun är en gruppintervju genomförd med översättare utanför fältcentret.

Gruppintervju 2

DATUM: 2017-10-09

TID: 0:17

Intervjun är en gruppintervju genomförd med översättare utanför fältcentret.

Gruppintervju 3

DATUM: 2017-10-09

TID: 0:15

Intervjun är en gruppintervju genomförd med översättare utanför fältcentret.

Gruppintervju 4

DATUM: 2017-10-9

TID: 0:21

Intervjun är en gruppintervju genomförd med översättare utanför fältcentret.